ANA DİLİ 1

ÇAŞIOĞLU
Bakı-2010

Nizami Cəfərov, Rafiq Yusifoğlu,
Rəhilə Soltanqızı, Eldar Əliyev,
Zülfiyyə Veysova, Aygün Məcidova,
Sevda Adıgözəlova

ANA DİLİ

1

Yenidən işlənmiş
II nəşri

*Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyinin
21.07.2008-ci il tarixli 937 nömrəli
əmri ilə təsdiq edilmişdir.*

ÇAŞIOĞLU
2010

Sual

Tapmaca

Atalar sözü

Söz

Ad

Hərəkət

Əlamət

Mövzu başlıqları

Sait səs

Samit səs

Heca

Heca

Hecada iki samitin birgə oxunması

Cümlə

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü,
filologiya elmləri doktoru, professor **Nizami Cəfərovun**
ümumi redaktorluğu ilə.

Müəlliflər:

**N.Q.Cəfərov, R.Yusifoğlu, R.Soltanqızı, E.A.Əliyev,
Z.A.Veysova, A.Ə.Məcidova, S.M.Adıgözəlova**

Ana dili (Əlifba, Oxu). 1-ci sinif üçün dərslik. Bakı: Çaşıoğlu, 2010. – 152 s.

ISBN 978–9952–27–081–5

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

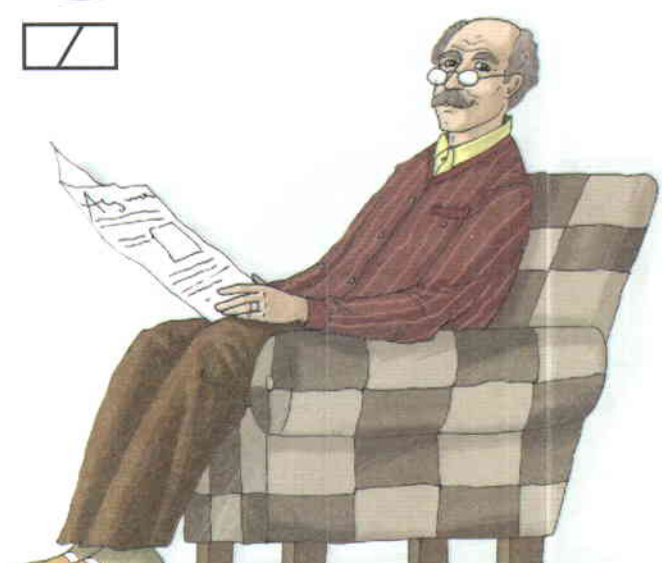
... ...?

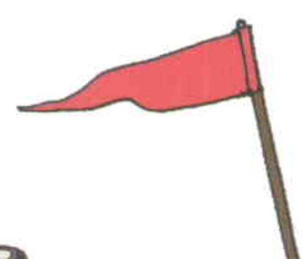

... ...?

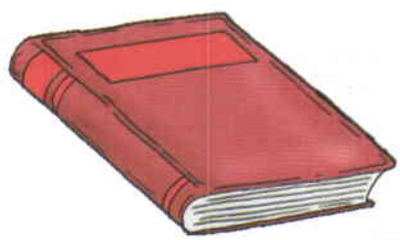

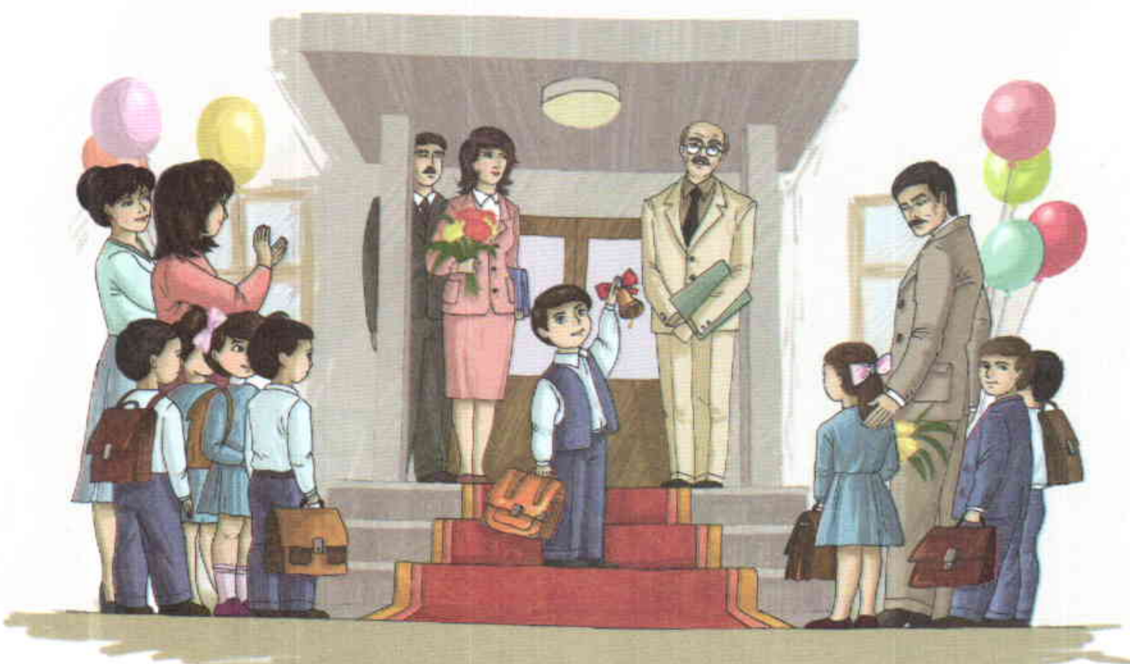

DəFTəR

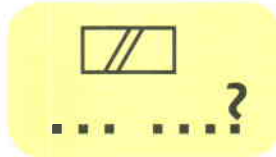

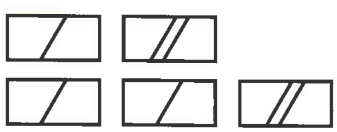

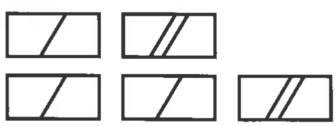

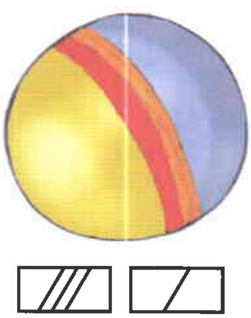

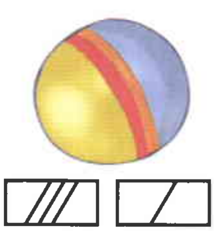

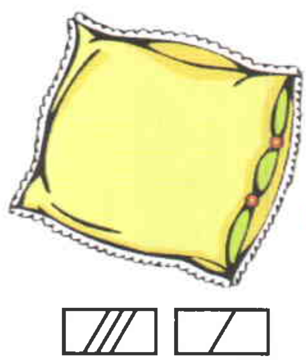

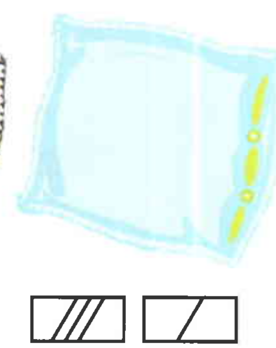
....?

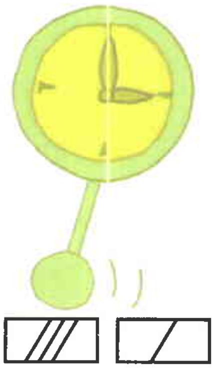

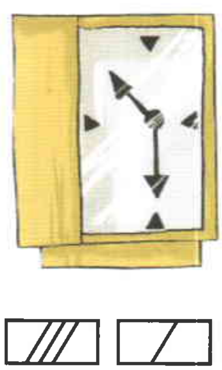

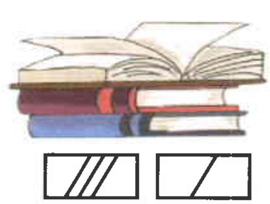

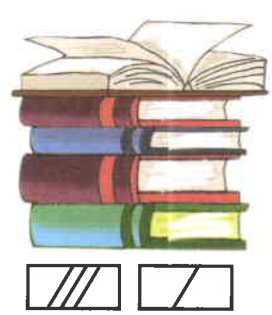

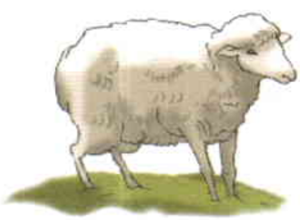

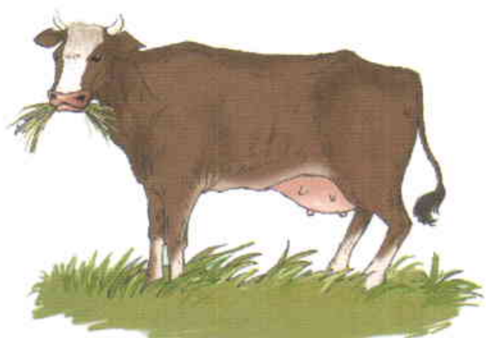

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

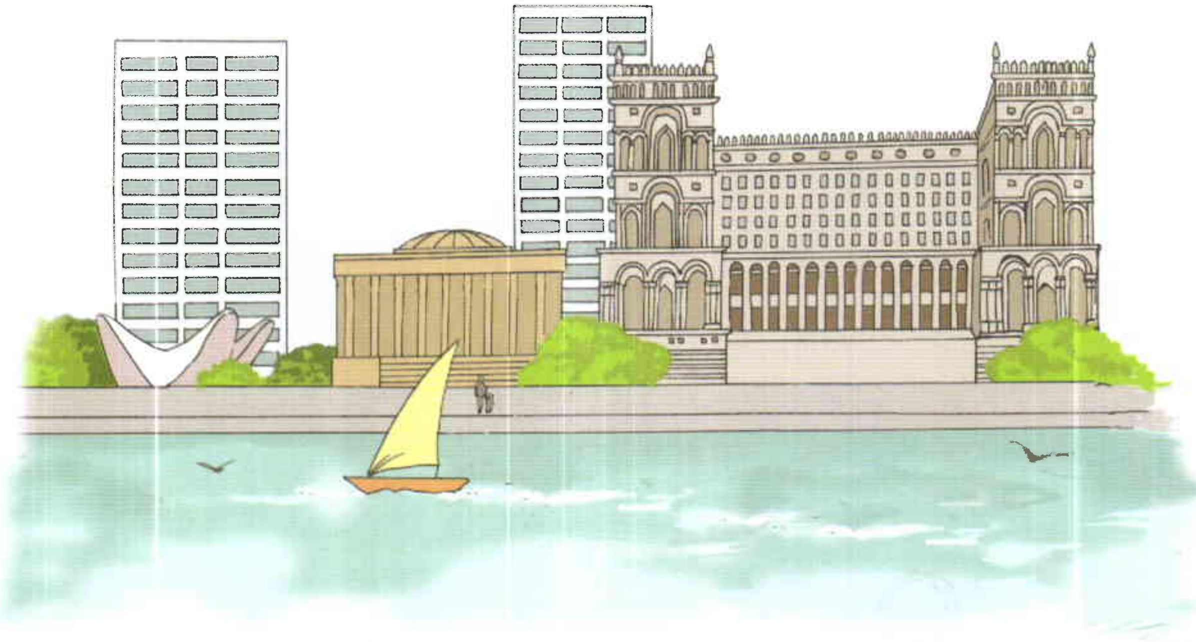

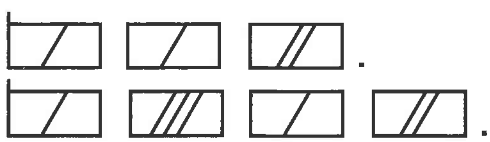

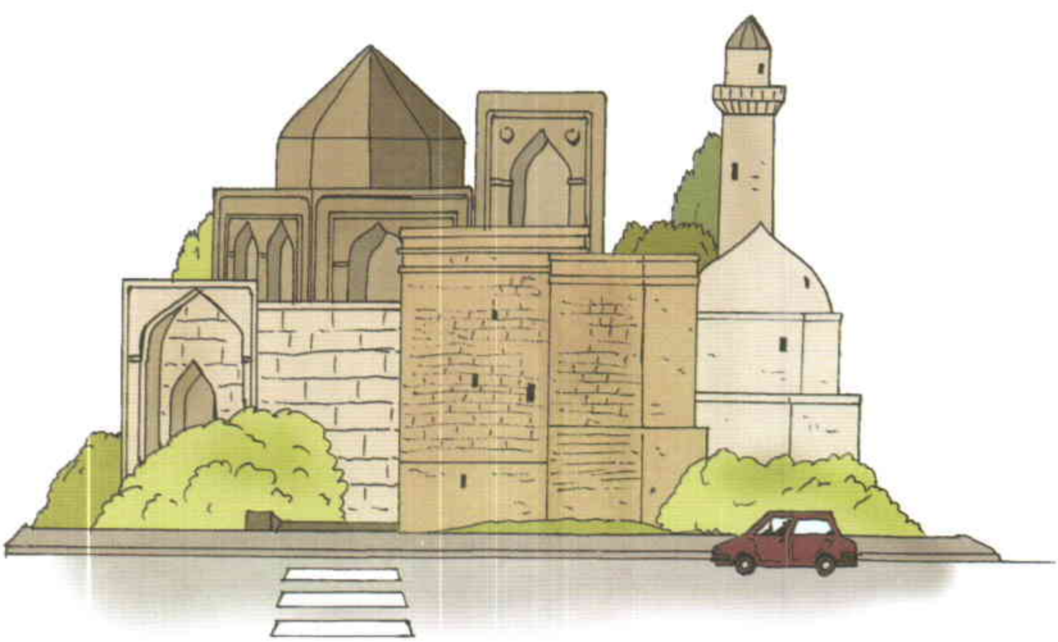

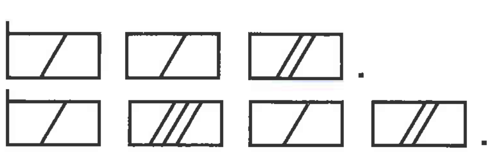

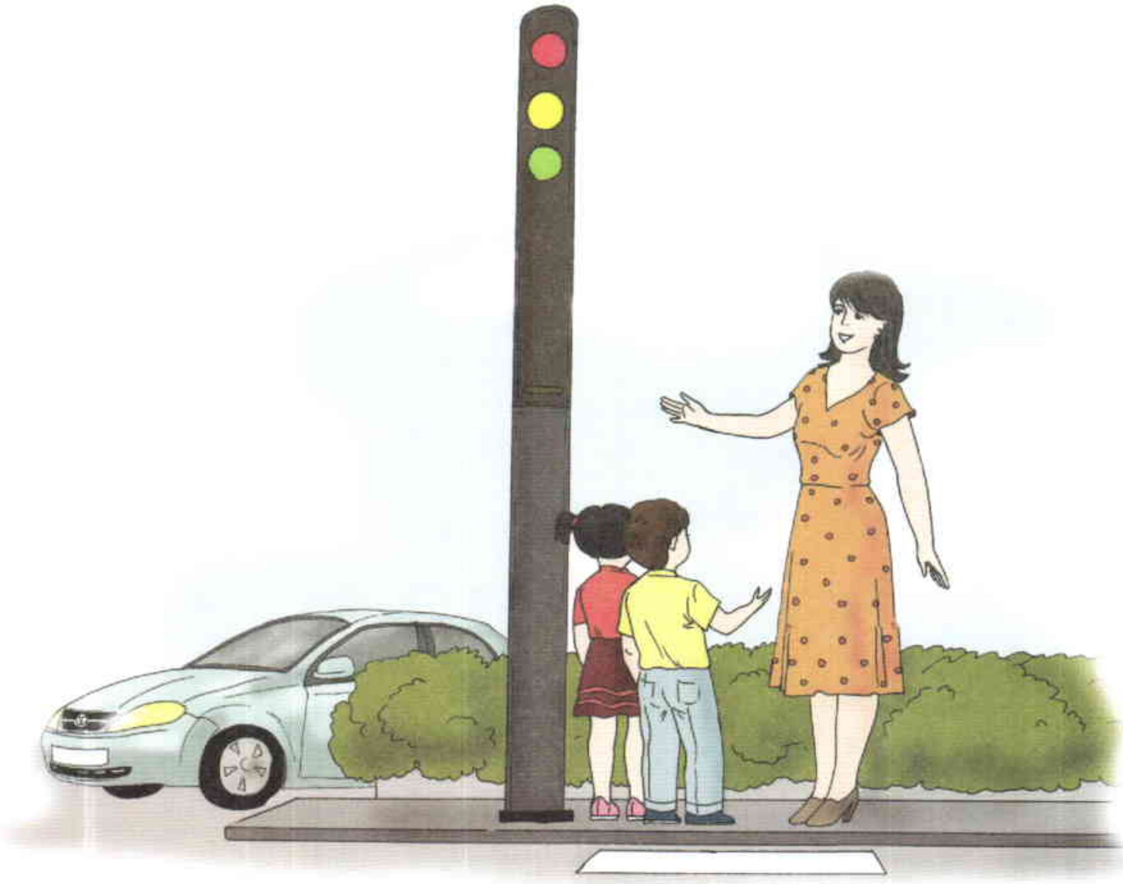

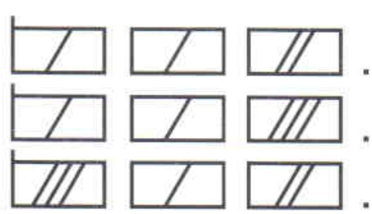

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

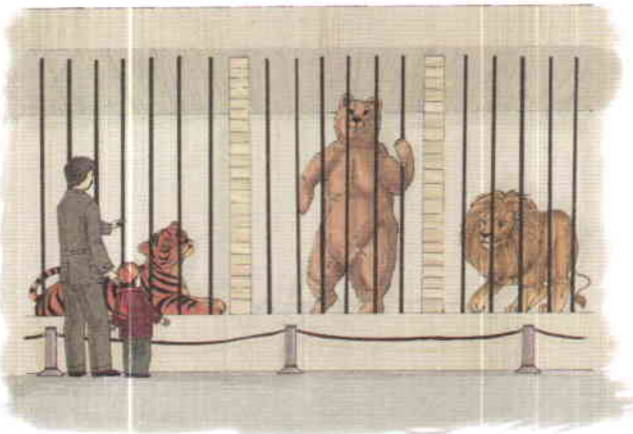

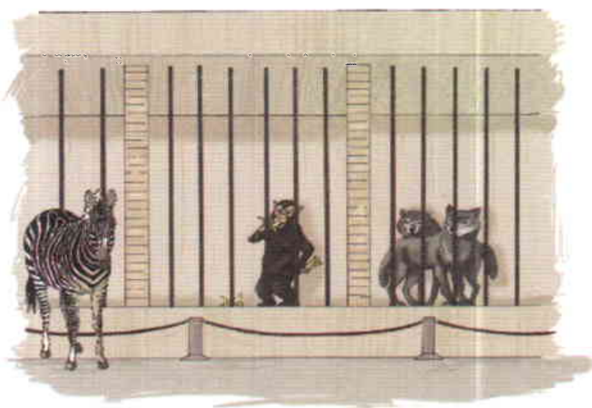

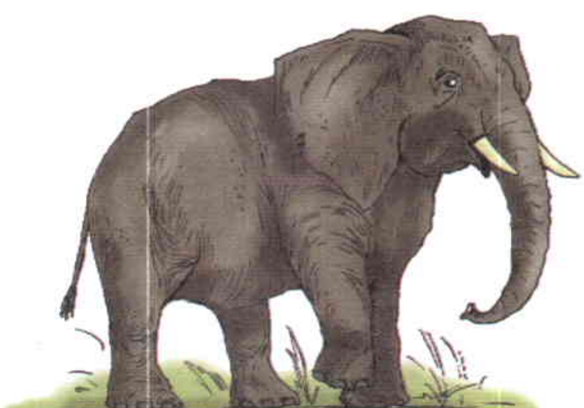

A

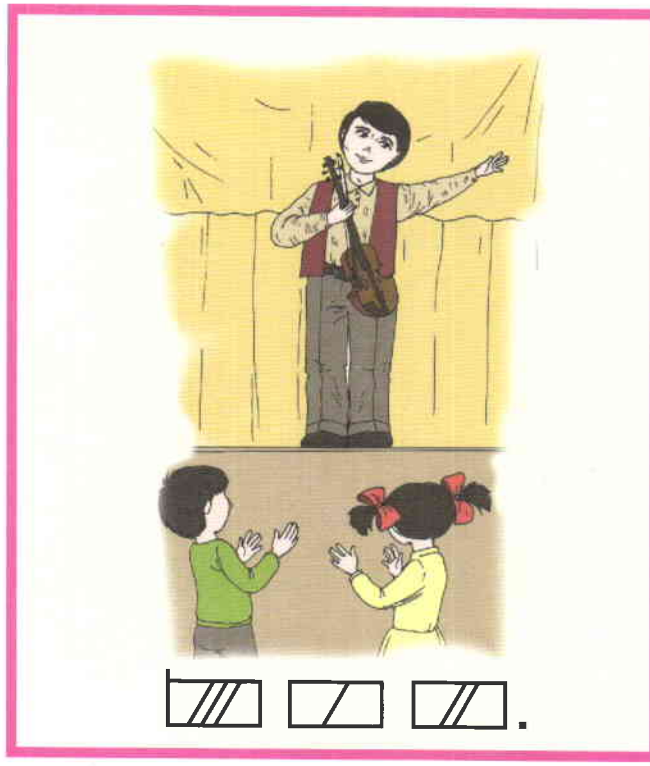
B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

a ●

a | ● ●

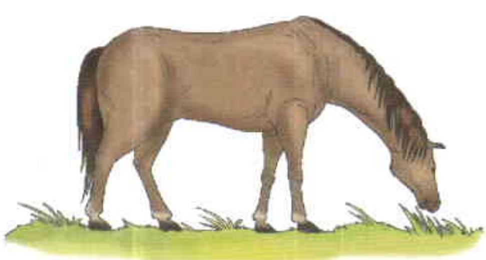
a ● | a ● | a ●

Aa

Aa

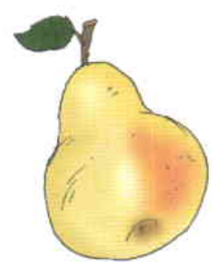
a ● | ● a

a ●

a | ● ●

a ● ● | ● ●

a ● | a ● | a

a ● ● | ● ●

● a ● | ● a ● | a

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

na an

ana

an

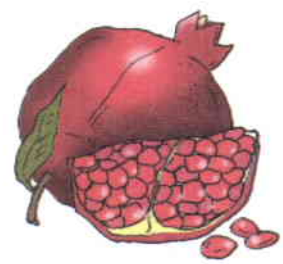
▭ ▭ ▭.

Nn

Nn

n a ●

n a ●

n ● ● ●

n a ● | a ● | a

● a | n a n

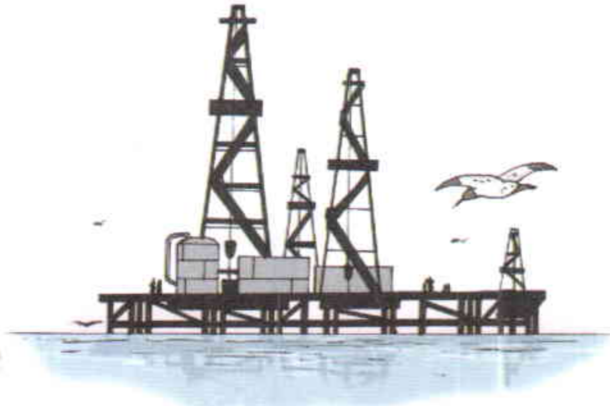
n ● ● | ● ● | ● a n

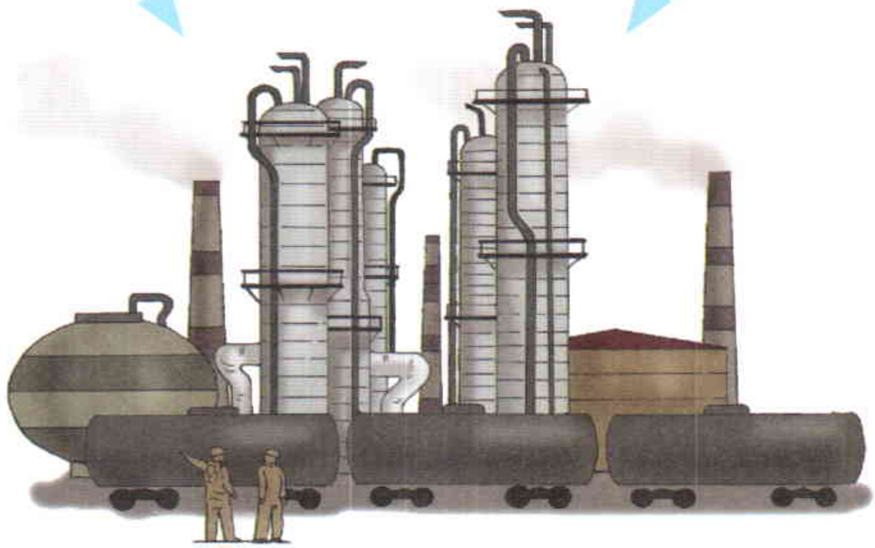
ana

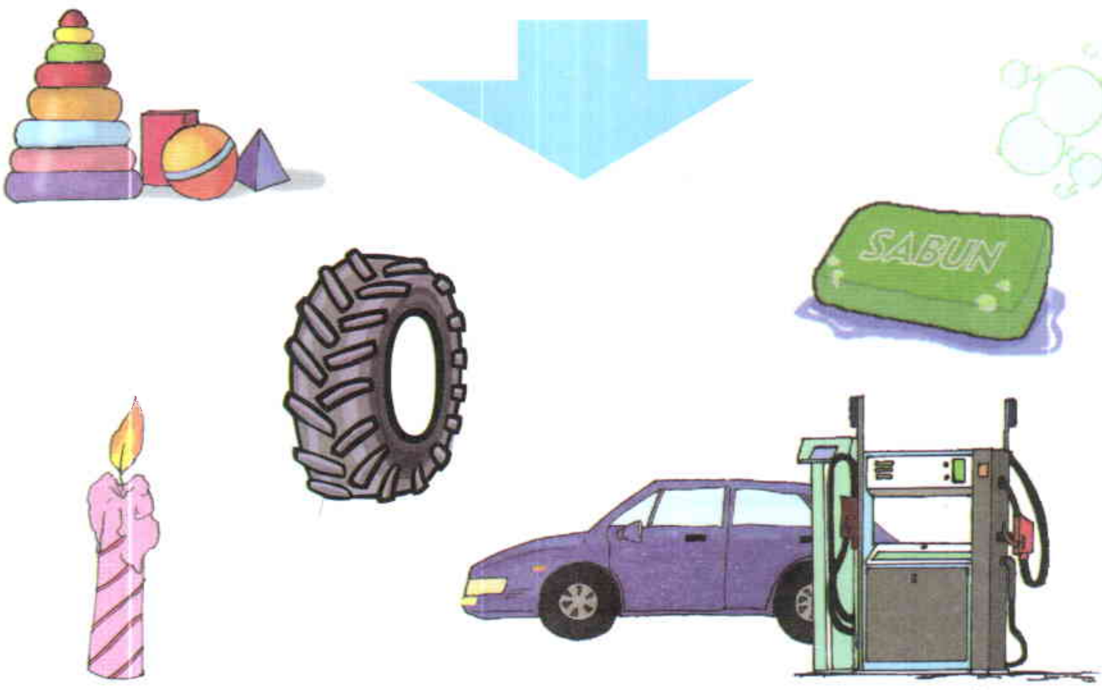
n a | ● ● n | ● ●

SABUN

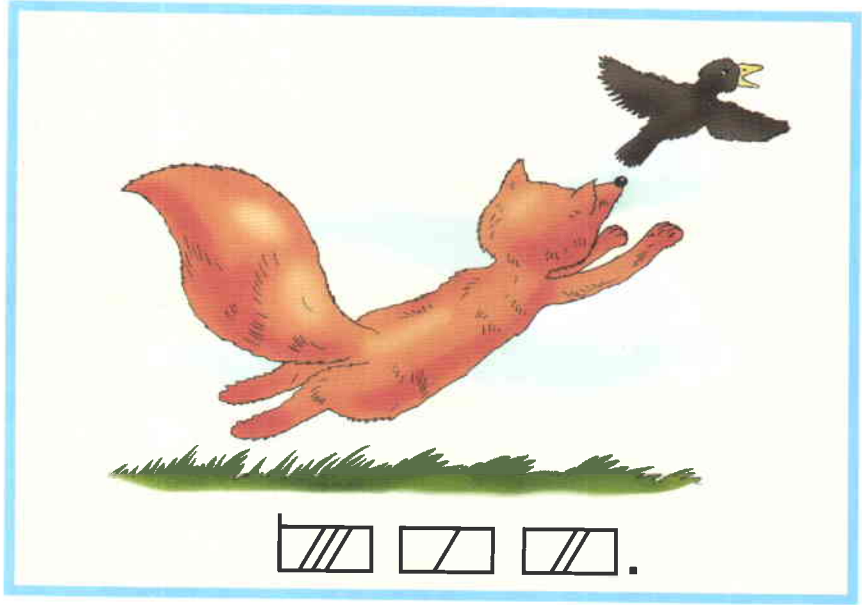
A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H
X
I
İ
J
K

ta at

ata

at

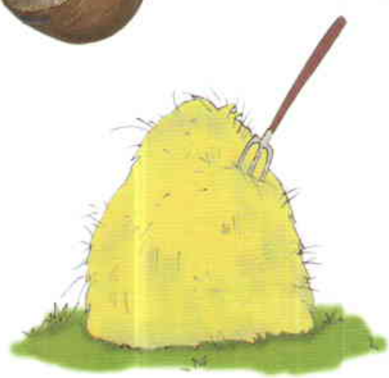
t a ●

T t

T t

● a ● | t a

t a | ● a

t ● ● t

t a n ●

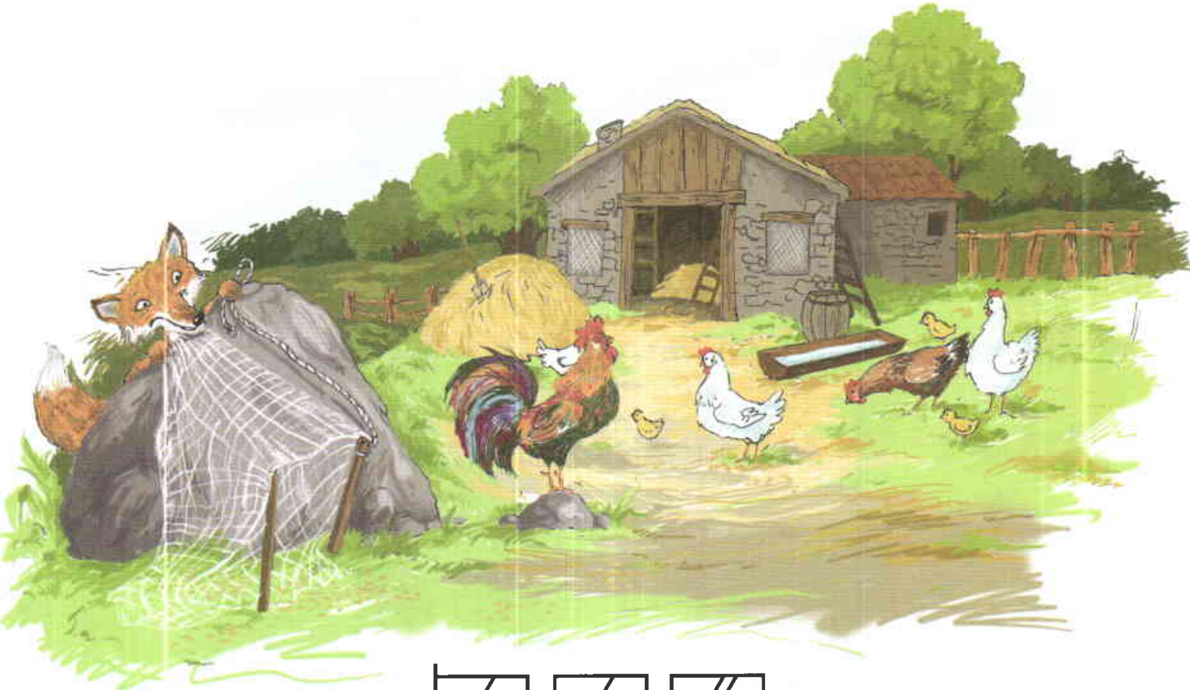

t ● | ● ● | ● ● n

t ● a ● | t ● ●

ata

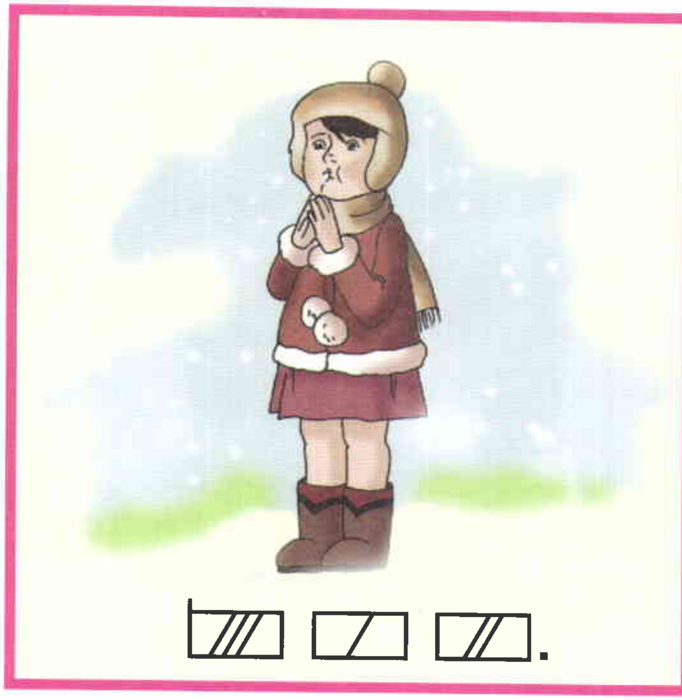

at

A

nə tə ən ət

nə-nə
Na-nə
na-nə
ən-ə-nə
tən
tən-tə-nə

Ə ə

Ə ə

ə ●

ə ● | ● ə ●

ə n | ● ● ●

ə | ● ə ●

● ə | ● ə | n ə ●

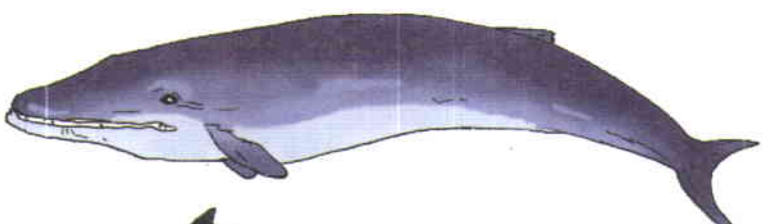
Nənə:
— Nanə, ə ət at.

ənənə

ən

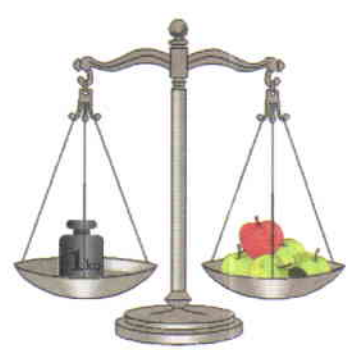
nə?

ən

?

tən

Q L M **N** O Ö P R S Ş **T** U Ü V Y Z

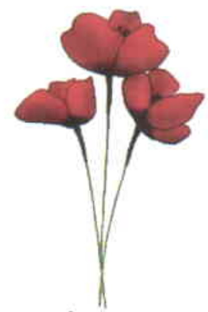
la lə al əl

al
əl
ləl
la-lə
ə-la
a-lət
nal
lal
al t
tə-lə
ta-la
ta-lan
La-lə

L l

L l

l a l ə

l ● ● ● n

● ● l a ●

l a ● ● a

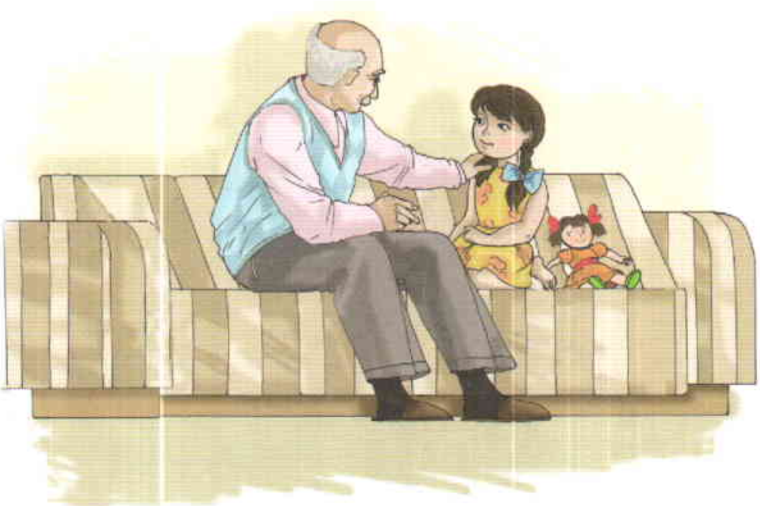
l ə l ə ●

● ə l ə

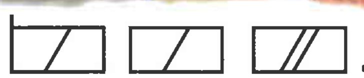
al

əl

—Ata, ət al. —Lalə,

al.

Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

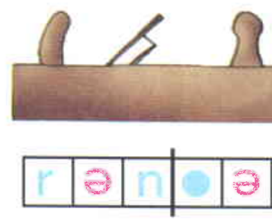
ra rə ar ər

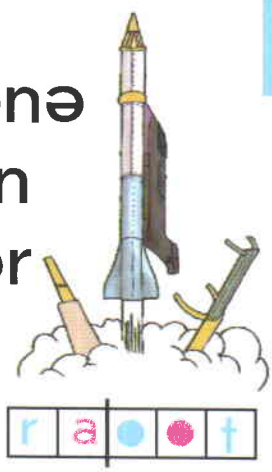
ə-rən
nar
nər
nə-rə
tar
tər
tə-rə
A-nar
Rə-na
Tə-ra-nə
Tər-lan
Tər-tər

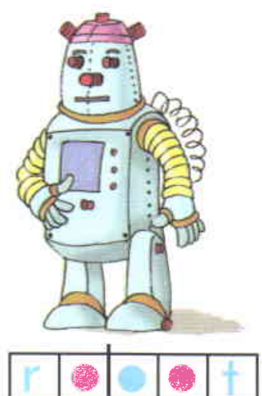
Rr

Rr

nərə

atalar

analar

nənələr

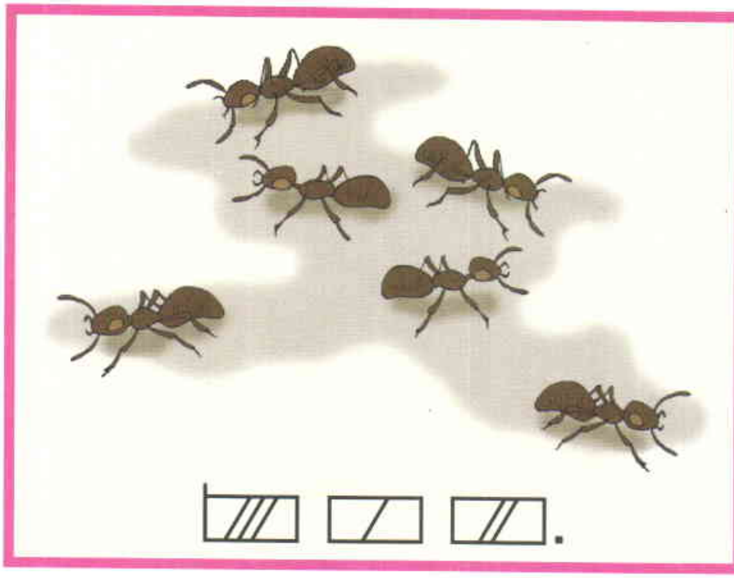
— Ata, Tərlana tar al!

— Anar, ata alar?

— Alar, Rəna, alar.

nı tı lı rı
ın ıt ıl ır

a-rı
na-rın
a-lın
at-lı
al-tı
Tan-rı
A-lı

I

ı

● ı | l ı n ●

● a ● | ı ●

Alının atı
atın nalı

● a ● | ● ı ●

● ı | ● a ●

6   ı.

  ının altı.

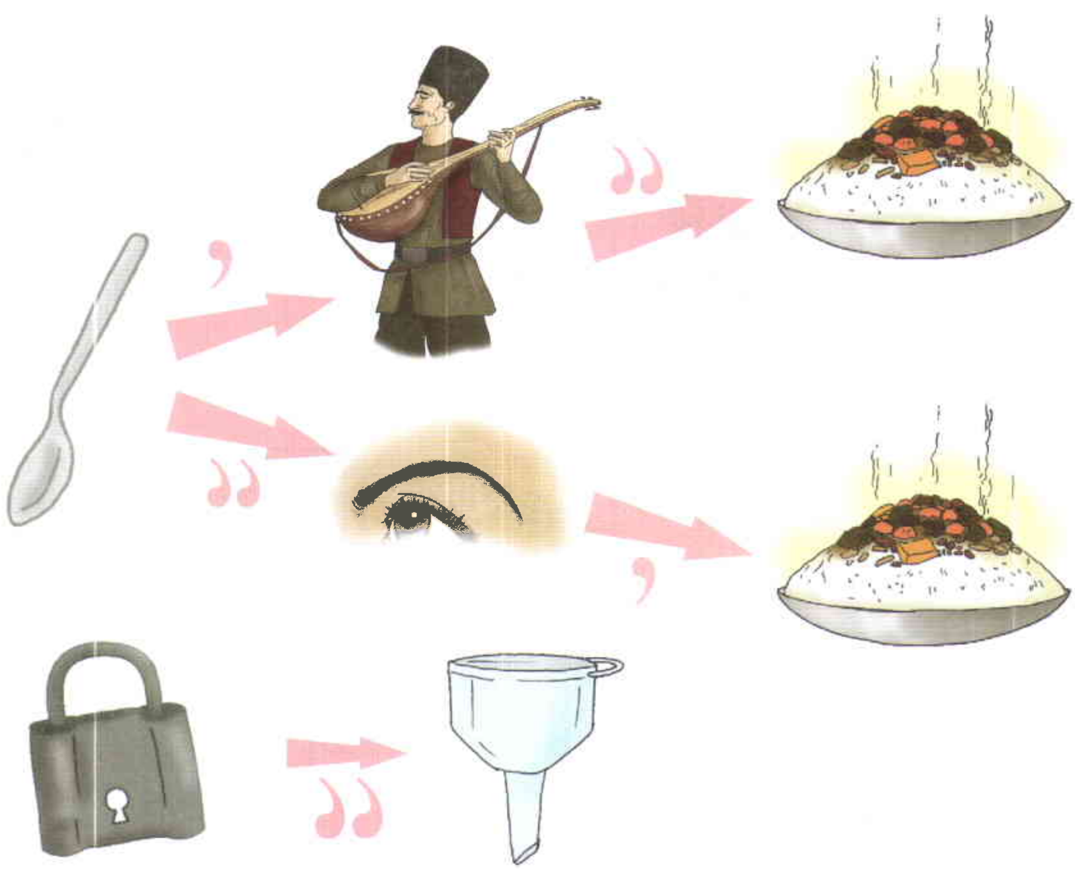

● a ● | ı ●

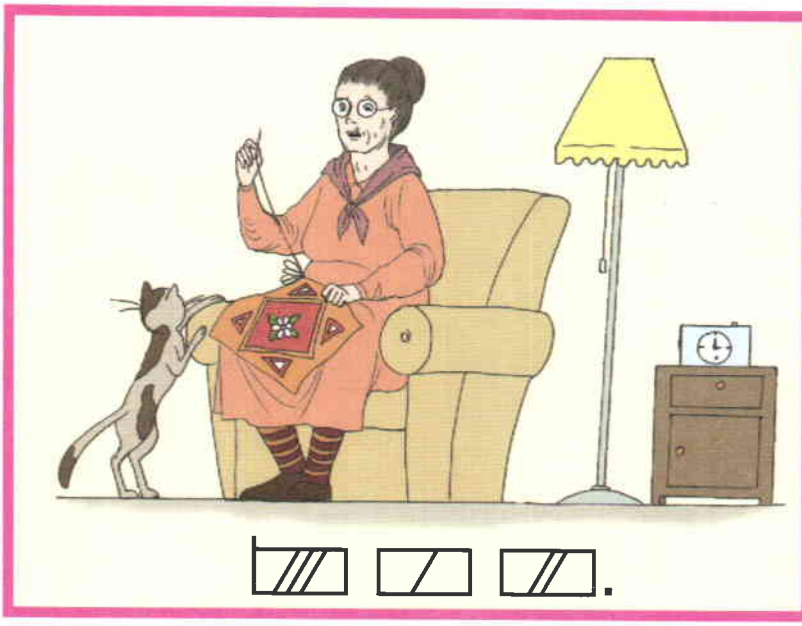
Rəna:
— Tərlan, narı al.
Tərlan narı alır.

Rəna:
— Al, Tərlan, nar.
Narı Tərlan alır.

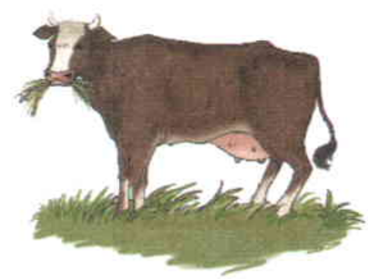
A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H
X
I
İ
J
K

ni ti li ri
in it il ir
il
it
i-ti
til
i-lan
i-ri
i-nil-ti
ə-tir
tə-til
Ə-li
Na-i-lə

İ i

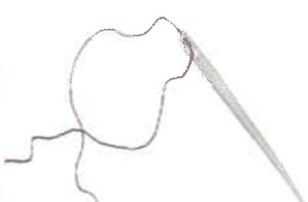
İ i

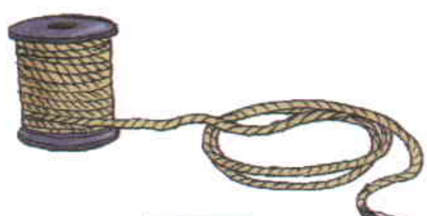
i n ə ●

i l ● i ●

i ● n ə

i ●

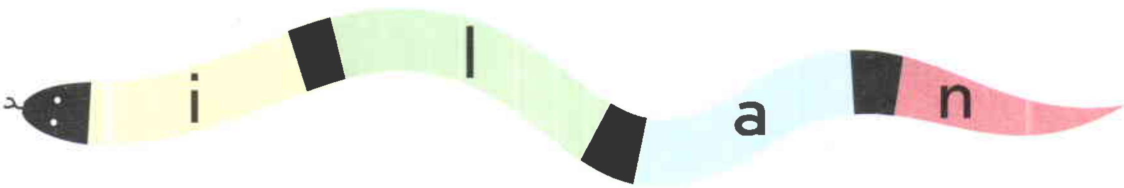
● a l i n a

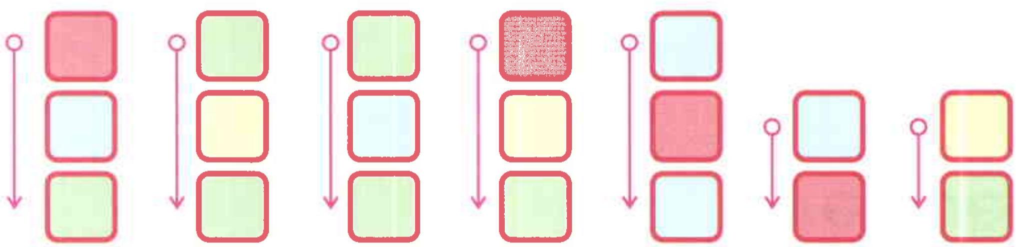
Əlinin iti
lalənin ətri
alın təri

lil iti iri

Anar:
— Əli, anana ətir al.
Əli:
— Nə, ətir?
Anar:
— Ətir!
Anarla Əli
analarına ətir alırlar.

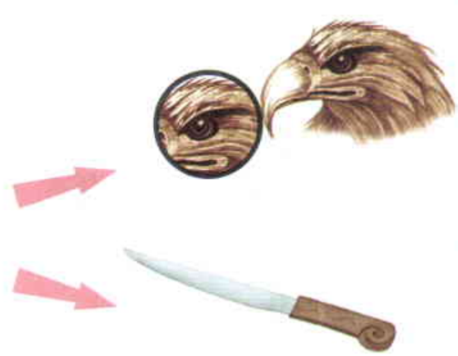

tir

iti

A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H
X
I
İ
J
K

ba bə bı bi
ab əb ıb ib

ba-ba
ba-la
ba-li-na
bə-rə
bir
bi-na
bər-bər
bə-ra-bər
na-bat
al-ba-lı
tə-lə-bə
Nə-bi

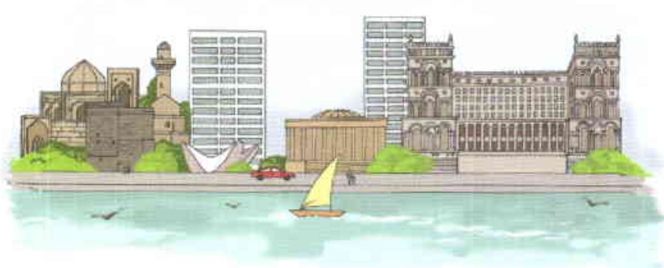

Bb

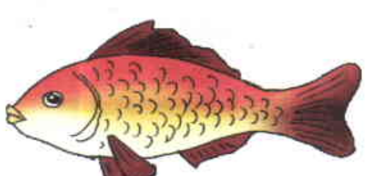
Bb

ba● | ra●

Ba | ●ı

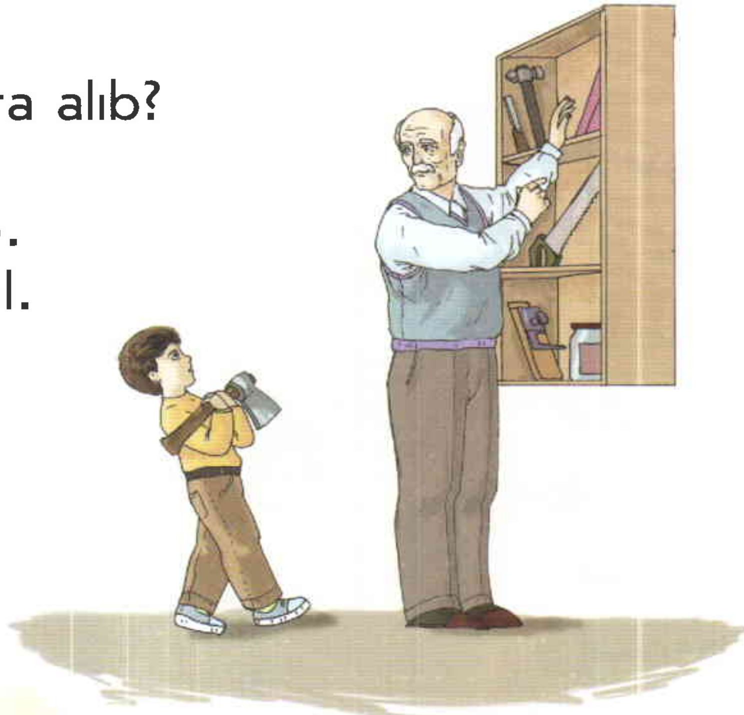
ba | lı●

bərə

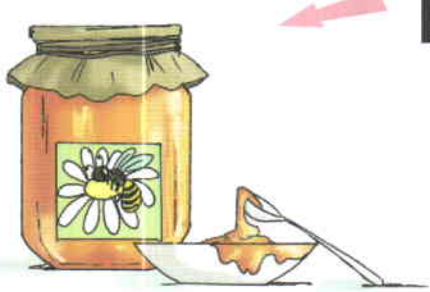
ə● | rəb

Baba:
— Anar, atan balta alıb?
Anar:
— Bəli, baba, alıb.
— Baba, baltanı al.
Baba baltanı alır.

Anar:
— Ana, banan al.
Ana Anara banan alır.
Ana:
— Al, Anar.
Anar bananı alır.

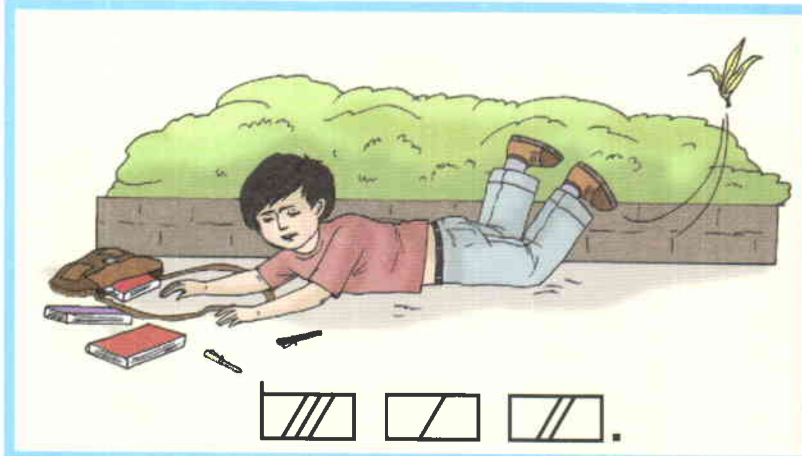

bal

ya yə yı yi
ay əy ıy iy

yay
yal
yal-lı
ya-ba
ya-ba-nı
iy-nə
lay—la
lə-yən
ba-ya-tı
təy-ya-rə
A-yan

Yy

y y

y ● | ● a ●

y a r | ● a ●

y ● | ● ● r | t a

y ● | r | ● a n

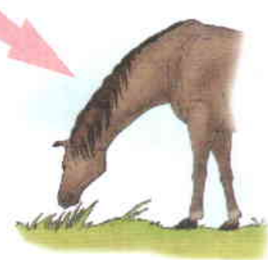

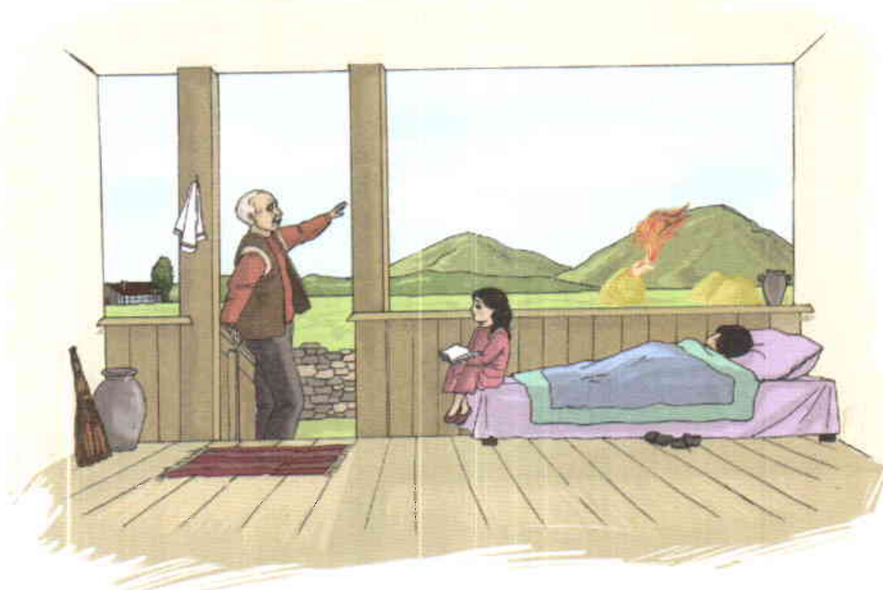
y ə | ● ə r

y a l

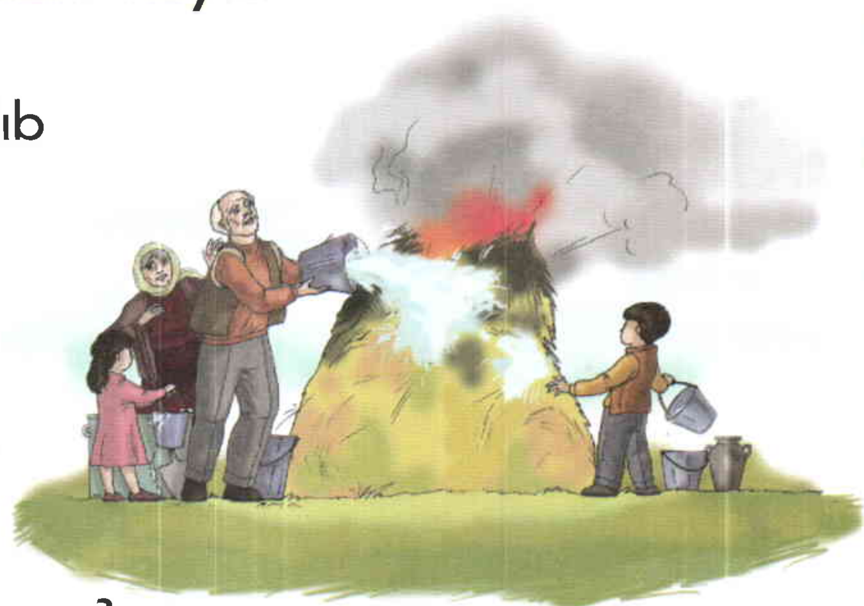
yal

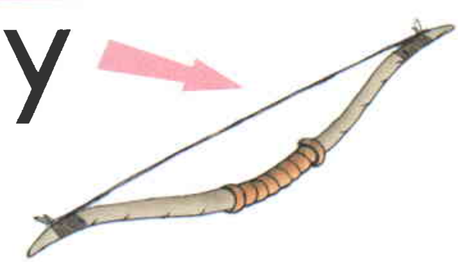
Yanan taya

Baba:
— Tərənə, Talıb yatıb?
Tərənə:
— Bəli, baba.
Baba:
— Niyə yatıb, taya yanır!
Tərənə:
— Nə? Taya yanır?
Baba:
— Yanır, bala, yanır.
Talıb ayılıb irəli atılır.

yay

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

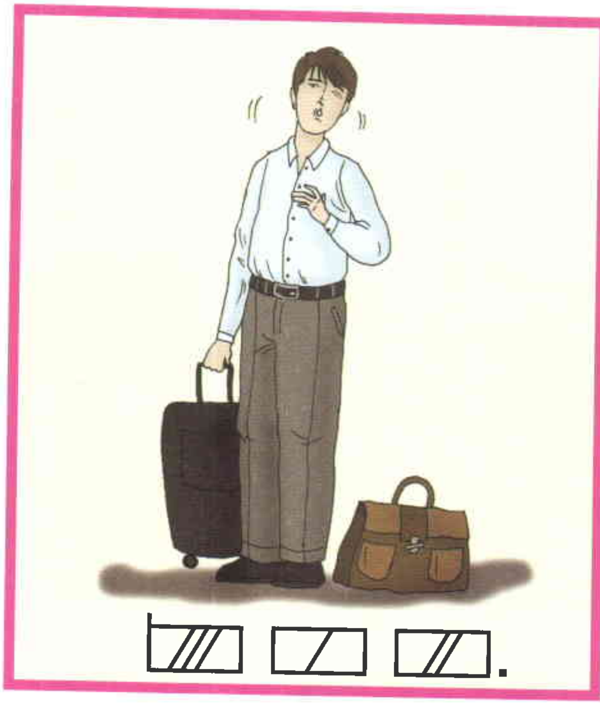
Uu

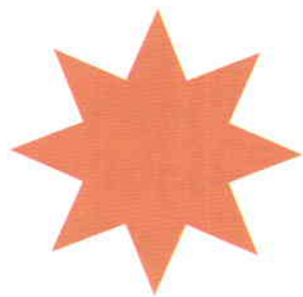
Uu

nu tu lu
un ut ul

ru bu yu
ur ub uy

un
nur
yun
tut
i-yun
i-yul
bu-run
Tu-ran
Tu-ral

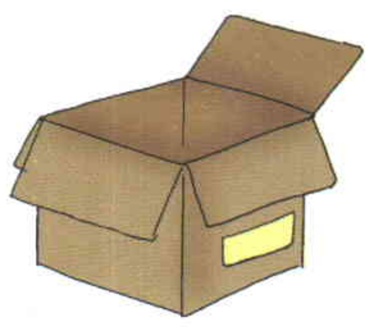

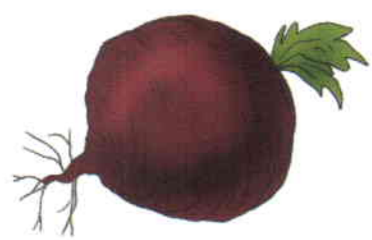
u l | ● u ●

u ●

● u | t u

● u | ● u n | ● u r

t u t

u l u

ay → iyun, iyul

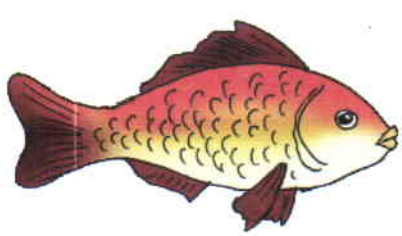
Nənə unu ələyir.
Nənənin əlləri una batır.
Nənə unlu əllərini yuyur.

Nənə yun alır.
Ana yunu yuyur.
Nənə yuyulan
yunu bəyənir.

u

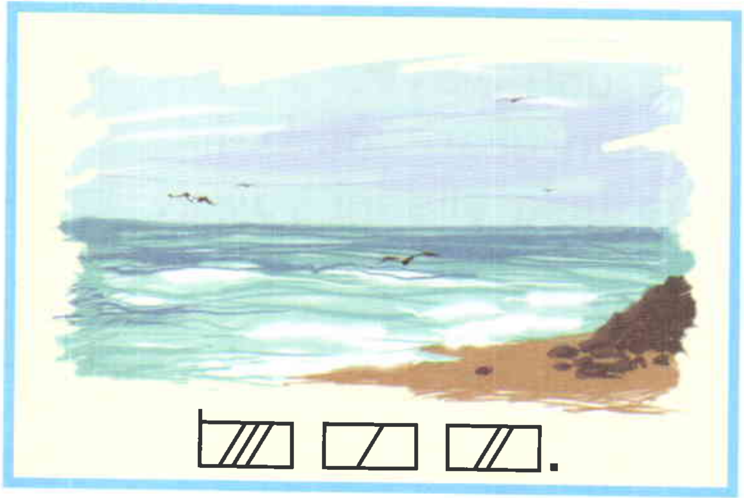
Rəna, Anarı

tut.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

da də dı di du
ad əd ıd id ud

da-na
da-yı
da-rı
ə-dəd
rən-də
dən
də-lə
də-rə
da-i-rə
dur-na
di-yar
Dər-bənd
Di-la-rə
İ-ra-də

D d

D d

d ə ● ə

d ● n d u r ● a

d ● ● ● a n

ana dili
dərənin dibi
dərin dərə
durna lələyi

→ ədəd ←

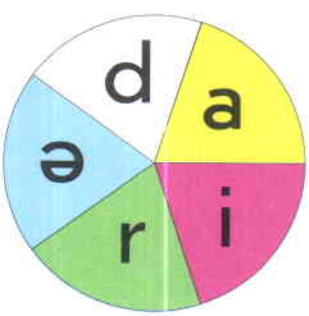
→ ada ←

d	t
dən —	tən
dər —	tər
dələ —	tələ
dərə —	tərə

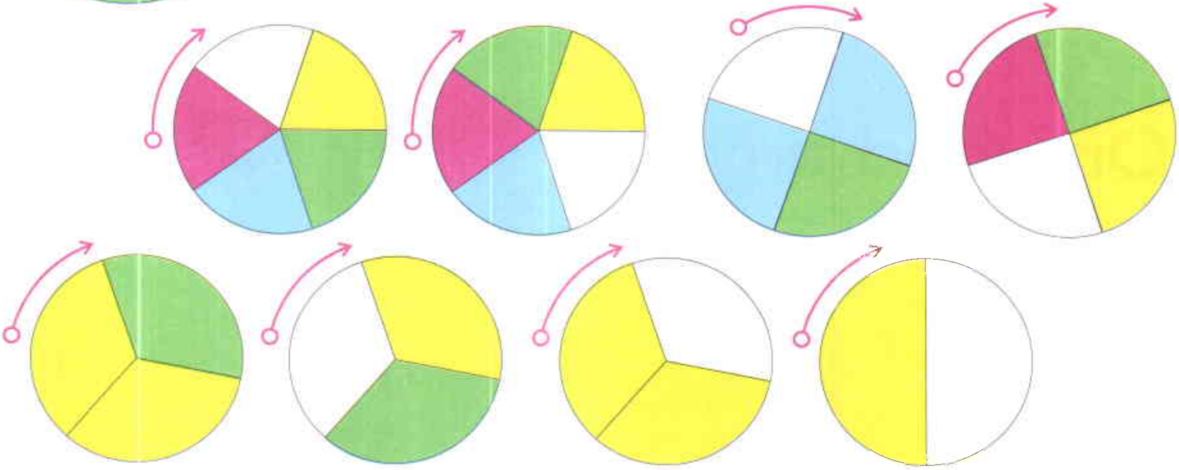

Dadlı

Baba bal alır. Nənə baldan dadır.
Rəna:
— Nənə, bal dadlıdır?
Nənə:
— Əlbəttə, dadlıdır.
Rəna bala baldan da dadlıdır.

dairə

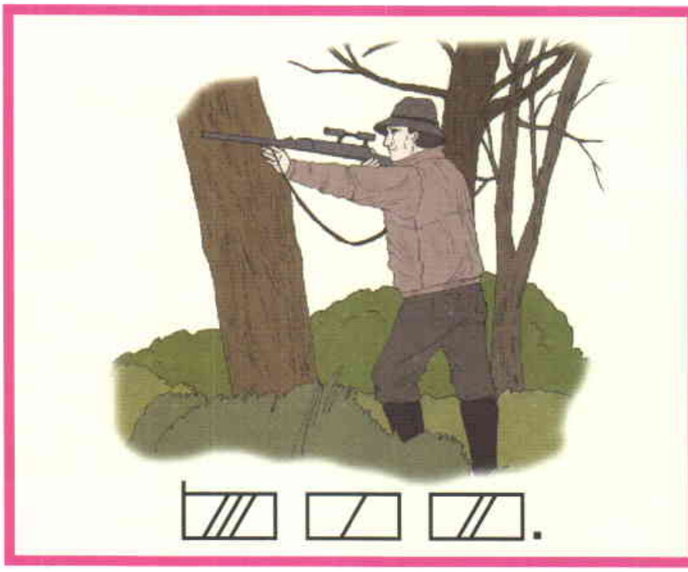

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

no to lo ro bo yo do

on ot ol or ob oy od

on
ot
od
o-ba
o-dun
or-du
bo-ru
tor-ba
yod
Or-du-bad

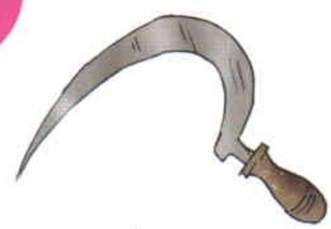

O o

O o

o ●

o r a ●

o r d ● n

Ordubad əriyi

d o l ● a

o ● a ●

n o t

ay noyabr

Otlu tala

Baba alatorandan oyandı. O, Ayanı da, Laləni də oyatdı. Onlar Otlu talaya yollandılar. Talada ot bol idi. Talanın o tayında danalar otlayırdı. Onları Barat otarırdı. Ayanla Lalə Otlu talada oynadılar.

A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H
X
I
İ
J
K

xa xə xı xi xu xo

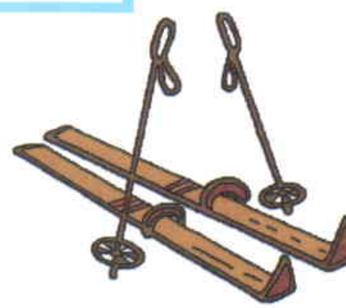
ax əx ıx ix ux ox

xal
xa-na
xa-la
xa-lı
xətt
xə-ri-tə
xır-da
xi-yar
xi-ya-ban
tax-ta
ta-xıl
yu-xu
ox
Xal-dan
Xır-da-lan

X x

X x

x i ● ə ●

x a l ● a

x o n ● a

xal

x o r u ●

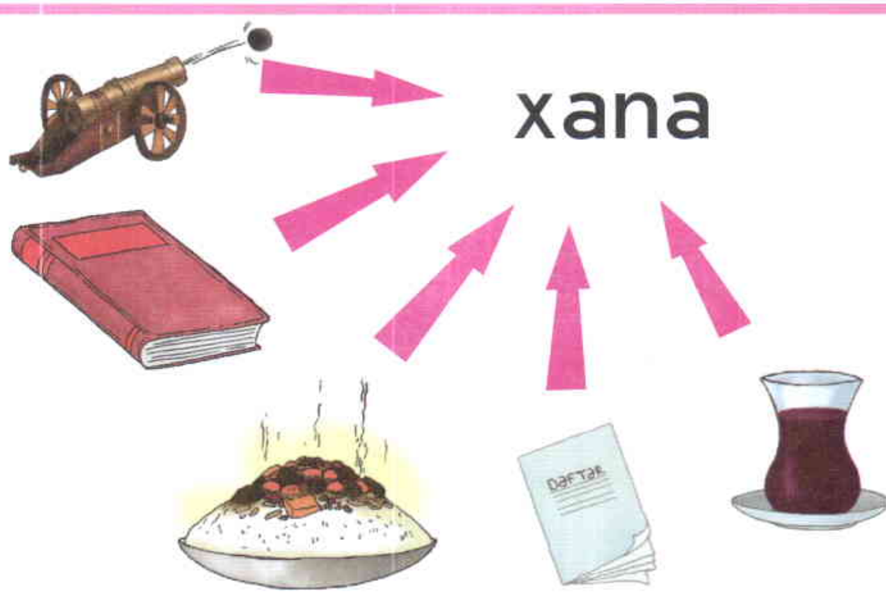

Xalı

Xalidə xala oxuya-oxuya xalı toxuyurdu. Xatirə nənə xalıya baxıb xəyala daldı. Rəna nənədən xəbər aldı:

— Ay nənə, xalıya baxanda nəyi xatırladın?

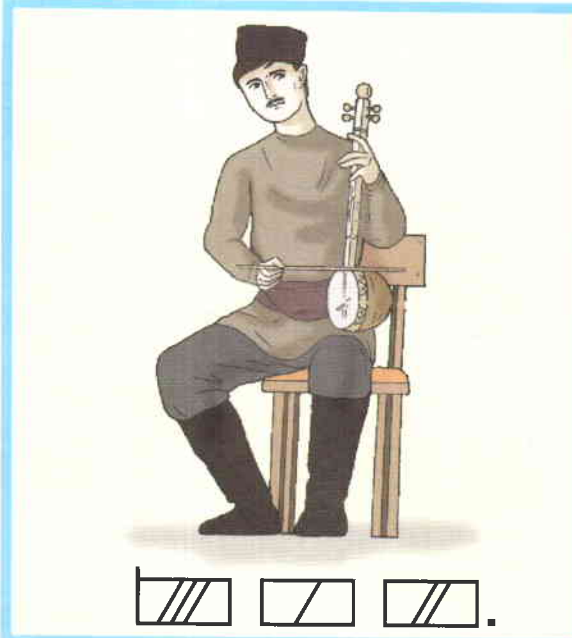
— Babanın yurdunu, bala.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ka kə kı
ak ək ık

ki ku ko
ik uk ok

kal
kəl
kol
ki-no
kən|d
kən-dir
lə-lək
i-ki
kəl-bə-tin
kər-tən-kə-lə
Kə-bə
Kə-nan
Xan-kən-di

K k

K k

● ● ● k

k a ● a

k ə l ə ●

k ə t ə

k ə l

k i r ● i

k ● y n ə k

Kəklikotu

Ana nənəyə kəklikotu aldı. Nənə kəklikotunu iylədi. Kəklikotu ətirli idi. Nənə bir an kəndini xatırladı. Axı nənənin kəndində də kəklikotu bitərdi. O, anaya bildirdi ki, kəklikotu dəyərli bitkidir.

lək

A
B
C
Ç
D
E
Ə
F
G
Ğ
H
X
I
İ
J
K

kub
ku-bok
ka-nal
k¦ran
lak
kuk-la
tan¦k
ban¦k
k¦lub
bul-ka
k¦li-ni-ka
ka-ka-o
dik-tor
ka-yut
kadr

Ko● anda kubok aldı.

k o n ● ● t

● k a ● y a

● ● k a l a t o r

k a k t u ●

K — k itab, k lub

K — k ino, k adr

ay → oktyabr

Klounun kuklaları

Anarla Rəna klubda idilər. Birdən əlində kuklalar tutan aktyor kluba daxil oldu. Rəna onu tanıdı. O, kloun rolunu oynayan Oktay dayı idi. Onlar klounun kuklalarına yaxından baxdılar.

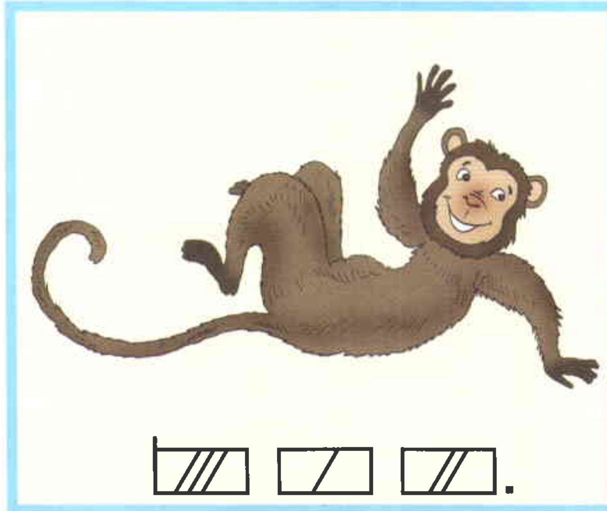
kran

ma mə mı mi mu mo

am əm ım im um om

ma-la
ma-nat
mar¦t
may
ma-yak
mər¦d
mət¦n
mək-təb
mək-tub
ar-mud
də-mir
xa-ma
Mək-kə
Mə-di-nə

Mm

Mm

mil|●ək

mo|ru●

mənim kitabım

mi●|mar

mum

kələm

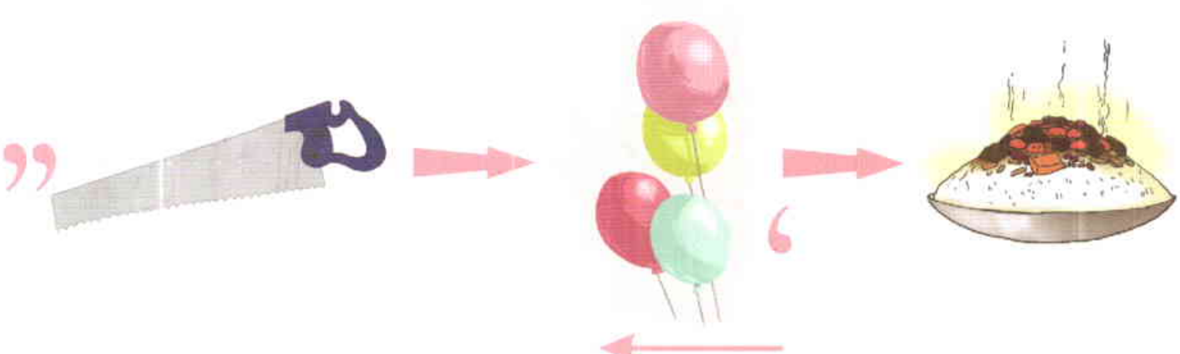
ay → may

ay → mart

Malik

Babam Maliki ata mindirdi. At yuxarı atıldı. Mən Mədinə ilə kənarda dayanıb baxırdım. Malik atdan yıxıldı. Bir də ata minəndə at dartındı. Malik atı dayandırdı.

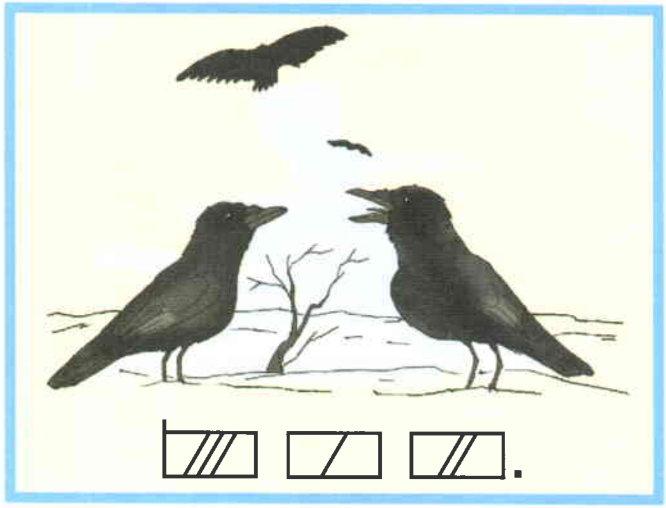

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

qa qə qı qi qu qo

aq əq ıq iq uq oq

qab
qar
qol
qa-la
qa-ra
qa-ya
qu-tu
qa-bıq
qa-tıq
qa-yıq
qay-maq
qiy-mət
a-yaq
ba-lıq
İl-qar
Qu-ba

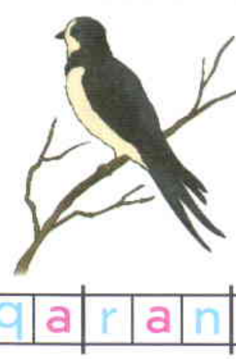

Qq

Q q

q a r • ı d a l ı

q a r a n q u •

alaq

qaya

q u r b a • a

q a r ı • q a

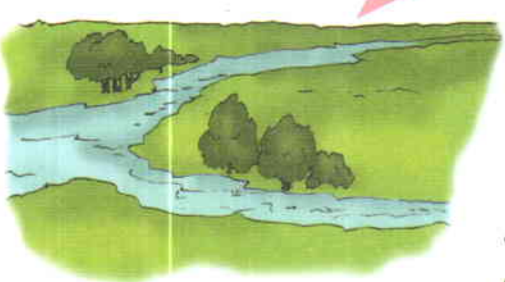

Qoruqda

Qoruqda marallar otlayırdı. İlqar, Rəna, Qalib maraqla marallara baxırdılar. Qoruqdakı marallar adamdan qorxmurdular. Axı bu qiymətli marallar burada qorunurlar.

Adamlar təbiəti qorumalı, ana kimi qədrini bilməlidirlər.

qol

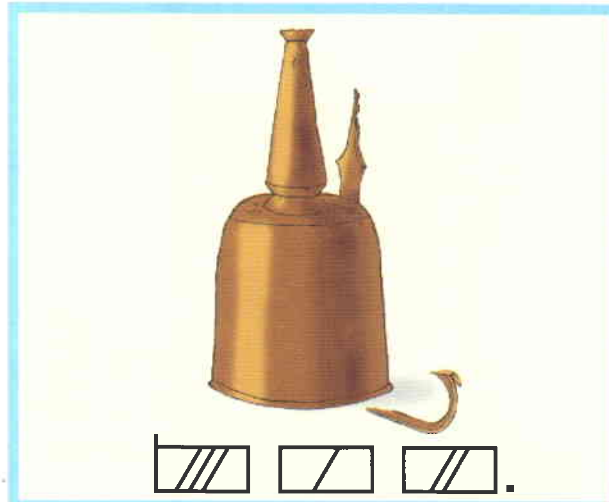
Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

sa sə sı si su so

as əs ıs is us os

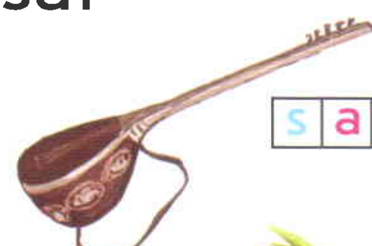
sa-at
sa-kin
sa-kit
san-dıq
sa-ni-yə
sa-rı
sə-bət
sə-ki
sər-bəs¦t
sir¦k
dos¦t
Sol-tan
Əs-mər
Qu-sar

Ss

a●s●●ən

sa●

si●an

so●an

sin●ab

→ mis ←

sərin su — su sərindir
dadlı salat — salat dadlıdır

Sabirin kitabı

Anar masasını səliqəyə saldı. Bu an Sabir onu səslədi:

— Salam, Anar!

— Salam, Sabir!

— Kitabı oxudun?

— Oxudum. Maraqlı kitabdır.

— Atam mənə birini də alıb, oxuyuram.

— Maraqlıdırsa, mən də oxuyaram.

Anar saata baxdı. Onlar birlikdə məktəbə yollandılar.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ne te le re be ye de xe me se
en et el er eb ey ed ex em es

el
el¦m
e-la n
e-lek-t¦rik
ek¦s-kur-si-ya
e-ma-lat-xa-na
met-ro
ye-mək
rek-la m
El-ma r
El-na-rə

Ee

Ee

e ●

e k s k a ● a t o r

t e l e s k o ●

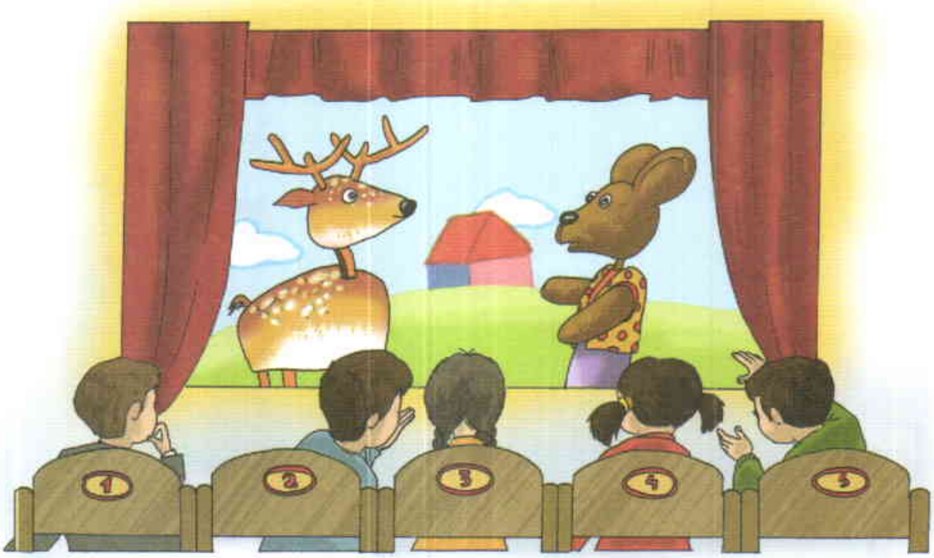
● e b r

yeldəyirmanı
dadlı yemək

→ y e l ←

ay → sentyabr
ay → dekabr

Elnurun dostları

Elnur Etibarla Kukla teatrına bilet aldı. Dostları Elnarə ilə Elmar da teatrda idi. Onlar teatra maraqla baxırdılar. Artistlər kuklaları oynadırdılar.

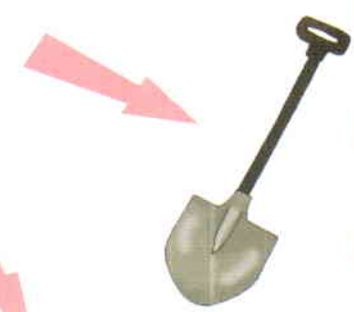
Sonra dostlar yeni teatr elanlarına baxıb ayrıldılar.

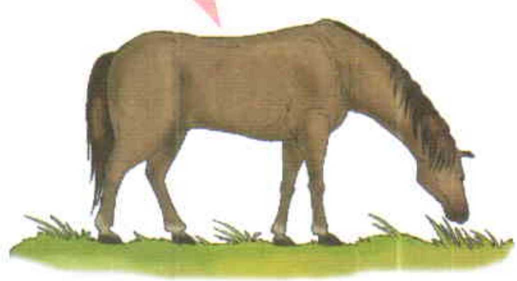

Dost dosta arxadır.

bel

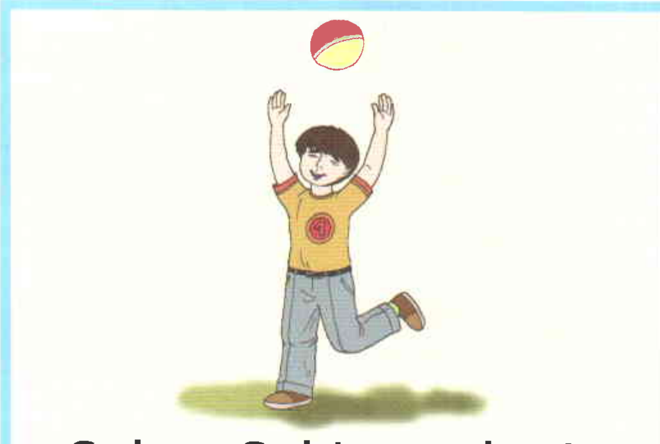

Nə dadlıdır soyutma,
– Ye, ay bala, soyutma.

şa şə şı şi şu şo şe
aş əş ış iş uş oş eş

şam
şar
şən
şə-kər
a-şıq
məş¦q
şəx¦s
a-təş
diş
ya-rış
Şa-kir
Şə-la-lə
Şu-şa
Şə-ki

Şuluq Şakir şənlənir.

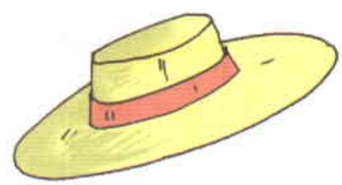
Şş

ş | ə | r | ●

ş | a | ● | t | a | l | ı

ş | l | y | a | ● | a

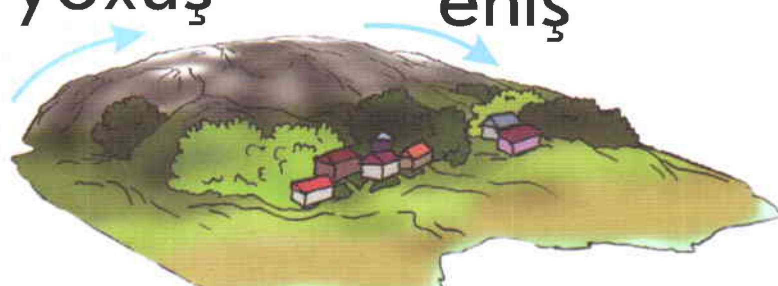
Şuşa qalası

ş i ş

ş a d

yoxuş

eniş

Şad xəbər

Meşəbəyi komasında yatmışdı. Birdən səs eşidib ayıldı. Şamı yandırdı. Şam komaya işıq saldı. Meşəbəyi səsə qulaq asdı. Bu, atın səsi idi. O, ata yaxınlaşdı. Atın balası olmuşdu. Meşəbəyi şad oldu. O, quluna Şimşək adını qoydu.

At muraddır.

şiş

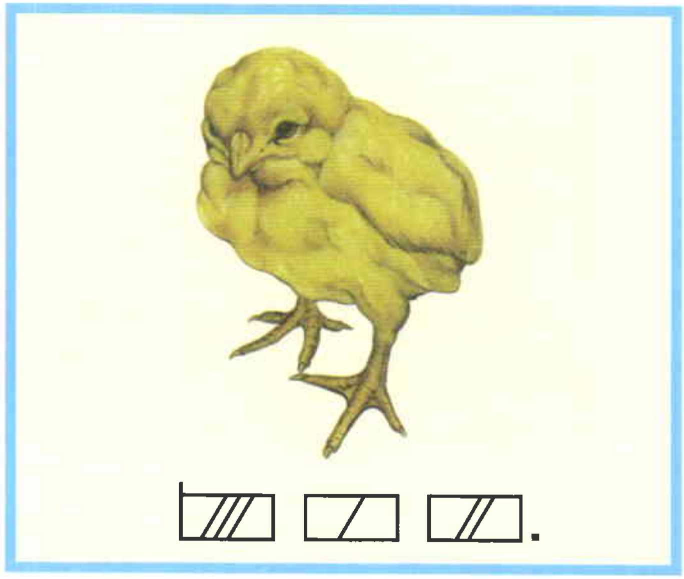

Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ca cə cı ci cu co ce

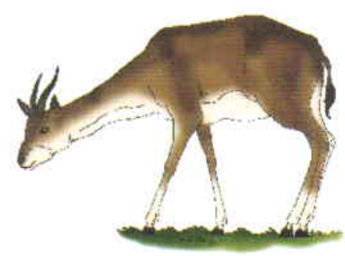
ac əc ıc ic uc oc ec

cam
ca-mış
cil|d
cey-ran
cə-rə-yan
cə-sur
tac
ta-cir
əc-dad
ba-ca
Cə-mil
Cə-li-la-bad

Cc

C c

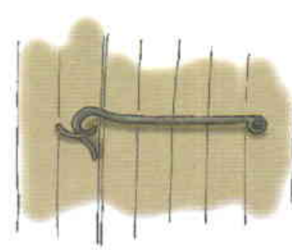
c●y●r

b●cək

cana●ar

cə●tə

isti sac — sac istidir
acı bibər — bibər acıdır

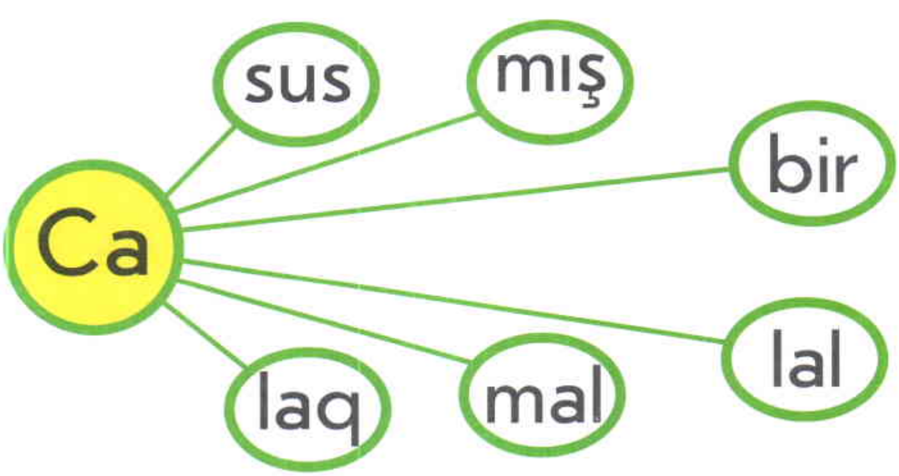
Camal baba

Camal baba Ucarda yaşayır. O, bostanda nə istəsən əkib becərir. Nənəm bostandan dolu səbətlə qayıdır. Babamın becərdiyi yemiş, xiyar, bibər, badımcan ətirli, dadlı olur.

Nənəm deyir ki, baban bacarıqlı kişidir. O işləyəndə sanki dincəlir.

Əmək insanı ucaldır.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ça çə çı çi çu ço çe

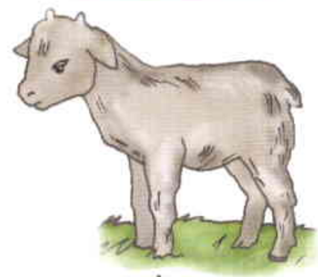
aç əç ıç iç uç oç eç

çay
ça-dır
çan-ta
çar-x
çu-buq
çə-tir
çə-nə
çi-nar
çil-çı-raq
a-çar
bı-çaq
sa-çaq
Çi-na-rə

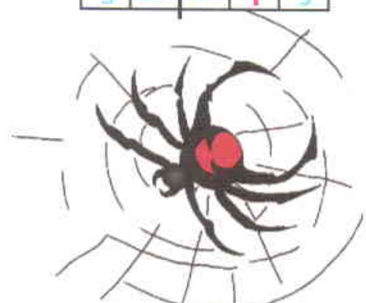

Çç

Ç ç

ç ə ● i ş

● ● r ● m ç ə k

Samur çayı
arabanın çarxı

çalmaq

ç	c
çin —	cin
aç —	ac
uç —	uc
saç —	sac

Laçında

Mən yay tətilini Laçında keçirərdim. Babam çay kənarında çadır qurardı. Yamacda bitən çiçəklərin ətrindən doymaq olmurdu. Arılar çiçəklərdən şirə çəkərdilər. Çaydan balıq tutardıq. Nənəm kəklikotu çayı dəmləyərdi.

İndi Laçın erməni cəlladlarının əlindədir. Babam deyir ki, çətinliklərə baxmayıb onu cəlladların əlindən almalıyıq.

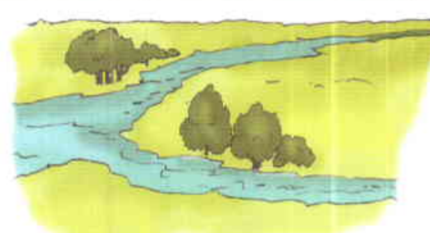

Yurddan çıxsan da, eldən çıxma.

çay

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

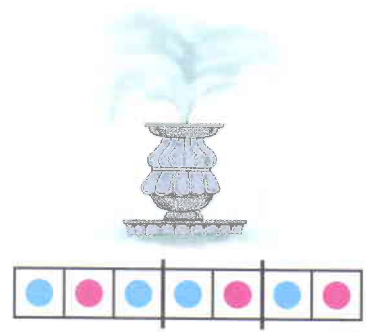
va və vı vi vu vo ve
av əv ıv iv uv ov ev

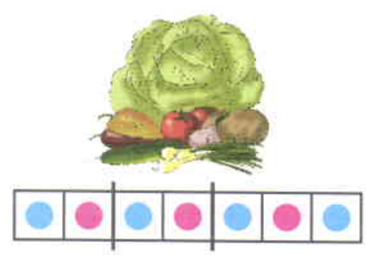

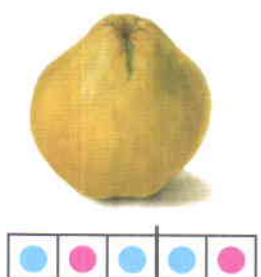
val
va-qon
va-li-deyin
və-rəq
və-si-qə
vul-kan
ved-rə
av-to-bus
dov-şan
ov-çu
də-və
nə-və
Vi-da-di
Də-və-çi

V v

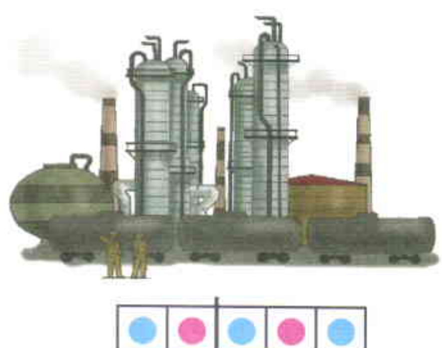
V v

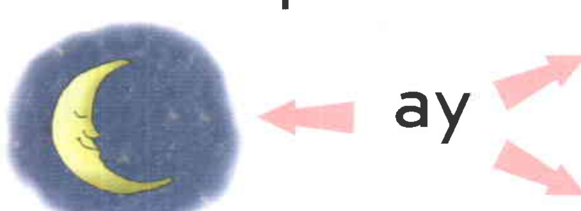

buraxılış vəsiqəsi
sərnişin vaqonu
kitabın vərəqi

ay → yanvar
ay → avqust

Vitaminli bitki

Vidadi baba təbiəti sevir. Onun bitkilər barədə çoxlu kitabları var. Validə babasının kitabındakı bir şəklə baxıb soruşdu:

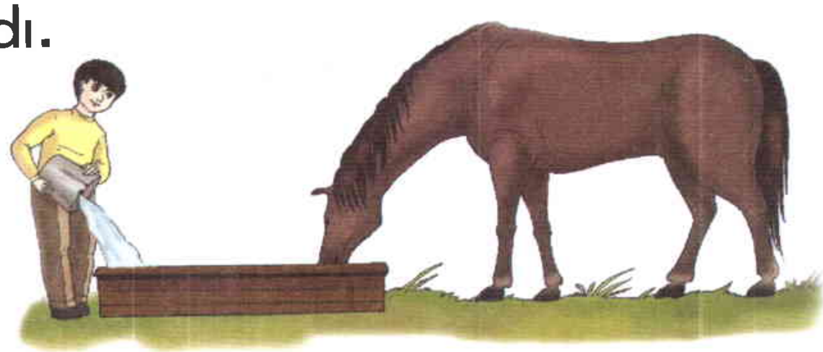
— Baba, bu bitkinin adı nədir?

— Əvəlik.

— Əvəlik nədir?

— Əvəlik qiymətli dərman bitkisidir. Tərkibində çoxlu vitaminlər var. Yavaş-yavaş sən də bu bitkiləri tanıyacaq və onları sevəcəksən.

Taxta novda su vardı,
Vəli atı suvardı.

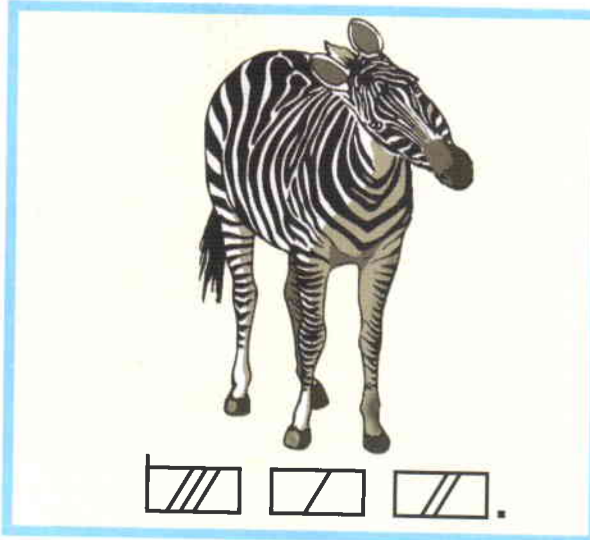

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

za zə zı zi zu zo ze

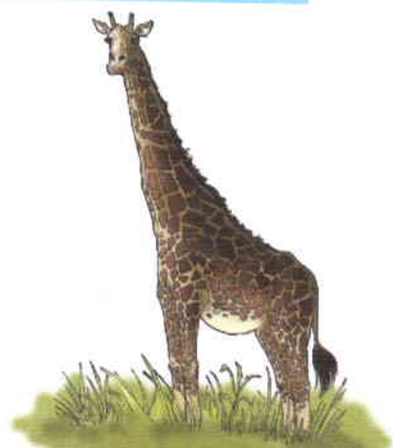
az əz ız iz uz oz ez

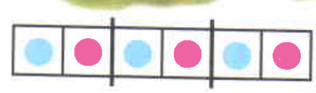
za-man
zəl-zə-lə
zo-laq
zər-bə
zir-və
zən-cir
qə-zet
ba-zar
dər-zi
buz
Za-ur
Zey-nəb
Zi-rə

Zz

Zz

Zeynəbin səsi
zebrin zolaqları
boksçunun zərbəsi

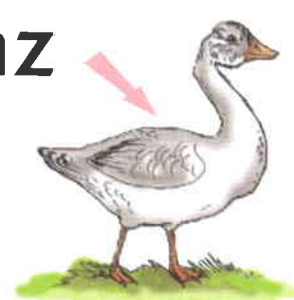
z	s
zaman —	saman
zay —	say

ə z i z ə

z a m a n

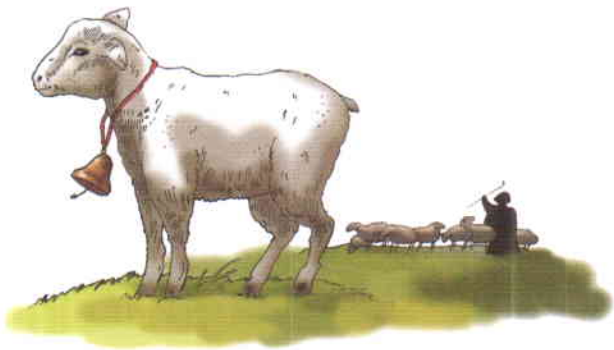

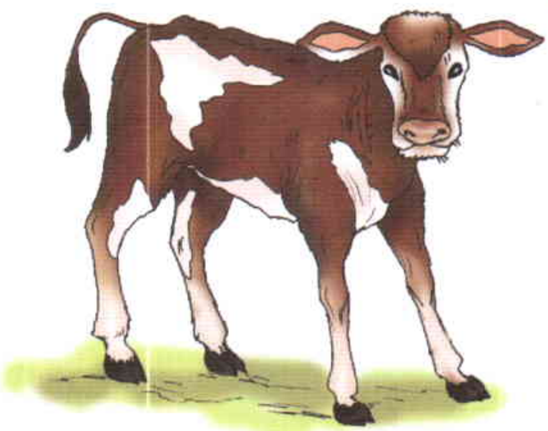
qaz

Quzu və buzov

— Buzov, ay buzov!
— Nədir, ay Quzu?
— Xəstələnərsən,
Yalama buzu!

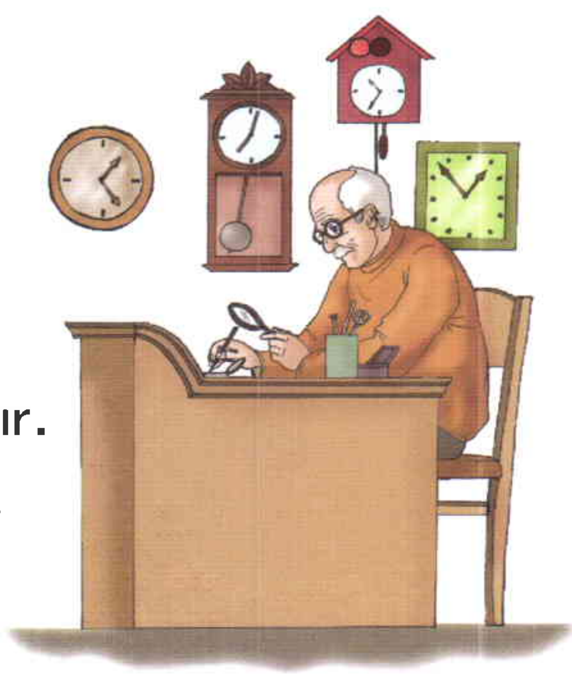

— Belə buz olar,
Quzu, ay Quzu?
Seçə bilmirsən
Duz ilə buzu?!

Saatsaz

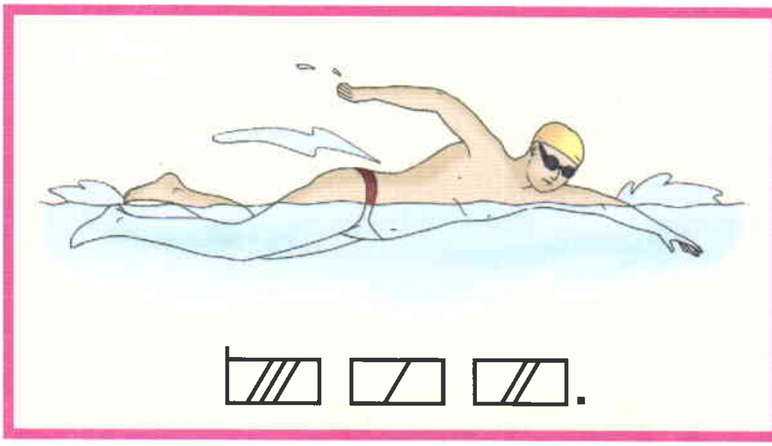
Təmir edir saatları,
Mənim babam saatsazdır.
Onun əli dəydi, demək,
İşləyəcək, saat sazdır.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

nü lü bü kü mü qü sü şü çü zü

ün ül üb ük üm üq üs üş üç üz

ün-van
üs-yan
ü-mid
üç-bu-caq
ü-zük
ü-tü
sü-mük
kük-nar
mü-ba-ri-zə
qü-sur
yü-rüş
Ül-vi
Ül-kər

Üü

Ü ü

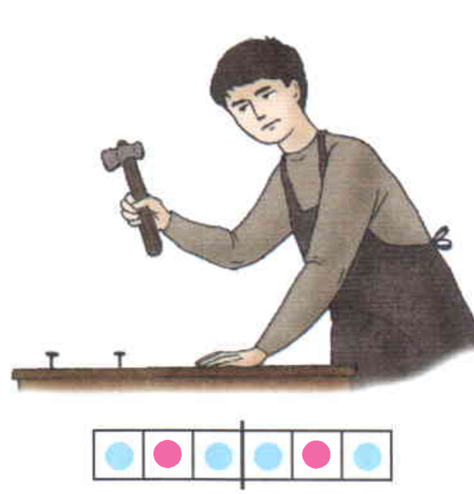

k ü t

ü t ü

Kür çayı

Azərbaycanın ən bol sulu çayı Kürdür. Kürə çoxlu çaylar axır. Onun son ünvanı Xəzər dənizidir. Kürün üstündə elektrik stansiyaları tikilib. Kürdə qayıqlar, katerlər üzür. Balıqçılar Kürdən balıq tuturlar. Kürdən tutulan balıqların kürüsü çox qiymətlidir.

Kür çayı Azərbaycanın təbii sərvətidir.

Tənəkdə üzüm,
Qoy onu üzüm.
Yeyib doyunca
Dənizdə üzüm.
Yuyulsun əlim,
Yuyulsun üzüm.

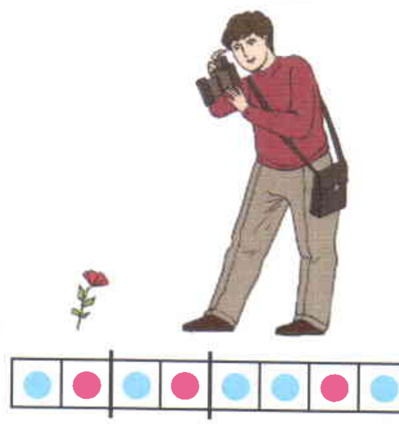
fa fə fı fi fu fo fe fü
af əf ıf if uf of ef üf

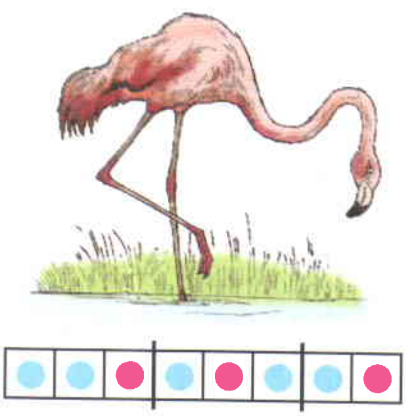
fab-rik
fə-sil
fi-nal
fay-ton
nə-fəs
qı-fıl
rəf
Fə-rid
Fi-dan

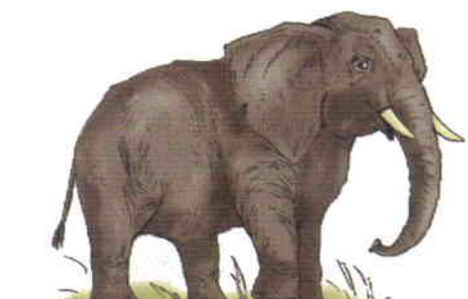

Ff

F f

kitabın fəsilləri
ilin fəsilləri
fəxri fərman

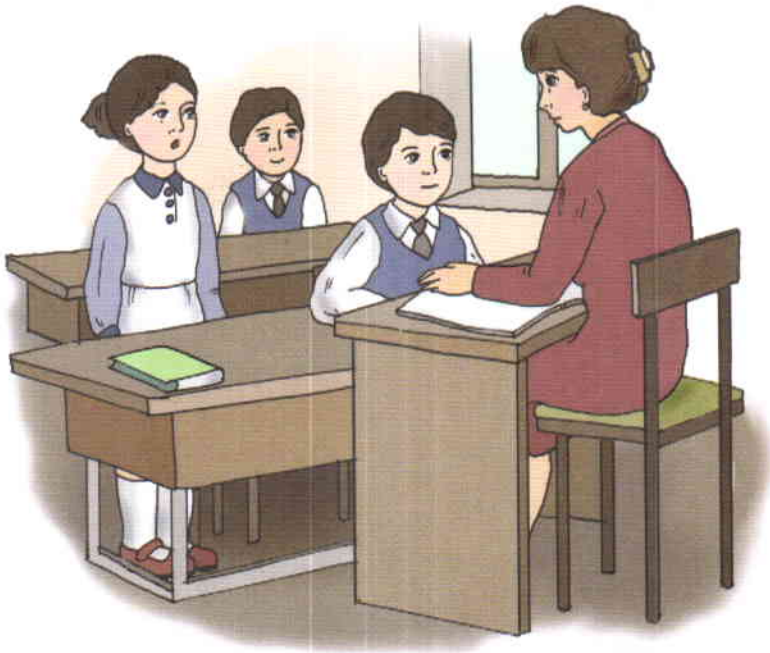
f i l

ay → fevral

f v

fal — val

Fidanın sualı

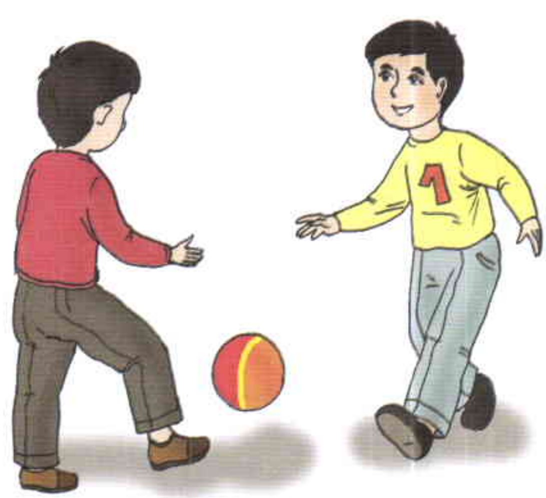
Bir dəfə Fidan Fəridə müəllimdən soruşdu:

— Müəllim, dəfinə ilə dəfnənin nə fərqi var?

Müəllim dedi:

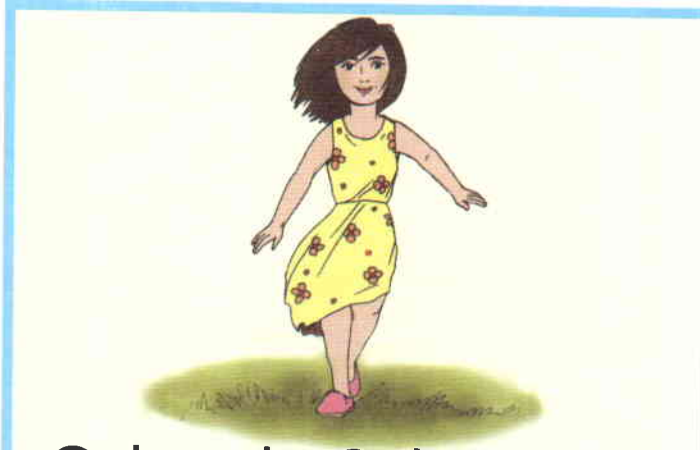
— Fidan, dəfinə xəzinəyə deyirlər, dəfnə isə faydalı bitkidir. Ondan yemək bişirəndə istifadə edirlər. O yeməklərə ətir və dad verir.

Çox oynayıb yoruldu,
Famil dedi Fazilə:
— Bəsdir futbol oynadıq,
Bir az verək fasilə.

ga gə gı gi gu go ge gü
ag əg ıg ig ug og eg üg

gün
gül
gü-nəş
ge-cə
gün-düz
gül-lə
gən¦c
tü-fən¦g
fi-şən¦g
üz-gəc
Gül-zar
Gən-cə
Go-ran-boy

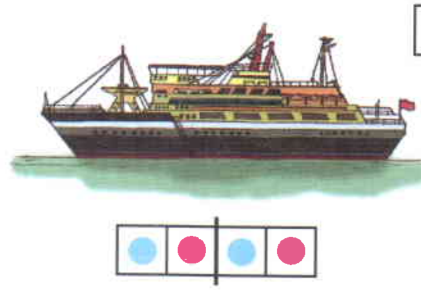

Gülərüzlü Gülnar gəlir.

Gg

G g

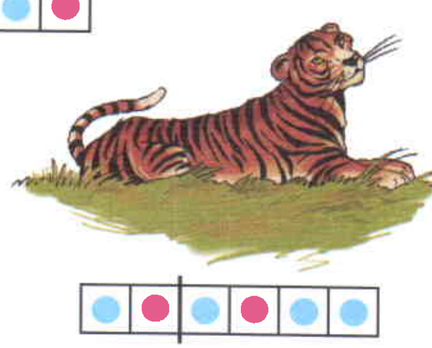

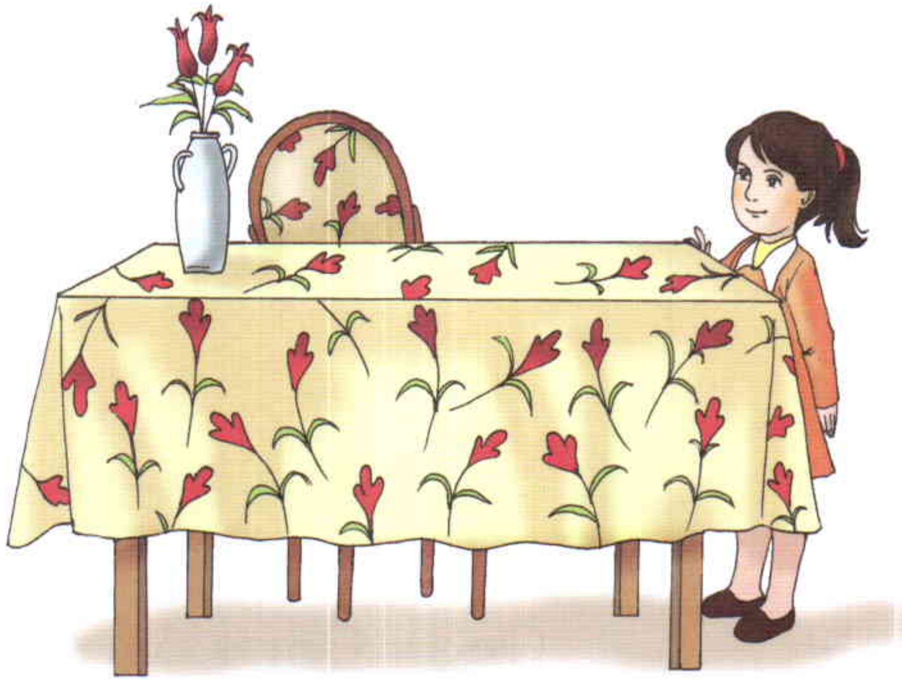

Nargin adası

g	k

gül — kül

Güllü

Süfrəmizin üstü güllü,
İstəyir ki, bizim Güllü
Əl uzadıb dərsin gülü,
Boşa çıxır qəşəng əli.

Süfrə üstündəki gülü,
Elə bildi, güldü Güllü.
Bildi onu dərmək olmaz,
Mənə baxıb güldü Güllü.

gürzə

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ön öt öl ör öb öd öx ök öm

öq ös öş öc öç öv öz öf ög

öv-lad
ö-yüd
öl-kə
ö-rüş
ön-lük
ö-küz
göz
söz
kö-mür
çöm-çə
dö-yüş
Ö-mər
Göy-göl
Göy-çay

Öncül Ömər öyrənir.

Ö ö

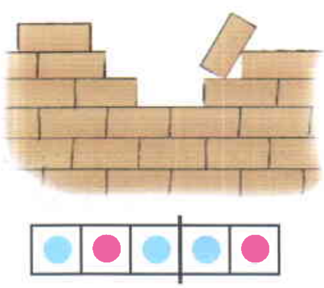
Ö ö

k ö k

Göyçə gölü

Ördək balası

Ördək balası göydə uçan qu quşlarına baxıb köks ötürdü. Anasına dedi:

— Mən də qu quşu kimi uçmaq istəyirəm.

Ana ördək:

— Biz qu quşu kimi uça bilmərik.

Bala ördək:

— Bəs bu qanadlar nə üçündür?

Ana ördək:

— Arxamca gəl.

Onlar gölə baş vurdular. Ana ördək balasını xırda balıqlarla yemlədi. Sonra balasının başına tumar çəkib dedi:

— Biz qu quşu kimi uça bilməsək də, yaxşıca üzə bilirik.

Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ğa ğə ğı ği ğu ğo ğe ğü

ağ əğ ığ iğ uğ oğ eğ üğ

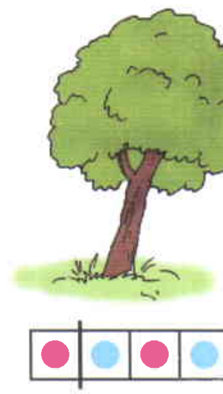
ağ
a-ğa
bağ
a-ğac
no-ğul
na-ğıl
oğ-lan
buğ-da
ya-ğış
ma-ğa-ra
na-ğa-ra
O-ğuz
Qa-ra-bağ

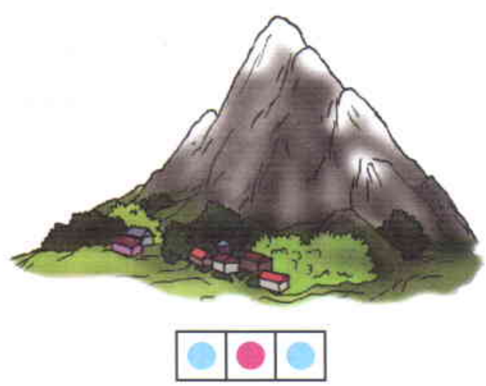
Ağbəniz Ağca ağlayırdı.

ğ

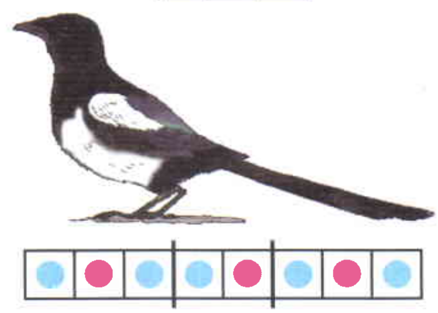
ğ

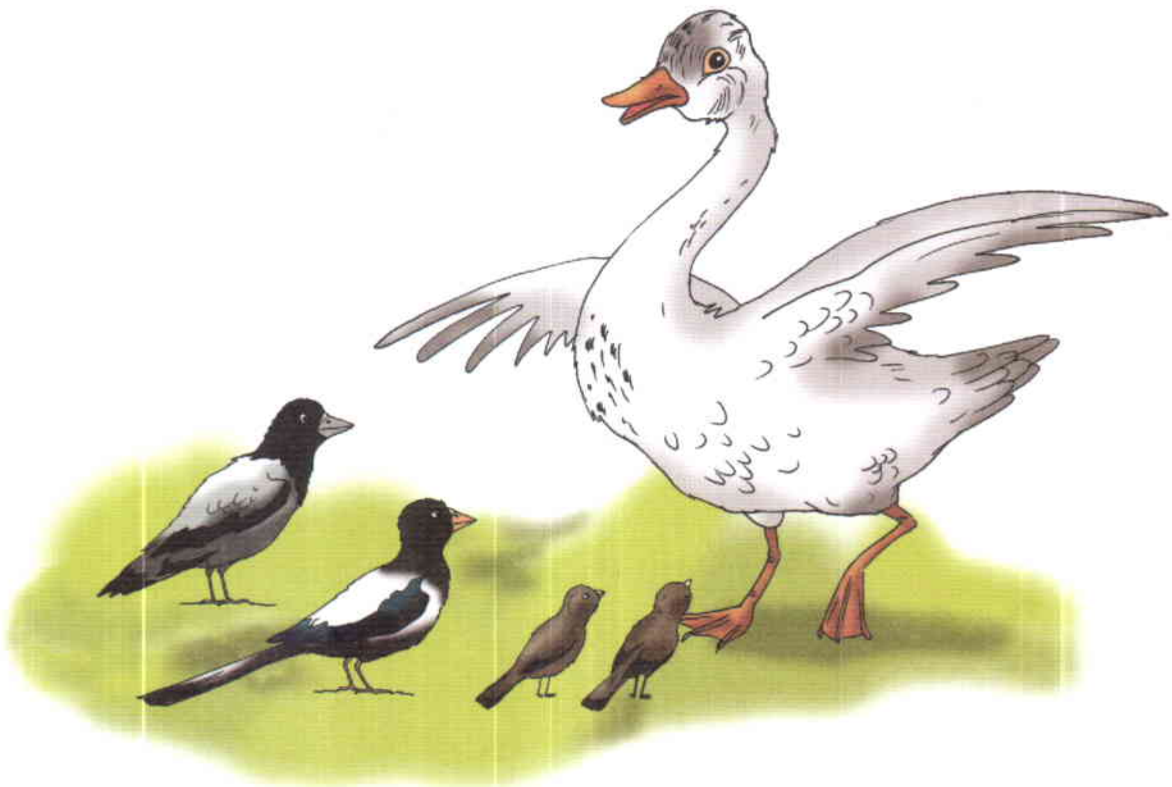

Azıx mağarası

Ağ → dam
Ağ → dərə
Ağ → daş
Ağ → göl
Ağ → su

Lovğa qazın nağılı

Qaz sağsağanla qarğanın yanında lovğalandı:
— Mən səmada uçuram, suda üzürəm, yerdə gəzirəm.

Qazın lovğalanması quşların xoşuna gəlmədi. Onu sorğu-suala tutdular:
— Qartal kimi uça bilərsən?
— Balıq kimi üzə bilərsən?
— Yox, bunları bacarmıram.
— Bəs onda niyə lovğalanırsan?
Bu sözlərdən qaz utandı və lovğalığın daşını atdı.

Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

pa pə pı pi pu po pe pü pö

ap əp ıp ip up op ep üp öp

pay
pe-şə
pul
pal-ma
pa-laz
pey¦k
par¦k
pas-por¦t
pə-tək
pen-dir
qar-pız
tap-ma-ca
sap
Pər-viz
Pər-vin

Parıltılı pərbüzən parıldadı.

Pp

Pp

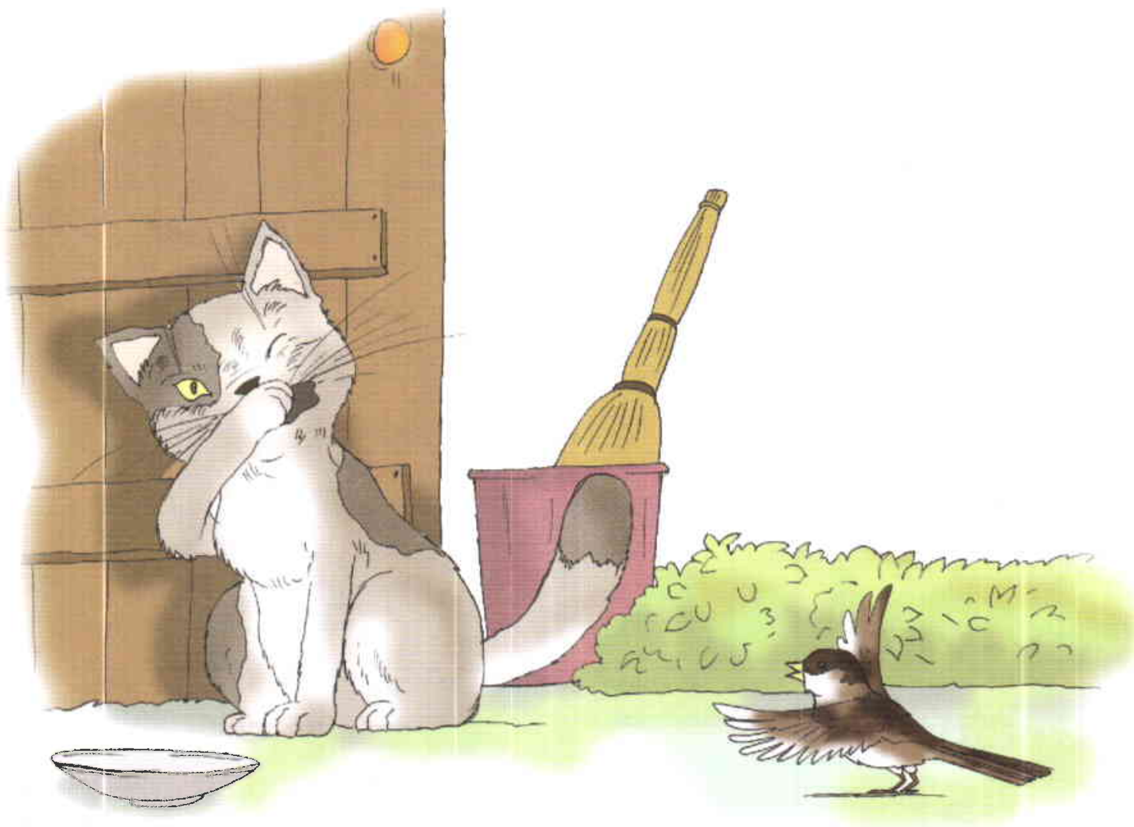

p a s

P → ul, iy, ay, ir, as

ay → aprel

Pinti pişik

Pişik pəyənin yanında yatmışdı. Bir sərçə onun qarşısına qondu. Pişik onu tutdu. Sərçə çırpındı, çırpındı, ancaq pişiyin pəncəsindən qurtula bilmədi. Əlacsız qalan sərçə pişiyə dedi:

— Ay-ay, sən nə pinti pişiksən. Bax, burnuna da palçıq yapışıb.

Pişik pəncəsi ilə üzünü təmizləmək istəyəndə sərçə uçdu.

Pişik sərçənin sözünə baxdığı üçün peşman oldu.

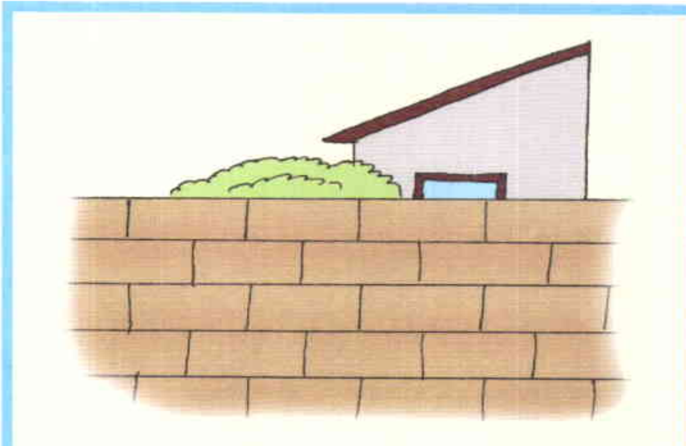
Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ha hə hı hi hu ho he hü hö

ah əh ıh ih uh oh eh üh öh

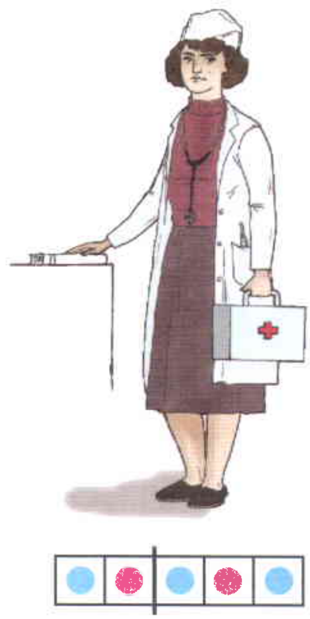
hal
ha-sar
hal-va
hər¦f
hey-va
hey-van
hə-diy-yə
hə-yat
ba-har
şi-fa-hi
Həv-va
Hey-dər

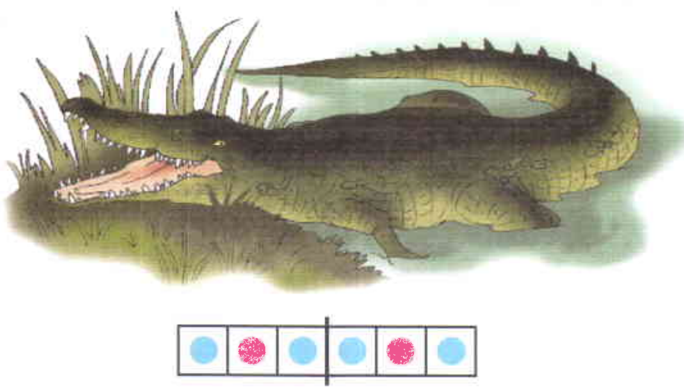

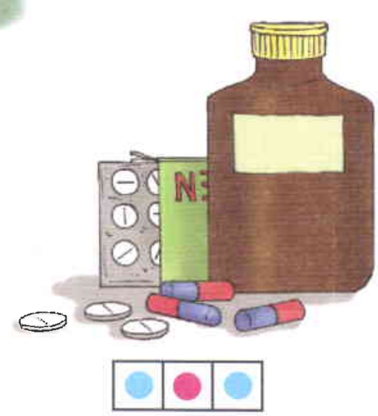
Hündür hasar hördülər.

Hh

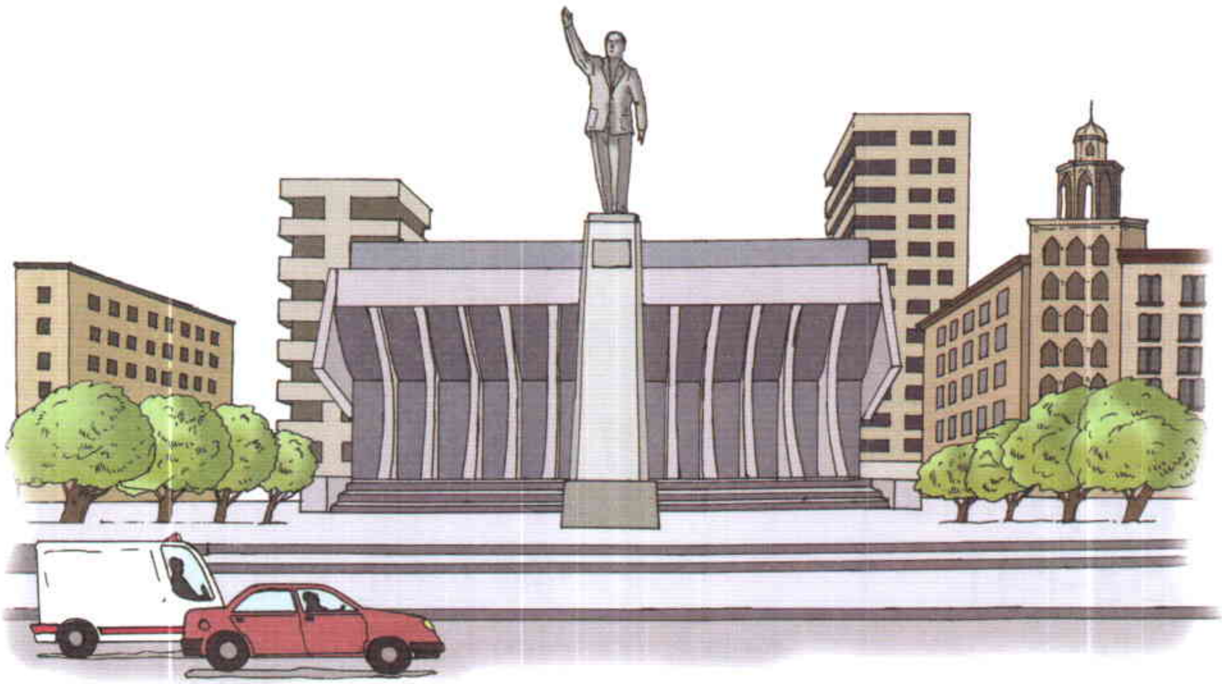
H h

hə̈ftənin günləri
hərbi çağırış
uşaqların hüququ

Rəhbərin heykəli

Hər adamın heykəli olmur. O adam ki həyatını xalq işinə həsr edir, dərin hörmət qazanır, ona heykəl ucaldırlar.

Bizim Heydər babamız da Azərbaycanın çiçəklənməsi üçün çox işlər görüb. Azərbaycan deyəndə Heydər babanı, Heydər baba deyəndə Azərbaycanı düşünürük.

Dahi rəhbərimiz Heydər babanın heykəli müqəddəs and yerimizə çevrilib. Hamı bu heykəli hörmətlə ziyarət edir.

İnsanı şöhrətləndirən əməlidir.

A B C Ç D E Ə F G Ğ H X I İ J K

ja jə jı ji ju jo je jü
aj əj ıj ij uj oj ej üj

ja-ket
ji-let
je-ton
jur-nal
jur-na-list
pi-ja-ma
qa-raj
bir-ja
Ja-lə
müj-də

Jaketini soyunub,
Jalə dedi Əjdərə:
—Təzə jurnal almışam,
Qaç Müjganı müjdələ.

Jj

jurnalistlər birliyi
baharın müjdəsi

Jalə

Jalə dağ çayının sahilində babası ilə oturmuşdu. Onlar qıjıltı ilə axan suya baxırdılar. Jalə babasından soruşdu:

— Baba, mənim adımın mənası nədir?

Baba gülümsünüb dedi:

— Jalə bala, sən səhər-səhər çiçəklərin, güllərin üstünə düşən şehi görmüsən?

— Görmüşəm, baba.

— Bax, jalə şeh deməkdir. Sən də şeh kimi çox gözəlsən.

Dövlətdə dəvə, övladda nəvə.

Q L M N O Ö P R S Ş T U Ü V Y Z

ƏLİFBAM

Əlifbam, ay əlifbam,
Bir sehrli açarsan.
Elmin qapılarını
Üzümüzə açarsan.

Oxumağı-yazmağı
Öyrənmişəm təzəcə.
İndi sətirlər üstə
Baxışlarım gəzəcək.

Ay aman, gözləyirmiş
Kitabda bizi nələr?
Açılıb üzümüzə
Qiymətli xəzinələr.

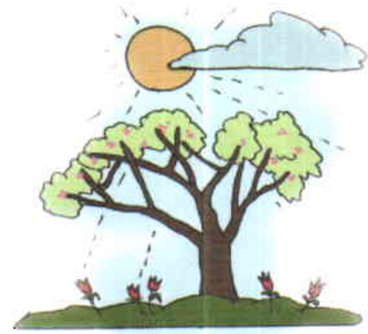
Cümlələr arasında
Nələr, nələr görürəm?!
Mənə çiçəklərini
Baxışımla dərirəm.

Kitablar ruhumuzda
Fırtına qoparacaq.
Sətir cığırlar bizi
Zirvəyə aparacaq.

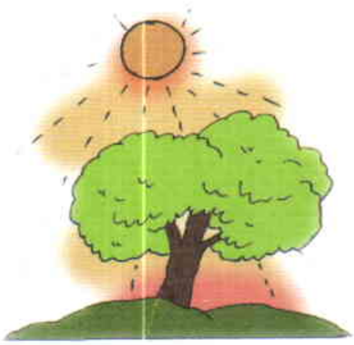
FƏSİLLƏR

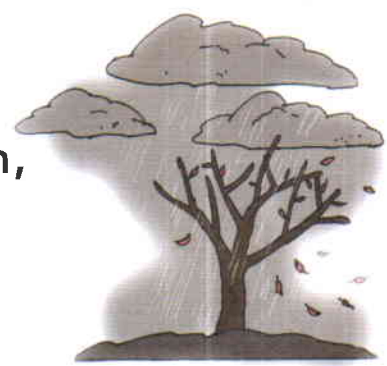
KİMDİR GÖZƏL?

Fəsillər bir yerə toplaşıb öyünməyə başladılar. Yaz dedi:
— Fəsillərin ən gözəli mənəm.
Mən gələndə dağlar, yamaclar yaşıl don geyinir. Güllər, çiçəklər açılır.

Yay onun sözünü kəsib dedi:
— Mən gələndə təbiət daha da gözəlləşir. Sarı buğda zəmiləri, ətirli biçənəklər, yaylaqlar adama gəl-gəl deyir.

Payız dilə gəldi:
— Fəsillərin ən gözəli mən olmasaydım, heç adıma «qızıl payız» deyərdilərmi?
Qış onun sözünü kəsdi:
— Uşaqlar məni daha çox sevirlər.

Mən gələndə qar yağır, uşaqlar qartopu oynayırlar.
Ana təbiət gülümsündü:
— Balalarım, hər fəslin öz gözəlliyi var.

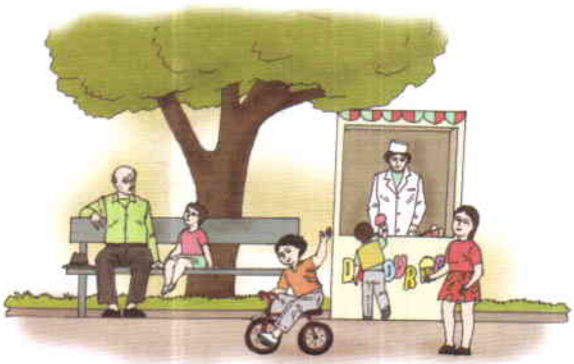
1. İlin neçə fəsli var?
2. Ana təbiət fəsillərə nə dedi?
3. Siz hansı fəsli sevirsiniz?

FƏSİLLƏR

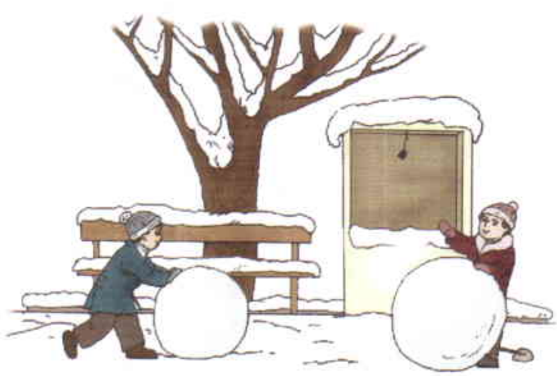
A daşdı, daşdı, daşdı,
Qar əridi, su daşdı.
Tumurcuqlandı meşə,
Baş qaldırdı bənövşə.

A yandı, yandı, yandı,
Çöllər nura boyandı.
Az qalır ki, od yağa,
Gərək köçək yaylağa.

A düşdü, düşdü, düşdü,
Yarpaqlar yerə düşdü.
Soldu çöllər, yamaclar,
Çılpaqlandı ağaclar.

A dondu, dondu, dondu,
Şaxta gəldi, su dondu.
Yağış dönüb oldu qar,
Düzlər geydi ağ paltar.

1. Bu şəkillərin hansı fəslə aid olduğunu deyin.
2. Fəsilləri bir-birindən fərqləndirən nədir?

UŞAQLARIN QIŞ SEVİNCİ

Qışda havalar soyuyur. Qar yağır. Dağlar, düzlər ağappaq olur. Bəzi heyvanlar qış yuxusuna gedirlər. Qışın barı onun qarıdır. Qarlı qış yazın daha gözəl keçəcəyindən xəbər verir.

Uşaqlar qışı çox sevirlər. Qışda qartopu oynamağın, xizəklə sürüşməyin ayrı ləzzəti var. Yeni il qış fəslinə düşür. Uşaqlar Şaxta baba və Qar qızın görüşünə tələsir, yolka şənliklərində iştirak edirlər.

2. Qarın faydası nədir?
3. Uşaqlar niyə qışı çox sevirlər?

Yaz dumanı bar gətirər, qış dumanı qar.
Qışın qarı, yayın barı.

UŞAQ VƏ BUZ

Dərsə gedən bir uşaq
Çıxdı buz üstə qoçaq.
Sürüşdü birdən-birə,
Dəydi üz üstə yerə.
Uşaq durub neylədi?
Buza belə söylədi:

— Sən nə yamansan, a buz!
Adam yıxansan, a buz!
Az qalıb ömrün sənin,
Yaz gələr, artar qəmin.
Əriyib suya dönərsən,
Axıb çaya gedərsən!

Mirzə Ələkbər Sabir

1. Nəyə görə su buza çevrilir?
2. Buzun əriməsinin səbəbi nədir?
3. Qışda insanlar necə geyinirlər?

QAR YAĞIR

Ağır—ağır
yağır qar...
Sevinirlər uşaqlar:
Ay can, ay can, gəldi qış!..
Qar yağıbdır, üç qarış!..

Bir görün, səhər—səhər
Necə qəşəngdir şəhər:
Sanki pambıq döşənib,
Ağappaqdır küçələr...

Mikayıl Rzaquluzadə

Qanadlanıb uçur o,
Dağı-düzü bürüyür.
O necə kəpənəkdir,
Gün çıxanda əriyir?

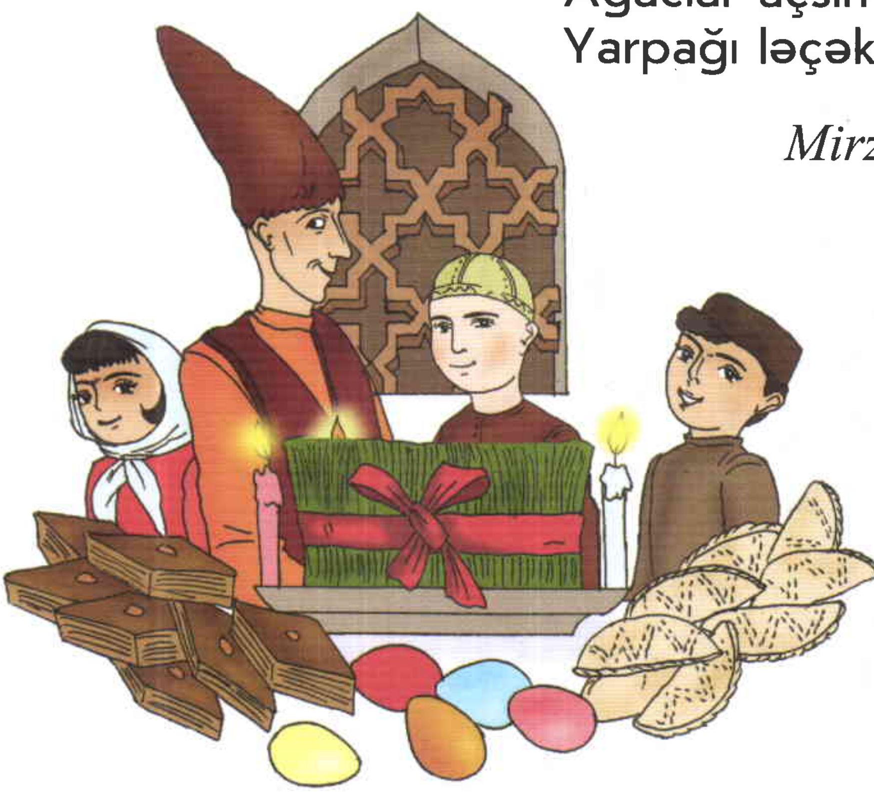
Siz nə üçün qış fəslini sevirsiniz?

YAZ GÜNLƏRİ

Gəl-gəl, a yaz günləri,
İlin əziz günləri.
Dağda ərit qarları,
Bağda ərit qarları.
Çaylar daşıb sel olsun,
Taxıllar tel-tel olsun.
Ağaclar açsın çiçək,
Yarpağı ləçək-ləçək.

Mirzə Ələkbər Sabir

NOVRUZ GƏLİR

Novruz gəlir, yaz gəlir,
Nəğmə gəlir, saz gəlir.
Bağçalarda gül olsun,
Gül olsun, bülbül olsun.

Qodu, qodunu gördünmü?
Kosaya salam verdinmi?
Keçəl burdan keçəndə
Qırmızı günü gördünmü?

Novruz bayramının hansı ənənələri var?

QARANQUŞ

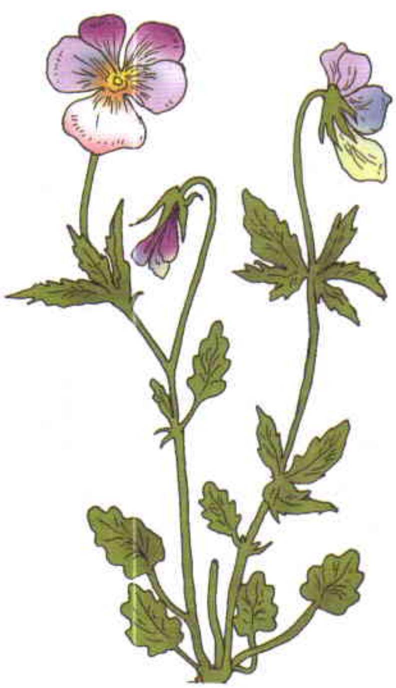
Qaranquş, ay qaranquş!
Qalmışıq nigaran, quş!
Yazdan gətir bir xəbər,
Tez açılsın çiçəklər.
Uç gəl uzaq ellərdən,
Dəstə tutaq güllərdən.
Qaranquş, ay qaranquş!
Getdi soyuq, boran, qış...
Gəl eyvanda yuva qur,
Bala bəslə, tez uçur.
Oxu bahar nəğməni,
Gözləyirik biz səni.

Mirvarid Dilbazi

Nə üçün qaranquşa baharın müjdəçisi deyirlər?

BƏNÖVŞƏ

Bənövşəyəm, bənövşə,
Düşmüşəm dilə-dişə.
Məni qızlar, oğlanlar
Dərib taxarlar döşə.

Bahar oldu, açaram,
Qar-borandan qaçaram.
Başqa güllər açanda
Mən quş olub uçaram...

Abdulla Şaiq

Yazın ilk günlərində hansı ağaclar çiçək açır?

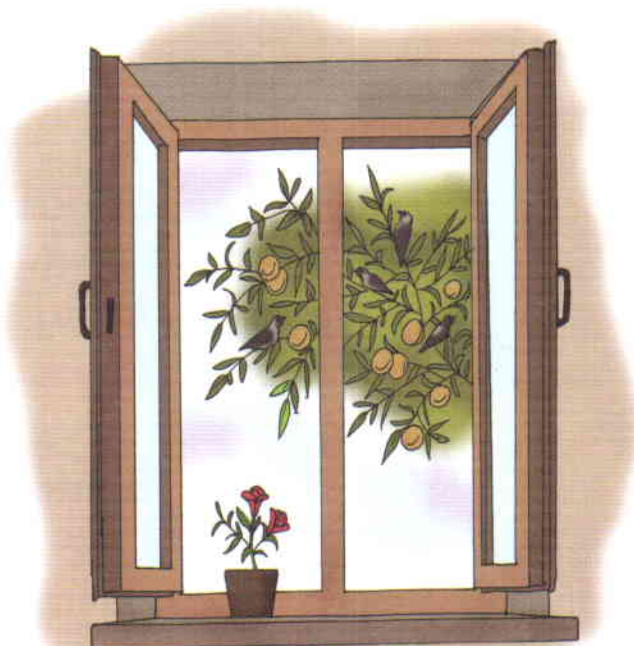
ŞANAPİPİK

Şanapipik, şanapipik,
Alabəzək, qara kirpik.
Üstü-başı zolaq-zolaq,
Balacaboy, nazikayaq.
Daraq kimi pipiyi var,
Nazik, uzun dimdiyi var.
Gah cüt olur, gah tək olur,
Onu gendən görmək olur.

Rəsul Rza

1. Şanapipiyin başqa adı nədir?
2. Niyə bu quşa şanapipik deyirlər?

YAY GƏLİB

Pəncərəmiz önündə
Təzə yetişib ərik.
Dimdiklədikcə gündə
Sərçələr deyir: —Cik-cik!
Yay gəlib, ay, yay gəlib,
Sərçələrə pay gəlib.

Xanımana Əlibəyli

Yay digər fəsillərdən nəyi ilə fərqlənir?

DURNA

Ay havada uçan durna,
Bizi qoyub qaçan durna.
Get, xoş getdin, səfa getdin,
Gələcəksən haçan, durna?

Göy çəməndə gəzən durna,
Su üzündə üzən durna.
Gəl, bir gözüm görsün səni,
Al-qırmızı bəzən, durna!

Getmə, getmə, gözüm durna,
Sənə var bir sözüm, durna.
Heç bilmirəm necə sənin
Həsrətinə dözüm, durna?

Rəşid bəy Əfəndiyev

1. Durnalar nə üçün payız gələndə başqa yerlərə uçurlar?
2. Daha hansı köçəri quşları tanıyırsınız?

VƏTƏNİMİZİN TARİXİNDƏN

QƏDİM DİYAR

Azərbaycan qədim diyardır. Azıx mağarası, Qobustan qayaları, Gəmiqaya ölkəmizin uzaq keçmişindən xəbər verir.

Azərbaycan həm də çoxlu sərvəti olan gözəlliklər diyarıdır. Elə buna görə də yurdumuzun başı çox bəlalar çəkib. Yadellilər tez-tez ölkəmizə hücum ediblər. İgid oğullarımız vətən uğrunda mərdliklə vuruşublar.

İndi Azərbaycan müstəqil ölkədir. Bayraqlar içində üçrəngli bayrağımız əzəmətlə dalğalanır. Biz vətənimizlə fəxr edirik.

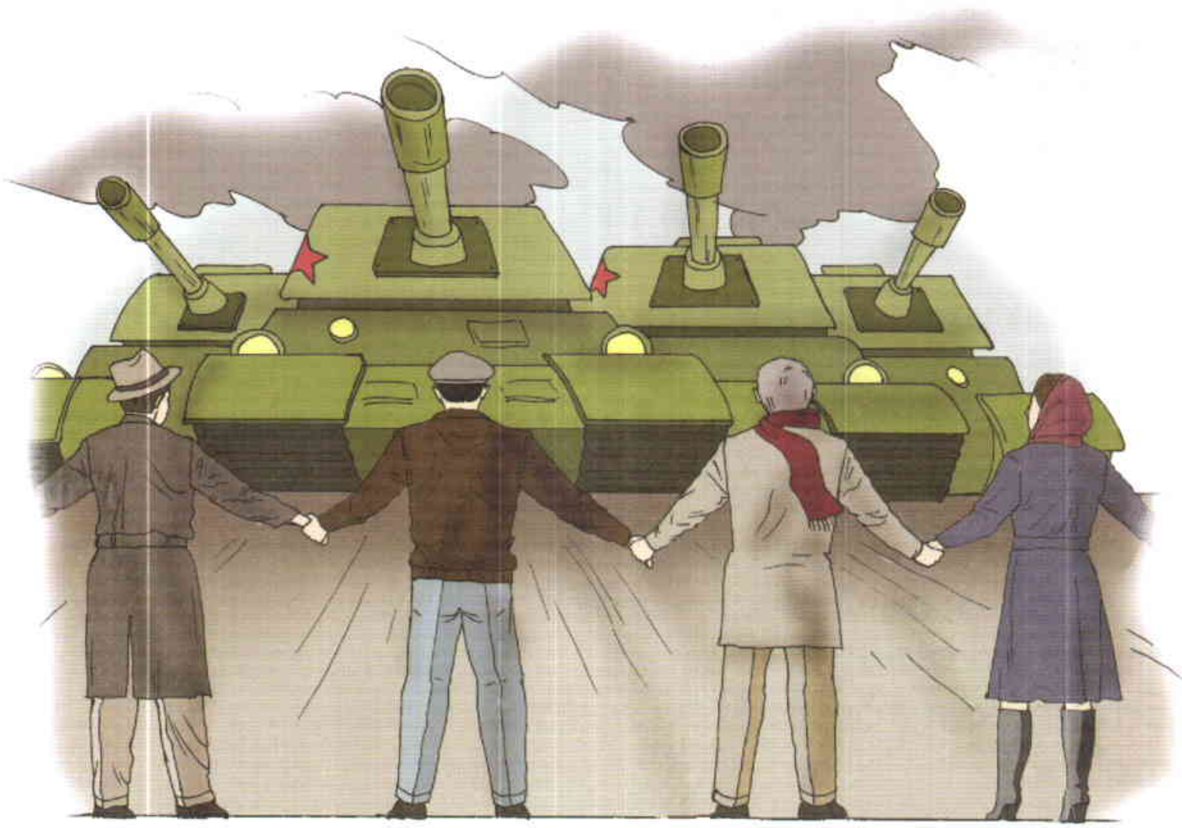

1. Hansı abidələr ölkəmizin qədimliyindən xəbər verir?
2. Nə üçün düşmənlər bizim yurdumuza göz dikiblər?

ŞƏHİDLƏR XİYABANI

Vətənin azadlığı uğrunda xalqımız həmişə mübarizə aparıb. 20 yanvar faciəsi azadlıq yolunda aparılan mübarizənin şanlı səhifələrindən biridir. Həmin gün sovet ordusu azad yaşamaq istəyən günahsız insanlara divan tutdu. Tanklardan və avtomatlardan onlara atəş açıldı. Zirehli texnikanın qarşısına silahsız çıxan xalqımızın övladları öz sinələrini sipər etdilər. Yaralanan, şəhid olan oğul və qızlarımızın qəhrəmanlığı tarixə yazıldı. Şəhidlərin dəfn olunduğu Şəhidlər Xiyabanı isə müqəddəs and yerimizə çevrildi.

1. 20 Yanvar gecəsində hansı faciələr törədildi?
2. Şəhidlər Xiyabanı niyə bizim and yerimizə çevrilib?
3. 20 Yanvar şəhidlərindən kimləri tanıyırsınız?

XOCALI FACİƏSİ

Yurdumuzun ən səfalı yerində Xocalı adında şəhər var idi. Erməni cəlladları bu şəhəri yerlə yeksan etdilər. Fevralın 26-da tarixin yaddaşına «Xocalı faciəsi» yazıldı. O gecə yandırılan evlərin tüstüsü göyə qalxdı. Ayaqyalın, başıaçıq qaçan qız-gəlinlərimiz öldürüldü. Yüzlərlə günahsız körpə güllələndi. Cavanlarımız, qocalarımız şəhid oldu.

Ermənilərin törətdikləri vəhşilikləri heç zaman unutmamalıyıq!

1. Xocalı faciəsi nə zaman olub?
2. Bu faciəni kimlər törətdi?

ULU ÖNDƏR

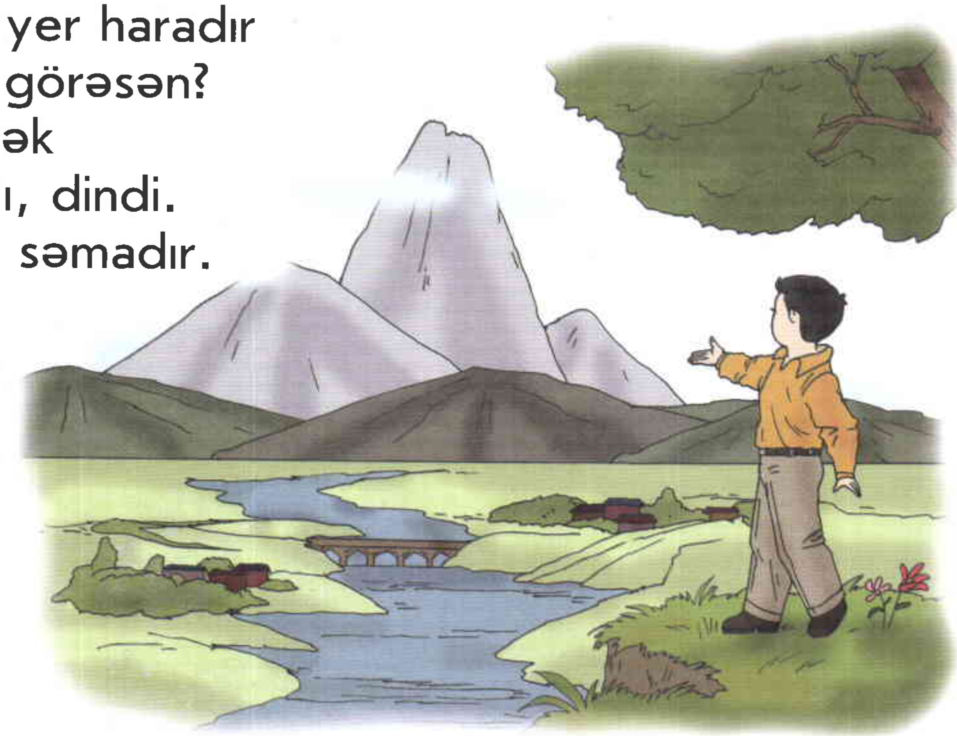
Vətənin dar günündə
Onun dadına çatdın.
Üçrəngli bayrağımı
Zirvələrə ucaltdın.

Yurdumuzun üstündən
Qovdun qara kölgəni.
Məhv olmaqdan qorudun,
Xilas etdin ölkəni.

Çiçəklənən ölkəmiz
Gülüstana oxşayır.
Özün olmasan belə,
Əməllərin yaşayır.

ƏN GÖZƏL YER

Təbiətə baxaraq
Belə sual verdim mən:
— Ən gözəl yer haradır
Bu dünyada görəsən?
Sualı eşidəntək
Sanki dil açdı, dindi.
Quş dedi ki, səmadır.

Tülkü söylədi: — Hindir.
Balıq dedi: — Dənizdir.
Arı dedi: — Güllükdür.
Dəvə dedi: — Qanqallıq,
Ulaq dedi: — Küllükdür.

Ağac dedi: — Torpaqdır.
Yarpaq dedi: — Budaqdır.
Quzu dedi: — Çəməndir.
İnsan dedi: — Vətəndir!

1. Nə üçün quş səmanı, tülkü hini, balıq dənizi, arı güllüyü, dəvə qanqallığı, ulaq küllüyü, ağac torpağı, yarpaq budağı, quzu isə çəməni dünyanın ən gözəl yeri hesab edir?
2. İnsan nəyə görə öz vətənini sevir?

ÇAĞIRIR VƏTƏN

Çağırır vətən,
İstəyir kömək.
Onu düşməndən
Qorumaq gərək.

Kim pis niyyətlə
Gəlsə ölkəmə.
Bu torpaq onu
Batırar qəmə.

Bizik bu yurdun
Şanlı əsgəri.
Kim poza bilər
Polad səfləri?

Abdulla Şaiq

1. Nə üçün vətəni qorumaq lazımdır?
2. Vətəni düşməndən kim qorumalıdır?

EY ANA VƏTƏNİMİZ!

Qucağın yaraşıqlı,
Gül-çiçəkli, işıqlı.
Boy atırıq səsinlə,
Odunla, nəfəsinlə.
Ey ana vətənimiz,
Qoynunda xoşbəxtik biz!

Tofiq Mahmud

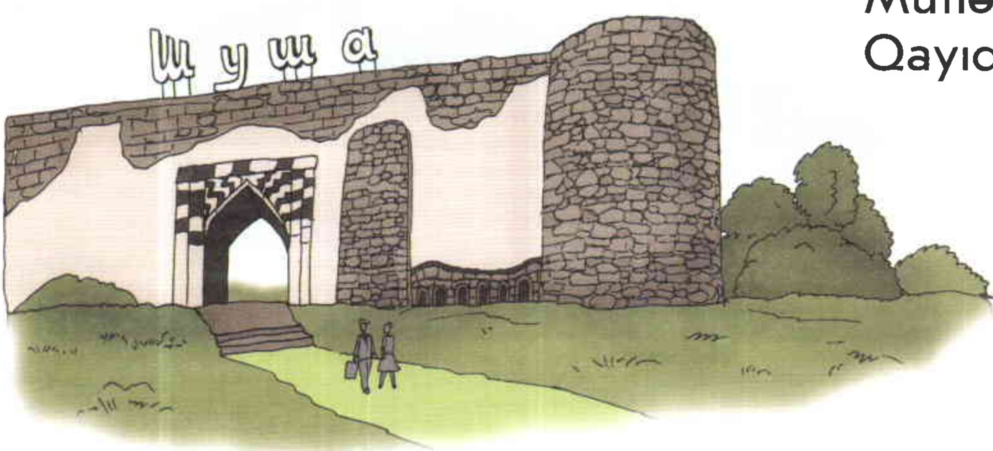
Vətənin bir qışı qürbətin yüz baharından yaxşıdır.
Gözsüz yaşamaq olar, vətənsiz yox.
Qürbət görməyən adam vətənin qədrini bilməz.

ŞUŞA

Şuşa — yurdumun
Qədim şəhəri.
Hələ öndədir
Nurlu səhəri.

Yollarımıza
Dikilib gözü.
İsa bulağı
Gözləyir bizi.

Darıxma, Şuşa,
Hələ biz sağıq.
Mütləq qoynuna
Qayıdacağıq.

ÜÇRƏNGLİ BAYRAQ

Bu üçrəngli bayrağım
Gözümün işığıdır.
Azadlıq yağışından
Doğan göy qurşağıdır.

Üstündəki ay, ulduz
Gəlir mənim xoşuma.
Ay üzüyə bənzəyir,
Ulduz onun qaşına.

Üçrəngli bayraq bizə
Təsəllidir, dayaqdır.
Yolumuzun üstünə
İşıq saçan mayakdır.

1. Nə üçün üçrəngli bayrağımız «azadlıq yağışından doğan göy qurşağı» adlandırılır?
2. Bayrağımızın üstündə hansı rənglər var?
3. Şair bayrağımızın üstündəki ayı, ulduzu nəyə bənzədib?

ANAMIZDIR AZƏRBAYCAN

Bir tarixdir Azərbaycan,
Min bürcü, min qalası var.
Şahdağ kimi uca dağı,
Göygöl kimi aynası var.

Gözəllikdə yaranıb tək,
Bunu hamı bilsin gərək.
Cavanşirtək, Koroğlutək
Neçə-neçə balası var.

Səsləmişik onu haçan,
Deyib bizə həmişə can.
Anamızdır Azərbaycan,
Kimin belə anası var!

Kamal İsgəndər

Xarici qonağa Azərbaycan haqqında
nə danışa bilərsiniz?

HƏR BİRİMİZ BİR ÇİÇƏK

Doğdu günəş qırmızı,
Can, gülüm, can, can!
Səslədi oğlan qızı,
Can, gülüm, can, can!
Hər birimiz bir çiçək,
Can, gülüm, can, can!
Vətənə oğul gərək,
Can, gülüm, can, can!
Elin hər oğlu, qızı,
Can, gülüm, can, can!
Yurdumun dan ulduzu,
Can, gülüm, can, can!

1. Hansı uşaq oyunlarını bilirsiniz?
2. Hansı oyun daha çox xoşunuza gəlir?

AİLƏ

ANALARIN BAYRAMI

Analar bayramıdır,
Gəlib martın səkkizi.
Əziz analar, hamı
Təbrik eləyir sizi.

Nəçi olursa-olsun,
Ana daim anadır.
Sənət, şöhrət bir yana,
Analar bir yanadır.

Mərd övladlar yetirən
Mərd analar var olsun!
Yer üzündə analar
Daim bəxtiyar olsun!

Mikayıl Rzaquluzadə

1. Ana nə üçün müqəddəs, əzizdir?
2. Siz ananızı nə üçün sevirsiniz?

ATAM

Atam evə gələndə
Elə bil ki, nur saçır.
Anamın çöhrəsində
Təbəssüm çiçək açır.

Gülür qardaşım, bacım,
Sevinir babam, nənəm.
Atam işdən gələndə
Ən çox sevinən mənəm.

Mehribandır hamıya,
Çoxdur ona hörmətim.
Çiynimə əl qoyanda
Artır gücüm, qüdrətim.

Atam ciddi olsa da,
Ürəyi çox kövrəkdir.
Hava kimi, su kimi
Hamımıza gərəkdir.

Atana hörmət elə, oğlun da sənə hörmət edər.
Ata haqqı unudulmaz.
Ata gözdür, oğul gözün işığı.

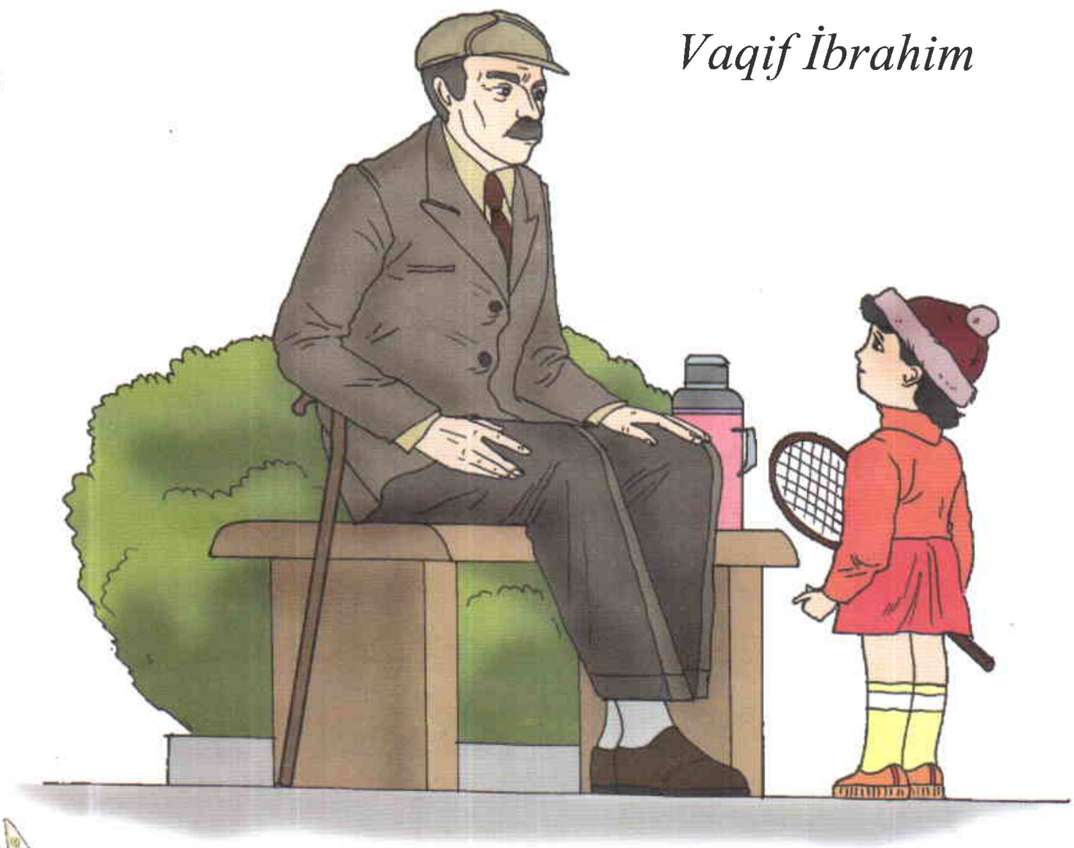

Atanın ailədə qayğısını nədə görürsünüz?

BABAM

Tez-tez gedirəm
Babamgilə mən.
Elə ki mənim
Tutur əlimdən,
Çəlikçiz gəzir,
Sevinir o gün.
Deyir ki, bala,
Çəlik kimisən
Sən baba üçün...

Vaqif İbrahim

Böyüksüz yerdə xeyir-bərəkət olmaz.

Baba nə üçün nəvəsini çəliyə bənzədir?

CAN NƏNƏ

Qucağında, nənə, sən
Layla dedin mənə sən.
Mənim mehriban nənəm,
Əziz nənəm, can nənəm.

Böyümüşəm, nənə, mən
Qoy tutum əllərindən.
Mənim mehriban nənəm,
Əziz nənəm, can nənəm.

Teymur Elçin

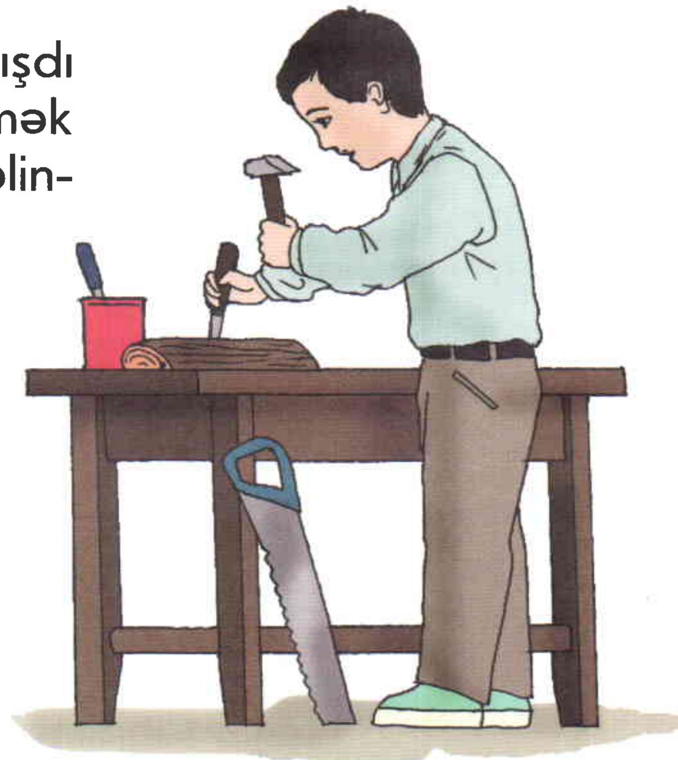

Anaların anası — evimizin sonası.

Nə üçün nənəmizi sevirik?

TAXTA BOŞQAB

Baba o qədər qocalmışdı ki, əli əsirdi. Bir dəfə yemək yeyəndə boşqab onun əlindən düşüb sındı.

Gəlin deyindi:

— Gərək bu kişi üçün taxtadan boşqab, qaşıq düzəltdirək.

Nəvə bu sözləri eşitdi. O, həyətdən taxta gətirib yonmağa başladı. Anası ondan soruşdu:

— Oğlum, nə düzəltmək istəyirsən?

— Ana, taxtadan boşqab, qaşıq düzəltmək istəyirəm ki, atamla sən qocalanda sizə onlarda yemək verim.

Gəlin öz səhvini başa düşdü.

1. Nə üçün böyüklərə hörmət etmək lazımdır?
2. Gəlinin səhvi nədə idi?

Böyüyünə hörmət etməyənə heç kəs hörmət etməz.
Bərəkət harda var? - Böyüklü yerdə.

BÖYÜKLƏRƏ HÖRMƏT ET

Sən can yandır anana,
Sənə candan yanana.
Sev atanı könüldən,
Qulluq elə ona sən.

Hörmət etmək nənənə
Qoy bir borc olsun sənə.
Eşit baba sözünü,
Sevdir ona özünü.

Bir yıxılan görəndə
Tut əlindən, balacan.
Yaxşı işlər görməyə
Çalışmalıdır insan.

Mirvarid Dilbazi

Hörmət hörmətə bağlıdır.
Kiçiklərə hörmət et, böyüklərdən hörmət qazan.

QUQU QUŞU

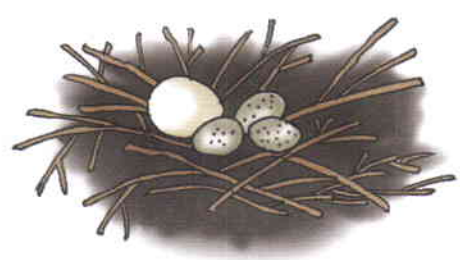
(Əfsanə)

Ananın dörd uşağı var imiş. Günlərin bir günü ana bərk xəstələnir, qızdırma içində yanır. O, böyük oğlunu çağırır ki, gəlib ona su versin. Uşaq oynamağa tələsdiyindən anasına su vermir. Bunu görən ana bərk təəssüflənir. O biri övladları da anaya su vermirlər. Hiddətlənən ana arzu edir ki, bir quşa çevrilsin.

Ana öz arzusuna çatır. O, quş olub uçur. Uşaqlar ağlaya-ağlaya analarının dalınca qaçırlar. Ancaq sonrakı peşmançılıq fayda verməz.

Deyirlər ki, övladlarından etibar görməyən Ququ quşu elə buna görə də yuva qurub bala çıxarmır. O, özgə quşların yuvasında yumurtlayır. Onun balalarını özgə quşlar bəsləyib böyüdürlər.

1. Ana nə üçün quş olmaq istədi?
2. Uşaqlar nədən peşman oldular?
3. Nəyə görə ququ quşu özgə quşların yuvasında yumurtlayır?

ÖRDƏK BALASI

Ördək yatmışdı. Birdən onun altındakı yumurtalardan biri içəridən döyüldü:

— Tıq-tıq! Tıq-tıq!

Ana ördək soruşdu:

— Kimdi yumurtanı döyən?

— Mənəm, ördək balasıyam. Bayıra çıxmaq istəyirəm.

— Onda yumurtanın qabığını bərk dimdiklə və özünə yol açıb bayıra çıx!

Ördək balası yumurtadan çıxdı və sevinə-sevinə dedi:

— Salam, ana! Salam, günəş!

Tofiq Ağayev

1. Suda üzə bilən ev quşları hansıdır?
2. Quşlar necə bala çıxarırlar?

MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZ

YAXŞI DOSTUN TƏSİRİ

Bir gün gəzərkən ayağımın altında yarı qurumuş bir yarpaq gördüm. Onu əlimə aldım. O qədər gözəl, ürəkaçan ətri var idi ki...

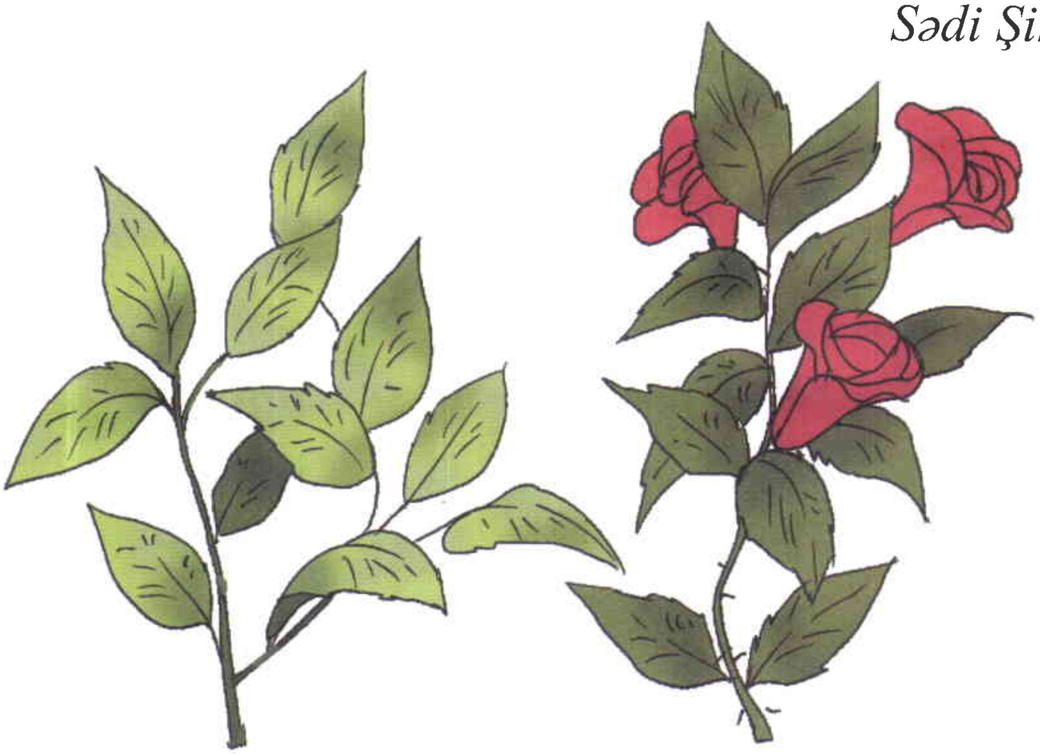
Heyrətlə ondan soruşdum:

— Sən gülmüsən, çiçəkmisən? Bu qədər gözəl ətir səndə hardandır?

Yarpaq dilə gəlib dedi:

— Xeyr, mən gül deyiləm. Ancaq bir müddət gül yarpağı ilə dostluq eləmişəm.

Sədi Şirazi

Dostunu mənə göstər, deyim sən kimsən.
Dostluq düzlükdədir.

Kimə dost demək olar?

İKİ YOLDAŞ

İki yoldaş meşədə gəzirdi. Birdən onların qarşısına bir ayı çıxdı. Uşaqlardan biri tez ağaca dırmaşdı. O birisi isə qaça bilmədi. Yerə uzanıb özünü ölülüyə vurdu.

Ayı uşağa yaxınlaşıb onu iylədi. Oğlanı ölmüş bilib getdi.

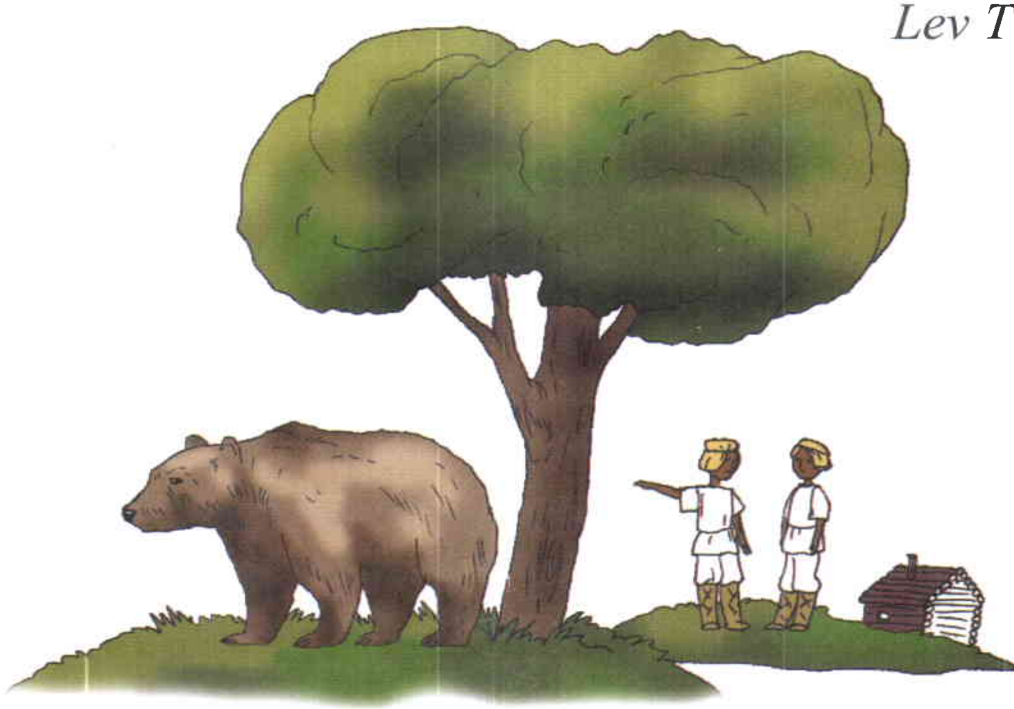
Ayı gedəndən sonra ağacdakı uşaq yerə düşüb gülə-gülə dostundan soruşdu:

— Ayı sənə nə dedi?

Oğlan belə cavab verdi:

— Ayı mənə dedi ki, dost dostunu darda qoyub qaçmaz.

Lev Tolstoy

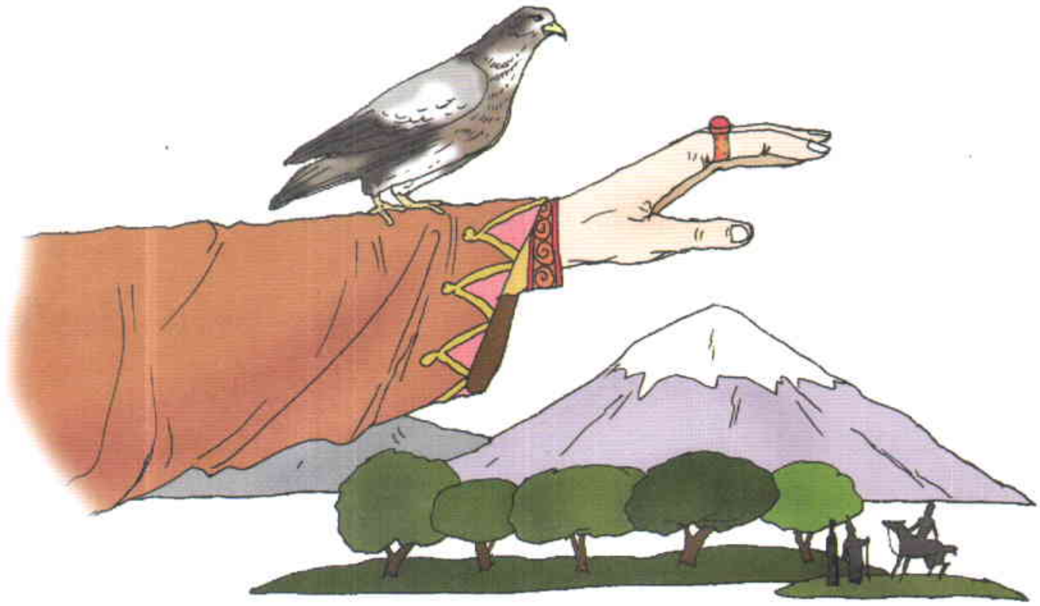

Dost dostu dar gündə tanıyar.
Ən böyük dövlət dostluqdur.

Dar gün nədir?

BÜLBÜL VƏ QIZILQUŞ

Baharın gözəl bir çağında Bülbül üzünü Qızılquşa tutub dedi:

— Ey Qızılquş, sən dünyaya gələndən bir nəğmə oxumamısan. Bəs necə olur ki, şah səni bu qədər çox istəyir? Yediyin kəklik ətidir. Mənim xörəyim isə cücü-mücü, qurd-quşdur. Sən gözəl sarayda yaşayırsan, mənim yerim isə kol-kosdur.

Qızılquş dedi:

— Ey Bülbül, mənim sözlərimə yaxşı-yaxşı qulaq as. Mən gündə yüz iş görsəm də, bu haqda heç kəsə xəbər vermirəm. Sən isə bir gördüyünü yüz yerə car çəkirsən. Elə buna görə də mənim qonduğum yer şah əlinin üstü, sənin məskənin isə qaratikanlıqdır.

Nizami Gəncəvi

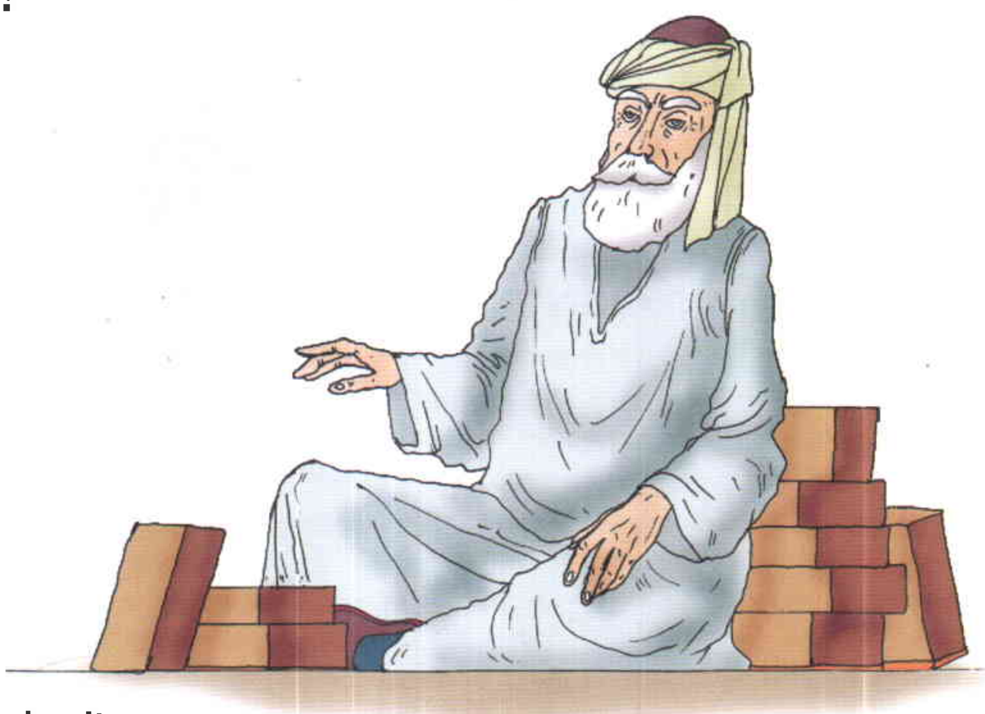
1. Bülbül Qızılquşa nə dedi?
2. Qızılquş Bülbülə nə cavab verdi?
3. Nağıldan hansı nəticəni çıxarmaq olar?

KƏRPİCKƏSƏN KİŞİ

Şam şəhərində zəhmətkeş bir qoca yaşayırdı. O, hər gün kərpic kəsib satır, çörəkpulu qazanırdı.

Bir dəfə bir cavan oğlan ona yaxınlaşıb dedi:

— Ay kişi, kərpic kəsmək qoca işi deyil. Bu ağır işdən əl çək. Axı kim səndən bir qarın çörək pulunu əsirgəyər?

Qoca dedi:

— Oğul, əlimi bu sənətə ona görə öyrətmişəm ki, heç kəsə əl açıb dilənməyim.

Cavan öz səhvini başa düşüb, qocadan üzr istədi.

Nizami Gəncəvi

1. Cavan oğlan kərpickəsən kişiyə nə dedi?
2. Qoca oğlana nə cavab verdi?
3. Sizcə, kim haqlıdır: kərpickəsən kişi, yoxsa cavan oğlan?

ANANIN SÖZLƏRİ

Anasının yanına
Qaçdı balaca Qəşəm.
Dedi: — Ana, ay ana,
Gözəl güllər dərmişəm.
Bundan bağban əminin
Heç olmayıb xəbəri.
Gizlin dərib gətirdim
Mən sənə bu gülləri.
Ana söylədi: — Oğlum,
Çox məyus etdin məni.
Analar sevməyirlər
Oğurluq hədiyyəni...

Tofiq Mütəllibov

1. Ana nə üçün gülləri görəndə əsəbiləşdi?
2. O, Qəşəmə nə dedi?

«SAĞ OL» DEDİ

Əsdi külək, yağdı yağış,
Çay buluda «sağ ol» dedi.
Pırr eləyib uçdu göyə,
Quş qanada «sağ ol» dedi.
Yolçu yola kölgə salan
Bir palıda «sağ ol» dedi.
Yandı ocaq, getdi soyuq,
İnsan oda «sağ ol» dedi.
Söylə görüm, bəs sənə kim
Bu dünyada «sağ ol» dedi?

Məstan Günər

1. Nə üçün çay buluda, quş qanada, insan oda "sağ ol" dedi?
2. "Sağ ol" sözünü eşitmək üçün hansı işləri görmək lazımdır?

QADIN VƏ TOYUQ

Toyuq hər gün yumurtlayırdı. Onun sahibi fikirləşdi ki, əgər toyuğun dənini artırsa, gündə iki-üç dəfə yumurtlayar.

Belə də etdi. Ancaq toyuq kökəlib yağlandığı üçün yumurtadan kəsildi.

Lev Tolstoy

Qadın nə üçün toyuğun dənini artırdı?

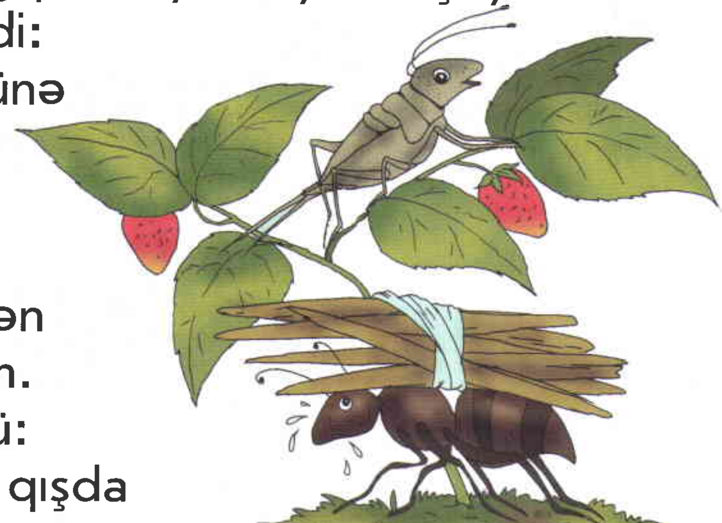
Çox yemək, azdan qoyar.

CIRCIRAMA VƏ QARIŞQA

Acmış cırcırama qarışqadan yeməyə bir şey istədi.

Qarışqa təəccübləndi:

— Bəs sən yayda özünə bir şey toplamamısan?

Cırcırama zarıya-zarıya dedi:

— Vaxtım yox idi. Mən ancaq mahnı oxuyurdum.

Qarışqa acı-acı güldü:

— Yayda işləməyən, qışda dişləməz.

Lev Tolstoy

1. Cırcırama qarışqadan nə istədi?
2. Qarışqa ona nə cavab verdi?

FİL TƏRBİYƏSİ

Qocalmış bir canavar son nəfəsində balalarını başına yığdı. Onlara belə vəsiyyət elədi:

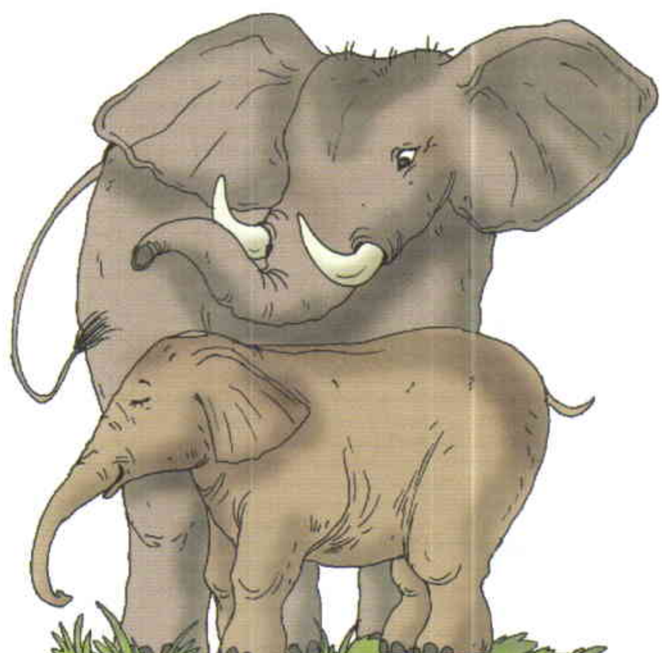
— Qarşınıza qoyun-quzu çıxan kimi parçalayın!

Ayı öz balalarına belə nəsihət elədi:

— Arı pətəklərindən bal yeyin. Sonra qış yuxusuna gedin.

Tülkü balalarını çağırdı və onlara tapşırdı:

— Balalarım, ömrünüzü hiylə ilə keçirin. Kim yaşamaq istəyirsə, onun yüz üzü olmalıdır. Aslana, pələngə baş əyin .Toyuq-cücəyə aman verməyin. Hər işdə mənə oxşayın.

Fil belə etmədi:

— Balalarım, pələngdən cürətli, qartaldan vüqarlı olmağı öyrənin. Bal arısı kimi həmişə düzlük axtarın. Qarışqa kimi zəhmətkeş olun...—dedi.

Körpə fillər fil tərbiyəsi ilə böyüdülər, boya-başa çatdılar. Buna görə filin balası da fil oldu.

Hikmət Ziya

1. Canavar öz balalarına nəyi vəsiyyət etdi?
2. Ayı balalarına nə dedi?
3. Tülkünün tapşırığı necə idi?
4. Bəs fil öz balalarını necə tərbiyə elədi?

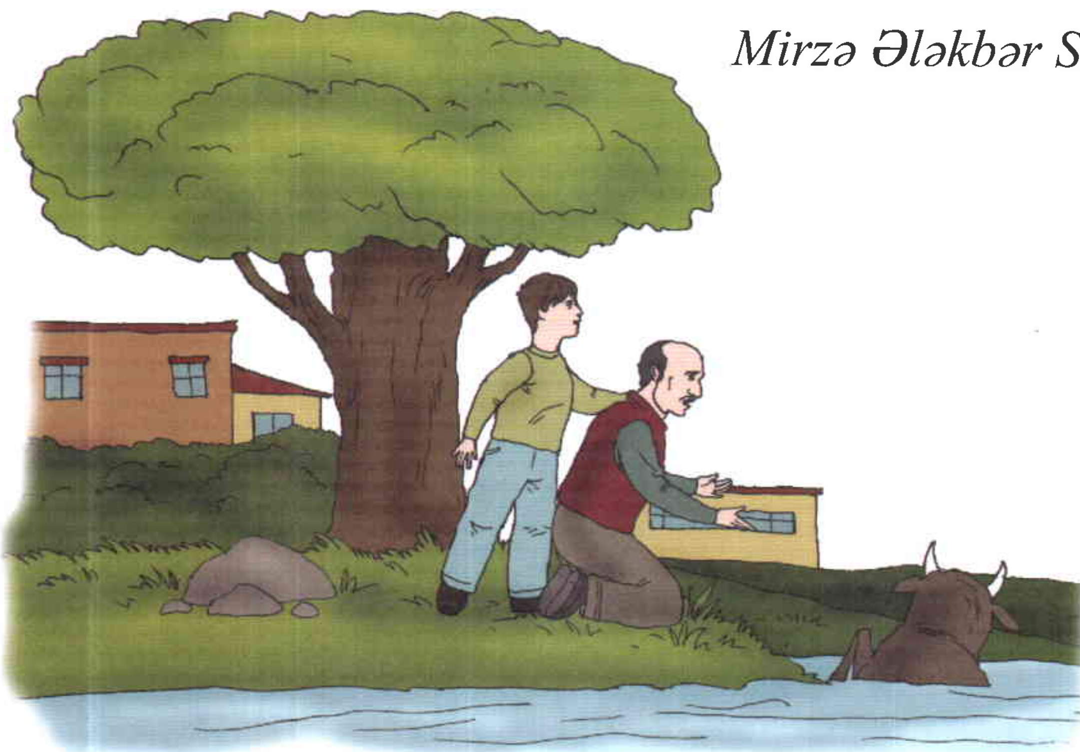

SEL VƏ CAMIŞ

Bir kişinin bir camışı var idi. Hər gün onu sağır, südünü satıb ailəsini dolandırırdı. Bir gün sel camışı apardı. Kişi başına-döşünə döyüb ağladı, fəğan qopardı. Oğlu ona belə dedi:

— Ata, ağlama, bu sənin öz günahının cəzasıdır. Hər gün camışın südünə su qatıb satırdın. Su o qədər yığıldı, yığıldı, axırda selə dönüb camışını apardı.

Mirzə Ələkbər Sabir

1. Kişi nəyə görə ağlayırdı?
2. Oğlu atasına nə dedi?

Nə tökərsən aşına,
o da çıxar qaşığına.

Bir damcı haram
bir dərya halalı heç eləyər.

HİYLƏGƏR KEÇİ

(Nağıl)

El dağdan qayıdanda bir Keçi, bir Dana, bir Qoyun köçdən geri qaldılar. Onların canına qorxu düşdü. Dana bir ayı dərisi, Keçi bir qurd dərisi, Qoyun da bir çaqqal dərisi tapıb büründülər və özlərinə bir daxma axtarmağa getdilər. İçəri girəndə gördülər ki, orada bir Ayı, bir Qurd və bir Çaqqal var. Hiyləgər keçi yoldaşlarına dedi:

— Bir Qurd yeyib dərisinə bürünmüşəm, birinə də indi rast gəldim.

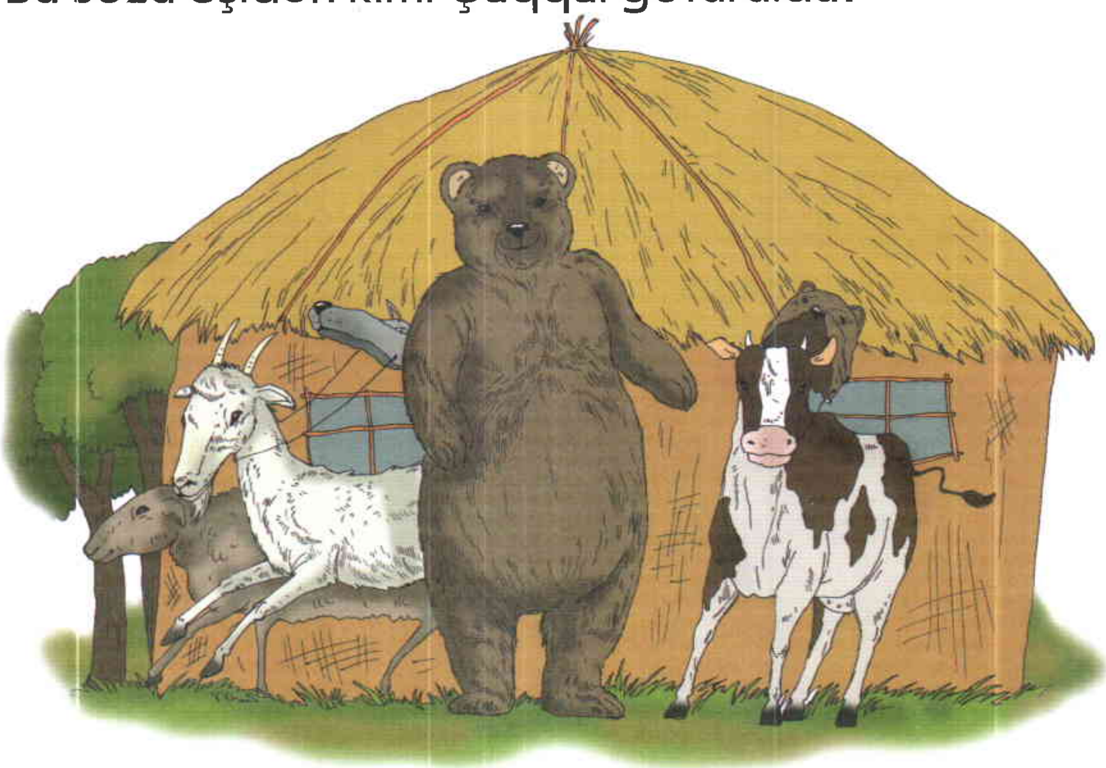
Dana dilləndi:

— Bir Ayı yeyib dərisinə bürünmüşəm, birini də indi yeyərəm.

Qoyun dedi:

— Bir Çaqqal yeyib dərisinə bürünmüşəm, birini də burada tapdım.

Bu sözü eşidən kimi Çaqqal götürüldü.

Onun dalınca Qurd qaçdı. Ayı da onlara baxıb uzaqlaşdı. Onlar qaçandan sonra Keçi yoldaşlarına dedi:

— Gəlin biz də qaçaq. Yoxsa vəhşilər gəlib bizi yeyəcəklər.

Ev heyvanları qaçıb köçə qoşuldular.

1. Köçdən ayrı düşdüklərini bilən heyvanlar nə etdilər?
2. Vəhşi heyvanlar keçinin sözündən niyə qorxdular?

DOVŞAN VƏ TISBAĞA

Dovşan Tısbağaya güldü. Onu lağa qoyub dedi:

—Ay Tısbağa lələ, bəlkə mənimlə qaçış yarışına girəsən?

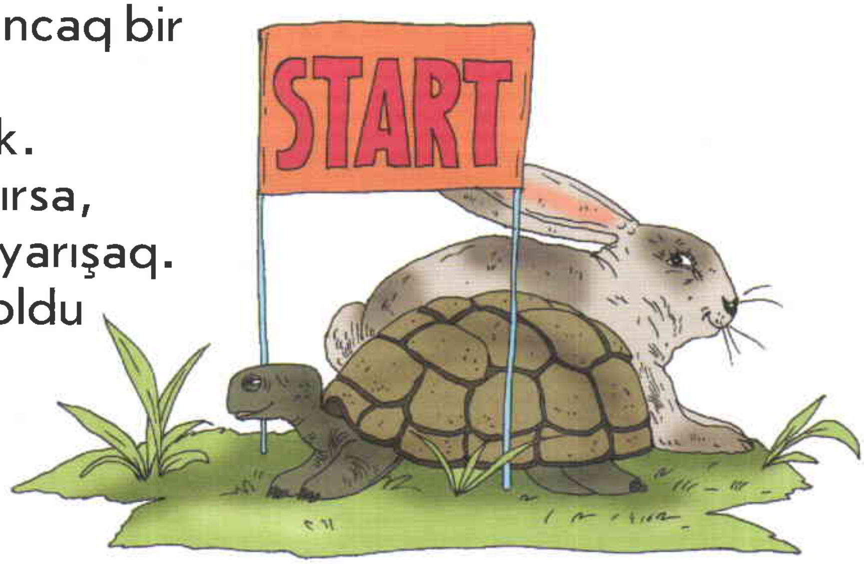
Heyvanlar pıqqıldaşıb güldülər. Tısbağa isə özünü sındırmadı. O saat cavab verdi:

— Razıyam. Ancaq bir şərtim var.

— Buyur görək.

— Hünərin çatırsa, quruda yox, suda yarışaq.

Dovşan pərt oldu və səssiz-səmirsiz çıxıb getdi.

1. Dovşan Tısbağanı niyə lağa qoydu?
2. Tısbağa Dovşana nə dedi?
3. Dovşan niyə pərt oldu?

TIQ –TIQ XANIM

(Abdulla Şaiqin əsəri əsasında)

Biri vardı, biri yoxdu, bir Tıq-Tıq xanım vardı. Bir gün o, qərara gəldi ki, özünə dost axtarsın. Bəzəndi-düzəndi və yola düzəldi. Az getdi, üz getdi, dərə-təpə düz getdi, bir çobanla rastlaşdı. Çoban ondan soruşdu:

– Ay Tıq-Tıq xanım, nə qəşəng bəzənmisən, hara belə?

– Çərə gedirəm, çurə gedirəm, sənə nə var hara gedirəm?! Özümə dost axtarıram.

Çoban dedi:

– Gəl mənimlə dost olaq.

Tıq-Tıq xanım soruşdu:
— Səni hirsləndirsəm, məni nə ilə döyərsən?
Çoban dedi:
— Bax, bu çomağımla!
Tıq-Tıq xanım dedi:
— Get, get, səndən mənə dost olmaz!
Tıq-Tıq xanım çobandan uzaqlaşıb oxuya-oxuya yola düzəldi. O, bir Siçana rast gəldi.
Siçan soruşdu:
— Tıq-Tıq xanım, hara belə?
Tıq-Tıq xanım cavab verdi:
— Çərə gedirəm, çürə gedirəm, sənə nə var hara gedirəm?! Özümə dost axtarıram.
Siçan dedi:
— Gəl mənimlə dost olaq.
Tıq-Tıq xanım soruşdu:
— İşdir, səni hirsləndirsəm, məni nə ilə döyərsən?
Siçan dedi:
— Heç sənin kimi gözəli döymək olar?
Quyruğuma yağ, telinə sığal çəkərəm.
Bu sözlər Tıq-Tıq xanımın xoşuna gəldi. Siçanla Tıq-Tıq xanım dostlaşdılar. Bir gün Siçan Tıq-Tıq xanıma dedi:
— Xan evində toydur. Orada ləzzətli yeməklər olacaq. Gedim sənə də gətirimmi?
Tıq-Tıq xanım razılaşdı.
Siçan bəy xan evinə yollandı. Tıq-Tıq xanım isə Siçanın paltarlarını yumağa aparanda sürüşüb gölə düşdü. Nə qədər çalışdısa, çıxa bilmədi.
Bu anda gölün yanından atlılar keçirdi. Tıq-Tıq xanım üzünü onlara tutub çığıra-çığıra dedi:
— Ehey, atlılar, xan evinə gedin, Siçan bəyə deyin,

Tıq-Tıq xanım gölə düşüb boğulur. Tez gəlsin xilas etsin.

Atlılar xan evinə yetişib, əhvalatı toya gələnlərə söylədilər. Siçan bunu eşidib özünü gölə yetirdi. Suda boğulan Tıq-Tıq xanıma əl uzadıb dedi:

— Əlini mənə, bəsdərəcik.

Tıq-Tıq xanım əsəbi halda dedi:

— Get, mən səndən küsdərəcik.

Siçan üç dəfə əl uzatdı, Tıq-Tıq xanım da eyni cavabı verdi. Axırda Siçan bərk qəzəbləndi, bir parça palçığı götürüb Tıq-Tıq xanımın başına çırpdı və çıxıb getdi.

Dost dosta tən gərək,
Tən olmasa, gen gərək.

Dostu qazanmaq üçün nə etmək lazımdır?

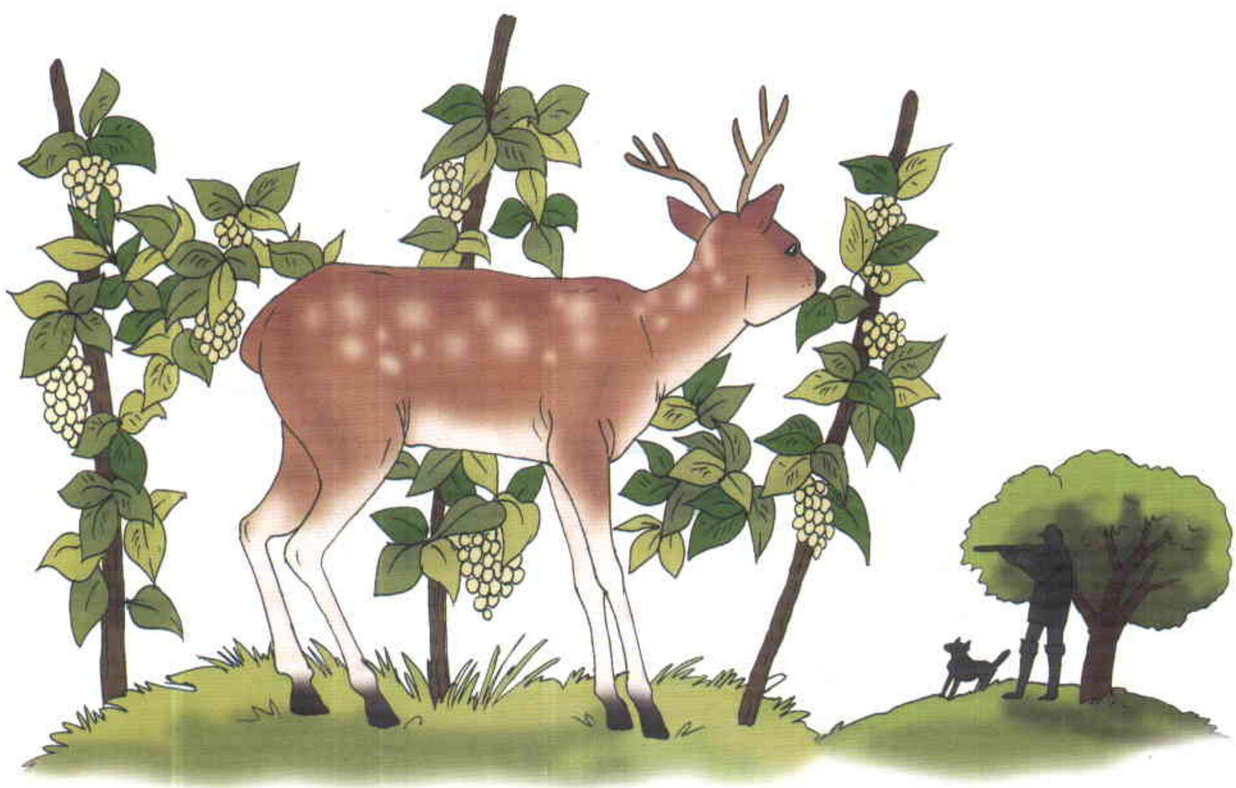
MARAL VƏ TƏNƏK

Maral ovçudan qaçıb üzüm tənəklərinin arasında gizləndi. Bir azdan sonra o, tənəyin yarpaqlarını yeməyə başladı. Ovçu yarpaqların tərpəndiyini hiss edib, maralı güllə ilə vurdu.

Yaralı maral ölərkən dedi:

— Elə yaxşı oldu. Məni ovçudan qoruyan yarpaqları yediyim üçün məni vurdular.

Lev Tolstoy

1. Maral nə üçün özünü günahlandırdı?
2. Bu kiçik nağıldan necə nəticə çıxarmaq olar?

QIZIL QƏFƏS

(Nağıl)

Şah sarayının qarşısındakı bağçada bir bülbül oxuyurdu. O, mahnısını bitirəndən sonra uçub gedirdi. Bülbülün bu hərəkəti şahın xoşuna gəlmədi. Əmr etdi ki, onu tutub qəfəsə salsınlar.

Bülbül qəfəsə düşəndən sonra daha oxumadı. Şah qəzəblənib ondan soruşdu:

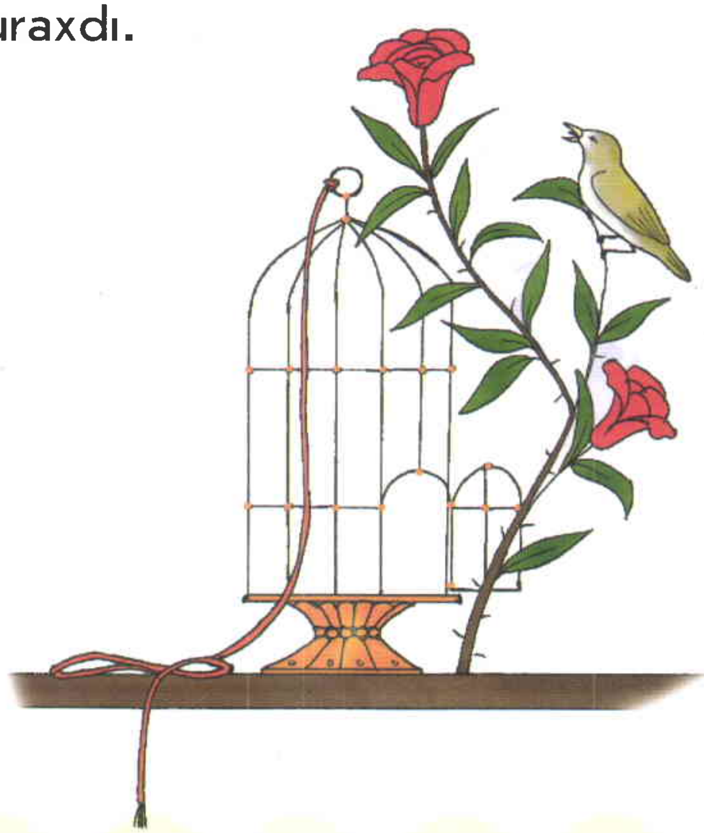
— Ey bülbül, nə üçün oxumursan?

— Bəs sən nə üçün məni qəfəsə salmısan?

— Qorxuram ki, səni pişik yesin.

— Onda nə üçün pişiyi yox, məni qəfəsə salırsan?

Şah bülbülün sözlərindən heyrətləndi və onu açıb azadlığa buraxdı.

1. Nəyə görə şahın bülbülə acığı tutdu?
2. Bülbül qəfəsdə niyə oxumadı?
3. Necə oldu ki, şah bülbülü azadlığa buraxdı?

HİKMƏT XƏZİNƏSİNDƏN

MƏHƏMMƏD PEYĞƏMBƏRİN KƏLAMLARINDAN

- Cənnət anaların ayaqları altındadır.
- Ataya itaət Allaha itaət, ataya üsyan Allaha qarşı üsyan deməkdir.
- Heç bir ata övladına gözəl tərbiyədən qiymətli hədiyyə verə bilməz.
- Elmi beşikdən qəbrədək öyrənin.
- Ən xeyirli sədəqə odur ki, bir müsəlman elm öyrənə və sonra onu öz müsəlman qardaşına öyrədə.
- Gözəl əxlaq dinin yarısıdır.
- Vətəni sevmək imandandır.

RAMAZAN BAYRAMI

On bir ayın soltanı
Ramazanım xoş gəlib.
Gözəl günlər yaşamaq
Bəxtimizə tuş gəlib.

Ulu Tanrım, çin olsun
Arzumuz, niyyətimiz.
Bizi xoşbəxt eləsin
Ülvi məhəbbətimiz.

İnsana yaraşarmı
Tamahına qul olsun?
Qəlbi saf olanların
Orucu qəbul olsun!

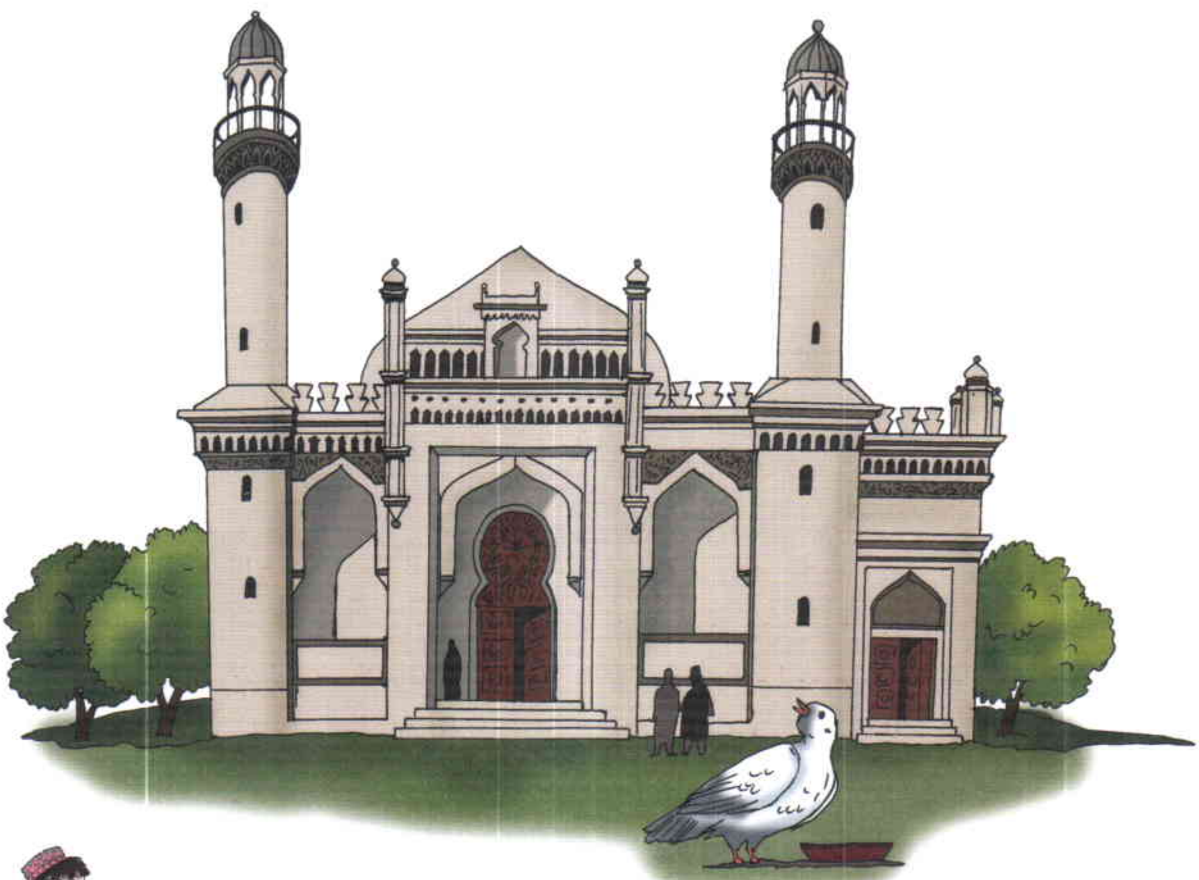
Nə üçün Ramazan ayına "on bir ayın sultanı" deyirlər?

QURBAN BAYRAMI

Allah yolunda xərclə
Dövlətini, malını.
Ürəyindəki iman
Nurlandırar yolunu.

Mərhəmətlidir Tanrım,
Günahlardan keçəndir.
O, yaxşıları pisdən
Arayandır, seçəndir.

Yaradan qəlbimizə
İlahi nur ələsin.
Verdiyiniz qurbanı
Allah qəbul eləsin!

Qurban bayramı haqqında nə bilirsiniz?

TƏBİƏTİ SEVƏK VƏ QORUYAQ

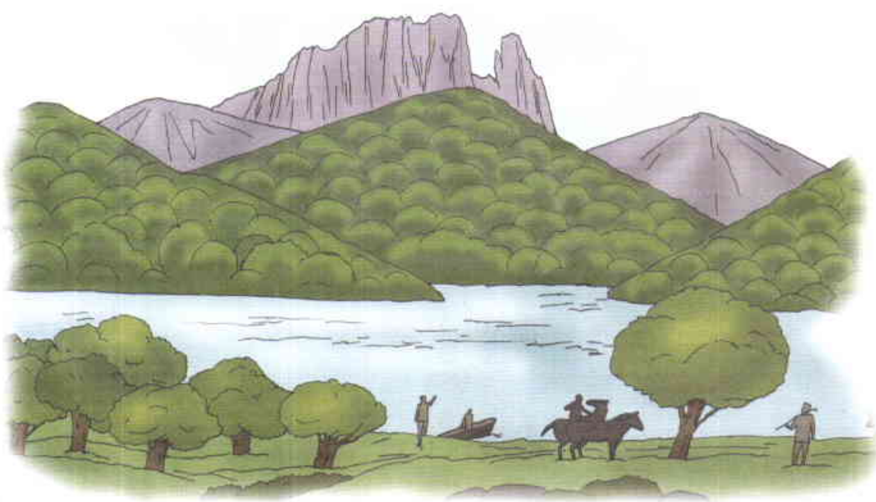
YURDUMUZUN TƏBİƏTİ

Azərbaycanın təbiəti çox zəngindir. Onun başı qarlı dağları göz oxşayır. Şahdağ, Babadağ, Kəpəz, Murov, Qoşqar öz əzəməti ilə adamı heyran qoyur. Dağlardan dərələrə tökülən şəlalələr, hər daşın dibindən qaynayan buz bulaqlar bir-birinə qoşularaq çaylar əmələ gətirir. Arpa çayı, Oxçu çay, Bərgüşad, Həkəri Araza tökülür. Araz Kürə, Kür isə Xəzər dənizinə axır.

Göygöl, Maralgöl, Ağgöl, Qaragöl yurdumuzun təbiətinə yaraşıq verir.

Azərbaycanın Mil, Muğan, Şirvan kimi geniş düzləri, bərəkətli əkin sahələri vardır.

Yurdumuzda çoxlu dövlət qoruqları yaradılmışdır. Bu qoruqlarda nadir bitkilər, ağaclar, heyvanlar, quşlar qorunur. Vətənin təbiətini qorumaq hamımızın borcudur.

1. Azərbaycanda hansı dağlar var?
2. Çaylarımızın adını saya bilərsinizmi?
3. Yurdumuzdakı ən böyük çay hansıdır?
4. Qoruqlar nəyə görə yaradılıb?

MİLLİ SƏRVƏTİMİZ

Ölkəmizdə zəngin neft yataqları var. Həm qurudan, həm də dənizdən neft çıxarılır. Xəzər dənizində Neft daşları kimi əfsanəvi bir şəhər salınıb. Təsadüfi deyil ki, neftə «qara qızıl» da deyirlər.

Daşkəsəndə qiymətli dəmir filizi çıxarılır. Kəlbəcərdə zəngin qızıl yataqları var. Naftalanın, İstisuyun müalicə əhəmiyyəti böyükdür. Torpağımızın altı da, üstü də xəzinədir. Muğan, Mil düzlərində pambıq əkilir. Pambığa el arasında «ağ qızıl» deyirlər. Bərəkətli taxıl zəmilərimiz göz oxşayır. Meşələrimizdə qiymətli ağaclar, faydalı dərman bitkiləri bitir. Bunların hamısı bizim sərvətimizdir.

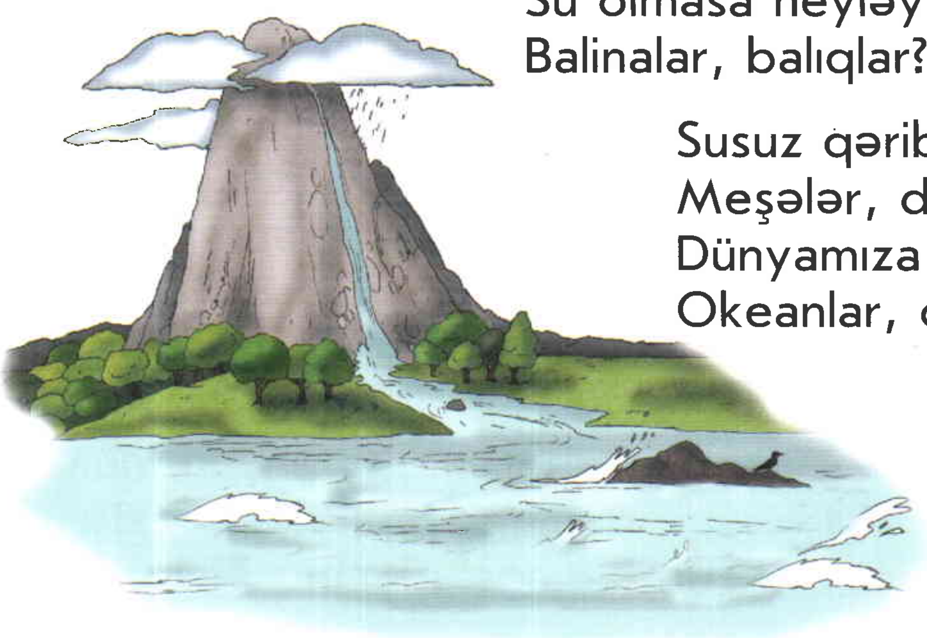
1. Azərbaycanın qiymətli sərvətləri hansılardır?
2. Nə üçün neftə «qara qızıl», pambığa «ağ qızıl» deyirlər?
3. Torpağımızda daha nə əkilib-becərilir?

SU

Möcüzələr yaradır
Həyatda hər damla su.
Çiçək olub açılır
Yağışın hər damlası.

Su olmasa quruyar
Kollar, güllər, ağaclar.
Gün altında qovrular
Çiçəklənən yamaclar.

Bir həyat çeşməsidir
Çaylar, göllər, bulaqlar.
Su olmasa neyləyər
Balinalar, balıqlar?

Susuz qəribsəyərdi
Meşələr, dağlar, düzlər.
Dünyamıza bəzəkdir
Okeanlar, dənizlər...

1. Biz harada suya rast gəlirik?
2. Suyun faydası nədir?
3. İnsanlar sudan nə məqsədlə istifadə edirlər?

Su həyat mənbəyidir.
Su axıb çuxurunu tapar.

TƏBİƏTİN İŞİ

Anar kəndə getmişdi. O, bağda uzanıb quşların nəğməsinə qulaq asır və düşünürdü:

— Təbiətin işindən baş aça bilmirəm. Balaca alma, armud böyük, hündür ağacdan, balqabaq, qarpız və yemiş isə nazik tağlardan asıla qalıb?

Elə bu vaxt yel əsdi və bir alma budaqdan qopub düz Anarın başına düşdü. Anar ufuldadı və dedi:

— Hə, indi hər şeyi başa düşdüm. Nə yaxşı ki, qarpız, yemiş və balqabaq ağacda bitmir. Təbiət öz işini yaxşı bilir.

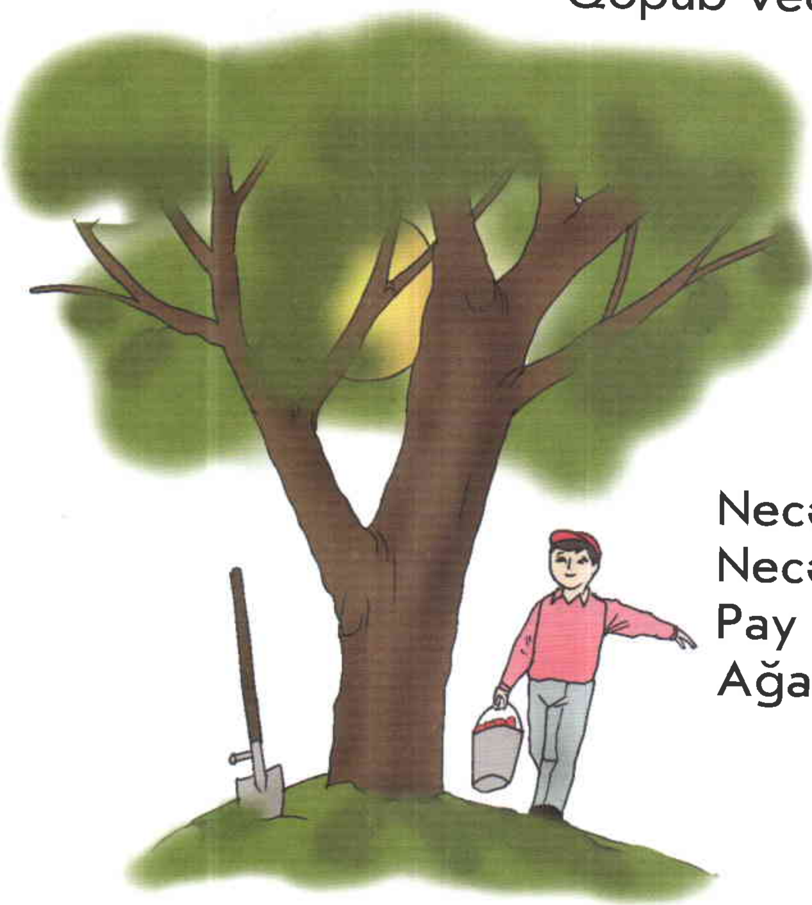

1. Anar nə düşünürdü?
2. Anar öz səhvini nə zaman başa düşdü?

AĞAC BOŞ QAYTARMADI

Ağacın dibindəki
Torpağa bax, çat-çatdı.
Nə yaxşı ki, tez gördüm,
Onun hayına çatdım.

Bir vedrə su apardım,
Tökdüm, ləzzətlə içdi.
Budağından almalar
Qopub vedrəmə düşdü.

Necə gözəldir ətri,
Necə əladır dadı.
Pay apardığım qabı
Ağac boş qaytarmadı...

1. Nə üçün ağacı sulamaq lazımdır?
2. Ağac oğlanın zəhmətini necə qiymətləndirdi?

EV QUŞLARININ FAYDASI

Qədim insanlar quşları ovlayırdılar. İllər keçdikcə onlar bəzi quşları əhliləşdirə bildilər. İnsanlar toyuq-cücə, qaz, ördək saxlamağa başladılar. Quşlara dən verib bəslədilər, onlar üçün qalmağa yer – hin tikdilər. Onların ətindən, yumurtasından çox faydalı qida məhsulu kimi istifadə etdilər. Tükündən isə yumşaq yastıqlar hazırladılar.

İnsanlar indiyə qədər də ev quşlarından faydalanırlar.

1. Hansı ev quşlarını tanıyırsınız?
2. Ev quşlarının faydası nədir?

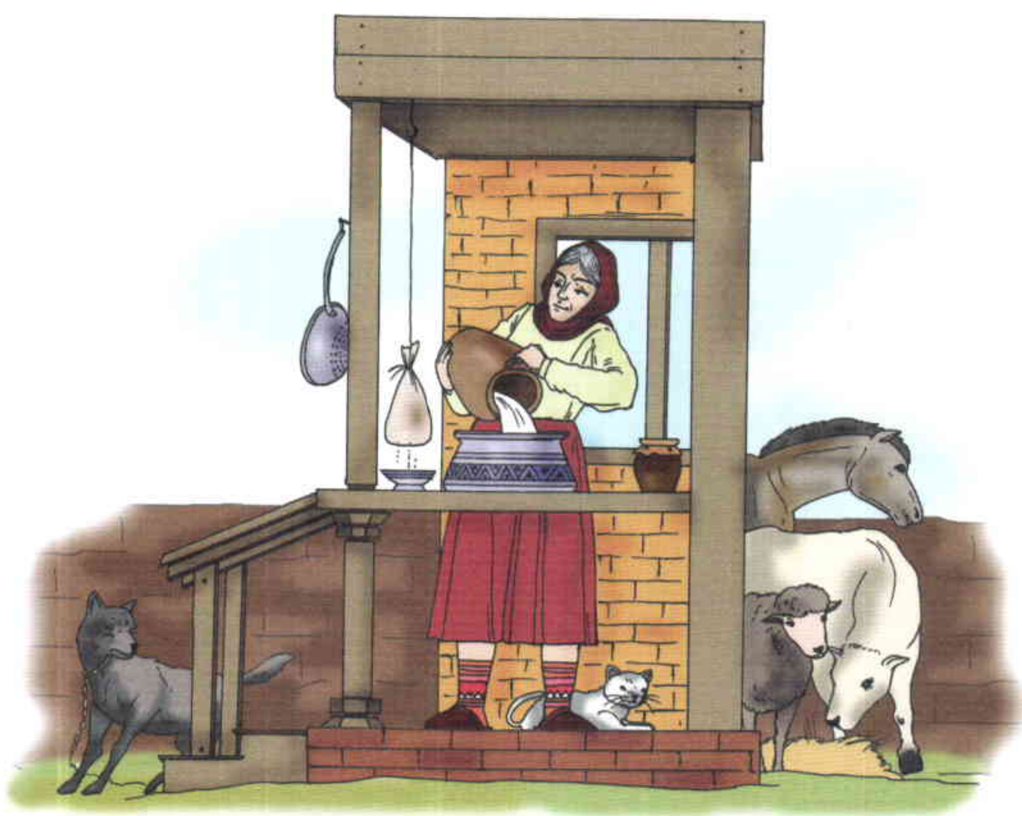

EV HEYVANLARININ FAYDASI

Ta qədimdən insanlar heyvanları əhliləşdirib onlardan faydalanmışlar.

İnək, camış, qoyun, keçi saxlayan babalarımız, nənələrimiz onların südündən, qaymağından, qatığından, yağından, ayranından, şorundan, eləcə də ətindən, dərisindən istifadə etmişlər. At, eşşək, qatır və dəvə minik, yük daşımaq vasitəsi olmuşdur. İt həyət-bacanın, pişik isə evin keşikçisinə çevrilmişdir.

İnsanlar bu heyvanlara mahnılar həsr etmiş, onlar haqqında şeirlər, nağıllar, hekayələr yazmışlar.

1. İnsanlar nəyə görə heyvan saxlayırlar?
2. Hansı ev heyvanlarını tanıyırsınız?
3. Ev heyvanlarının faydası nədir?

KEÇİ

Ala-bula boz keçi,
Ay qoşabuynuz keçi.
Yalqız gəzib dolanma,
Dağa-daşa dırmanma.
Bir qurd çıxsa qarşına,
Sən nə edərsən ona?
Çoban açınca gözün,
Qalar iki buynuzun.

Abdulla Şaiq

1. Keçinin balası necə adlanır?
2. Keçinin insanlara faydası haqqında nə deyə bilərsiniz?

DƏNİZ VƏ SAHİL

Dəniz dalğalandı:

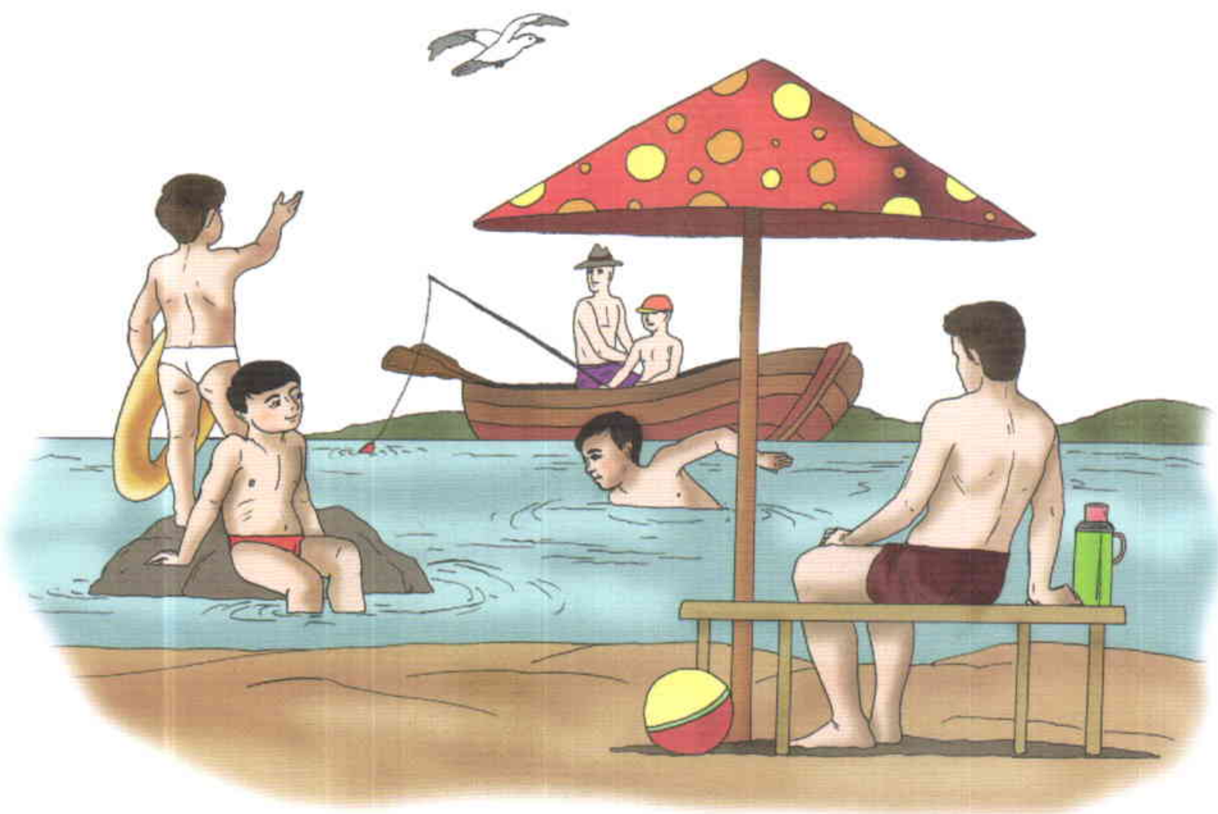
— Mən yayı o biri fəsillərdən çox sevirəm.

Sahil ondan soruşdu:

— Nəyə görə?

Dəniz cavab verdi:

— Ona görə ki, yayda mənim görüşümə gələnlər çox olur. Adamlar sularıma baş vurub çiməndə, sərinləndə mən də sevinirəm. O biri fəsillərdə adamlar çıxıb gedirlər, mən isə tənha qalıram.

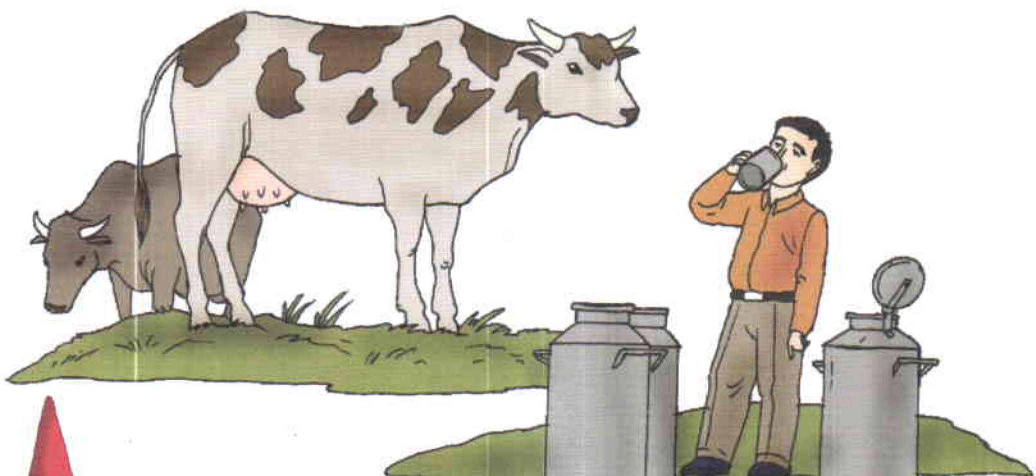
1. Dəniz sahilə nə dedi?
2. Sahilin sualına dəniz necə cavab verdi?

YAYLAQDA

İnəklər otlayırdı
Yaylaqda şirin-şirin.
Onlara baxıb dedi
Bizim balaca Şirin:

— Ata, dağların otu
Nə üçün yumşaq olur?
İnək yaşıl ot yeyir,
Südü niyə ağ olur?

Körpü altında dörd bulaq.

BALALAR

Camışın balası?
— Balaq.
Keçinin balası?
— Oğlaq.

Qoyunun balası?
— Quzu.
Ananın balası?
— Arzu...

1. Qulun hansı heyvanın balasıdır?
2. Bəs buzov nəyin balasıdır?
3. İtin balasının adı nədir?

YUN

Qırxdım qoyunu,
Götürdüm yunu.
Aparıb verdim
Nənəmə onu.
Düzəltdi qəşəng
Yupyumşaq döşək.
Üstündə yatdım
Qırxdığım yunun.
Yuxumda gördüm
Qumral qoyunu.

1. Adamlar qoyundan nə məqsədlə istifadə edirlər?
2. Qoyunun yunundan nə hazırlanır?

Altı bulaq, içərlər.
Üstü zəmi, biçərlər.

ATIM, GƏL!

Atım, gəl, ay atım, gəl!
Qolum, gəl, qanadım, gəl!
Yetir məni yaylağa,
Yalmanına yatım, gəl.

Atım, gəl, ay atım, gəl!
Şeirim, bayatım, gəl!
Ötür məni yaylağa,
Muradıma çatım, gəl.

Atım, gəl, ay atım, gəl!
Dincliyimi atım, gəl.
Gətir məni yaylağa,
Büllur şehə batım, gəl!

İnsanlar atdan necə istifadə edirlər?

BALA CEYRAN

("Bir gəncin manifesti" romanından)

Bahar mal otarırdı. O, yoldaşlarını səslədi. Mürsəlin tulası hoppana-hoppana onun yanından üzüyuxarı getdi. Bahar kollardan tuta-tuta yuxarı qalxanda tulanın atılıb-düşdüyünü, bir ceyran balasının isə sakit dayanıb yazıq-yazıq baxdığını gördü. Uşaq sevindiyindən bilmədi nə eləsin. İrəli yeridi. Bildi ki, ceyran balası qaçmağa çalışacaq. O, ceyranın qabağını kəsdi. Ceyran yerindən sıçrayıb quş kimi qalxanda bir ayağı Baharın əlinə keçdi. Uşaq arxası üstə yıxılsa da, ceyranı buraxmadı. Ceyran lap körpə idi. Bahar onun zərif boynunu tumarlamağa başladı. Ceyran mələyirdi. Uzaqdan ona səs verdilər. Balasını səsləyən ana ceyranın səsi Baharın kiçik ürəyini kövrəltdi. O, pıçıltı ilə dedi:

—Arxayın ol, mən bala ceyranı bəsləyib böyüdəcəyəm...

Mir Cəlal

1. Bahar nəyə görə sevinirdi?
2. Siz Baharın yerinə olsaydınız nə edərdiniz?

AĞACDƏLƏN

Mən ağacları
Əzizləyirəm.
Cücülərini
Təmizləyirəm.

Tanıyın məni:
Ağacdələnəm.
Kiçik olsam da,
Kara gələnəm...

1. Ağacdələnin faydası nədir?
2. Nəyə görə bu quşun adını ağacdələn qoyublar?

QARĞA VƏ QRAFİN

Qarğa su içmək istəyirdi. O, bir qrafin tapdı. Ancaq su qabın dibində olduğundan içə bilmədi. Qarğanın dimdiyi suya çatmırdı. O, xırda daşlar yığıb qrafinə atmağa başladı. Su yavaş-yavaş yuxarı qalxdı. Qarğa doyunca su içdi və sonra uçub getdi.

1. Qarğa nə üçün qrafindən su içə bilmirdi?
2. Qarğa su içmək üçün nə etdi?

TOYUQ VƏ QARANQUŞ

Toyuq bir ilan yumurtası tapdı. Onun üstündə kürt yatıb bala çıxartmaq istədi. Bunu görən qaranquş söylədi:

— Səfeh, sən bala çıxarıb onu böyüdəcəksən, o isə birinci səni çalacaq.

Lev Tolstoy

Ot kökü üstə bitər.

1. Toyuq nə istəyirdi?
2. Qaranquş onu niyə danladı?

KİRPİ VƏ TÜLKÜ

Tülkü meşədə gəzirdi. O, Kirpiyə rast gəlib ondan soruşdu:

— Ay pinti, sən nə vaxt dəlləyə gedəcəksən?

Bu zaman kötüyün arxasından bir İlan sürünərək onlara yaxınlaşdı. Qorxudan Tülkünün ayaqları əsməyə başladı.

Kirpi birdən yumrulanıb İlana hücum etdi və onu öldürdü.

Tülkü sevinib Kirpiyə dedi:

— Mənim əzizim, sən heç vaxt dəlləyə getmə, belə də gözəlsən.

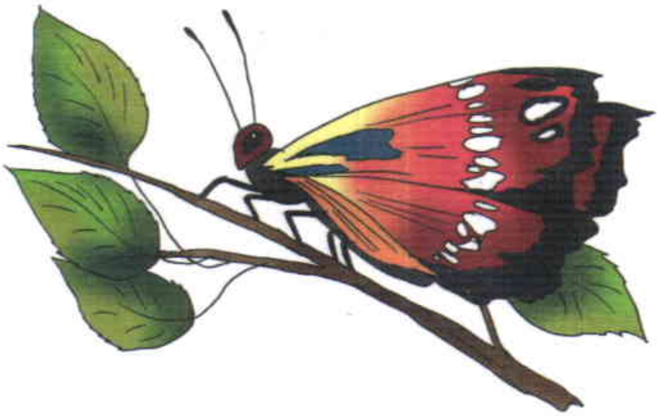
Yatanda yumru yatar,
Ətinə dərman qatar.
Kim onu tutmaq istəsə,
Tikanı əlinə batar.

1. Tülkü Kirpiyə niyə lağ eləyirdi?
2. Kirpi Tülkünü İlandan necə xilas etdi?
3. Oxlar Kirpiyə nə üçün lazımdır?

KƏPƏNƏK

Qaçma, dayan, kəpənək,
Bax bu gülə, çiçəyə.
Uçdu əlvan kəpənək
Qondu bu ağ çiçəyə.

Tutacaqdım onu mən
Birdən kəpənək uçdu.
Elə bil ki, əlimdən
Əlvan bir çiçək uçdu.

Nəbi Xəzri

Şair nə üçün kəpənəyi çiçəyə bənzədir?

MƏN RƏNGLƏRİ TANIYIRAM

«Mən rəngləri tanıyıram» — deyir Elman.
Səma — mavi, yumurta — ağ.
Sapsarıdır — günəbaxan.
Qırmızıdır — gülöyşə nar.
Yarpaq — yaşıl,
kömür — qara,
dəniz — göydür.
Qızılıdır — boranılar.

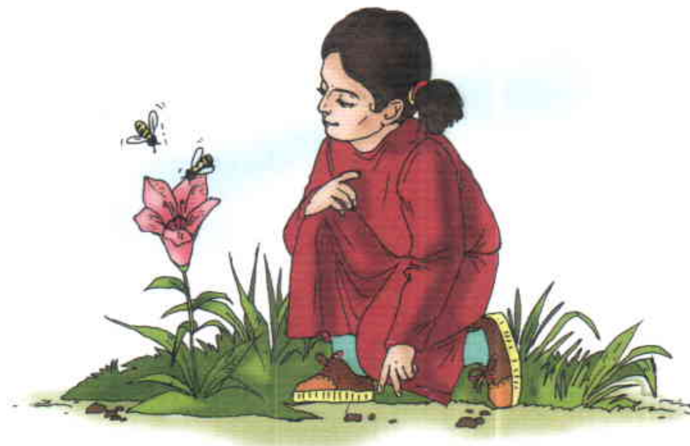

Zahid Xəlil

Dünyamızı rənglərsiz təsəvvür etmək
mümkündürmü?

ARILAR NƏ DEYİRLƏR

Yaz gəlmişdi. Bal arıları çiçəklərin üstündə vızıldaşırdılar. Rəna onlara maraqla tamaşa etdi və babasından arıların nə danışdığını soruşdu.

Baba nəvəsinin başını sığallayıb gülümsədi:

— Onlar deyirlər ki, çiçəklərin şirəsi bizim, ağacların meyvəsi sizin olsun.

O, havada uçsa belə,
Yoluna xalça döşəlidir.
Bir anadan yüz oğul,
Hamısı bir peşəlidir.

ŞİRİN EV

Bal arısı ilə böcək dost oldular. Arı ona dedi:

— Sabah mənə qonaq gələrsən?

Böcək sevindi:

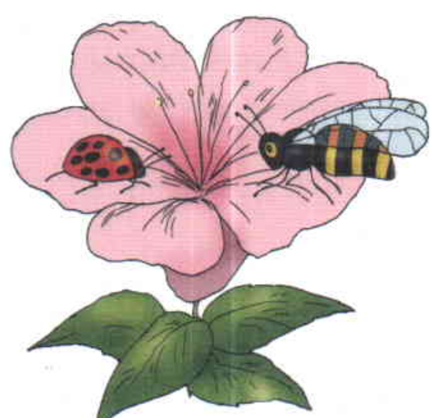
— Gələrəm, niyə gəlmirəm!

Arı soruşdu:

— Sən mənim evimi tapa bilərsən?

Böcək gülə-gülə dedi:

— Taparam, niyə tapmıram. Sənin evin dünyanın ən şirin evidir.

Tofiq Ağayev

Arıların yaşadığı "ev"in adı nədir?

BİZ NƏLƏRİ ÖYRƏNDİK?

Məktəbə təzə gəldiyimiz günləri xatırlayaq. Onda hələ çox şeyi bilmirdik. Nə qələm tutmağı, nə oxumağı, nə də yazı yazmağı bacarırdıq.

Əvvəlcə şəkillər üzrə nağıl danışmağa başladıq. Sonra hərflərin tələffüz və yazılış qaydalarını öyrəndik. Bildik ki, danışıq səslərinin yazıda ifadəsi "hərf" adlanır. Hərflərdən heca, hecalardan söz, sözlərdən cümlələr qurmağı bacardıq. «Əlifba» əlimizdə sehrli bir açara döndü. Onun köməyi ilə özümüz sərbəst şəkildə oxumağa, yazmağa başladıq. Ana dilimizin gözəlliyi, şirinliyi bizi heyrətə gətirdi...

Əzbərlədiyimiz şeirlər, oxuduğumuz nağıllar, hekayələr bizə çox şey öyrətdi. İlin fəsilləri, yurdumuzun təbiəti, meşələri, dağları, çayları haqqında bilgilər aldıq. Heyvanlar, quşlar aləmi ilə tanış olduq. Vətənimizin tarixi keçmişini vərəqlədik. Qəhrəmanlarımızla tanış olduq. Başa düşdük ki, biz də vətənin adına layiq oğullar, qızlar kimi böyüməliyik. Öyrəndik ki, vətəndən gözəl, müqəddəs yer yoxdur. Azərbaycan gözəlliklər diyarıdır, onun sərvətləri çoxdur. Vətəni göz bəbəyi kimi qorumaq, onun keşiyində dayanmaq hər bir insanın borcudur.

Oxuduğumuz şeirlər, hekayələr bizi təmizliyə, saflığa, müqəddəsliyə, yalan danışmamağa, vətəni, onun təbiətini, ata-ananı sevməyə, ağsaqqallara, ağbirçəklərə hörmət etməyə səslədi. Öyrəndik ki, iş insanın cövhəridir, şərəfli əmək insanı ucaldır...

Biliklər ölkəsinə səyahətimiz isə davam edir. Hələ oxumalı, öyrənməli o qədər şeylər var ki...

Yolumuz uğurlu olsun!

VƏTƏNİMİZİN TARİXİNDƏN
AZƏRBAYCAN VƏTƏNİM MƏNİM
FƏSİLLƏR
MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZ
AİLƏ
HİKMƏT XƏZİNƏSİNDƏN
ƏLİFBANI ÖYRƏNDİK
TƏBİƏTİ SEVƏK VƏ QORUYAQ
A B L F M C R Q O Ç G D N Ş S Ö Ğ T H X E U Ə P İ Ü J I V Y K Z

MÜNDƏRİCAT

HİKMƏT XƏZİNƏSİNDƏN

TƏBİƏTİ SEVƏK VƏ QORUYAQ

Nizami Qulu oğlu Cəfərov
AMEA-nın müxbir üzvü, f.e.d., professor

Rafiq Yusifoğlu (Əliyev)
f.e.d., professor

Rəhilə Soltanqızı (Səfərəliyeva)

Eldar Abbas oğlu Əliyev
t.e.n., dosent

Zülfiyyə Altay qızı Veysova
p.e.n.

Aygün Əbülfət qızı Məcidova
p.e.n.

Sevda Mirzəmməd qızı Adıgözəlova

Ana dili

(Əlifba, Oxu)

1-ci sinif üçün dərslik

Yenidən işlənmiş II nəşri

Rəssamlar:

Respublikanın əməkdar rəssamı Nüsrət Hacıyev
Ramil Əliyev
Nərmin Abdullayeva

Nəşriyyatın direktoru:	E.A.Əliyev
Mətbəənin direktoru:	S.O.Mustafayev
Kompyuter dizayneri:	F.Z.Kərimov
Korrektor:	S.H.Sadıqova

Çapa imzalanıb: 10.03.2010.
Formatı 57x80 1/8. F.ç.v. 19. Ş.ç.v. 17,67. Ş.r.o. 70,68.
Sayı 2000 nüsxə. Qiyməti 4 manat 50 qəpik.

«Çaşıoğlu» nəşriyyatı.
«Çaşıoğlu» mətbəəsi.
Bakı ş., Mikayıl Müşfiq küç., 2E.
Tel: 447-49-71.

ISBN 978-9952-27-081-5